

Wirkkala Johanna

Elämää eläinten kanssa

Tarinoita lemmikin omistamisesta ja kiintymyksestä lemmikkisuhteessa

Pro Gradu Tutkielma
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Intercultural Teacher Education
Toukokuu 2021

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Elämää eläinten kanssa - Tarinoita lemmikin omistamisesta sekä siitä, miten kiintymys näyttäytyy lemmikkisuhteessa (Johanna Wirkkala)

Pro Gradu tutkielma, 68 sivua, 2 liitesivua

Toukokuu 2021

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on syventyä tarinoiden ja kerronnallisuuden kautta lemmikin omistamiseen ja kiintymyksen näyttäytymiseen lemmikkisuhteessa. Eläimen ja ihmisen välistä suhdetta on perinteisesti tarkasteltu suurina ryhminä häivyttäen eläinyksilöiden omaa persoonaa, ja sen merkitystä lemmikkisuhteen muodostumisessa. Myös lajierojen merkitys on jäänyt aiemmissa tutkimuksissa vähäiseksi, jonka vuoksi sisällytin tämän tutkimuksen aineistoon myös eksoottisempia eläimiä, kuten matelijoita ja hyönteisiä.

Teoreettinen viitekehitykseni muotoutuu ihmisen ja eläimen välisen siteen (*human-animal bond*) ympärille. Rakennan pohjaa ihmisen ja eläimen välisen suhteen historialla, josta siirryn avaamaan laajemmin käsitettä ”lemmikki”, jota lähestyn eri näkökulmista. Tämän jälkeen kerron lukijalle syvemmin eläimen ja ihmisen välisestä siteestä, sekä pohdin teoreettisesti kiintymystä ja eläinsuhdetta. Tutkimus on laadullinen tutkimus, joka on toteutettu hyödyntäen narratiivista tutkimusmenetelmää ja aineisto on analysoitu narratiivisella sisällönanalyysillä. Työssäni pyrin selittämään, syventämään ja analysoimaan tutkittavaa ilmiötä kerronnallisuuden sekä tarinoiden kautta. Tutkimukseen osallistui 10 naista, jotka kertoivat lemmikkisuhteestaan kerronnallisilla teemahaastatteluilla kevään 2020 ja 2021 aikana.

Tutkimuksen avulla pystyttiin avartamaan pohdintaa lemmikkisuhteen kiintymyksen näyttäytymisestä haastateltavien arjessa, sekä tarjoamaan syvempää ymmärrystä lemmikkisuhteen koetusta kiintymyksestä ja sen merkityksellisyydestä tutkimukseen osallistuneiden näkökulmasta. Näiden löydösten pohjalta luokittelin tutkimustulokset ihmisen osoittamaan kiintymyksen ja eläimen osoittamaan kiintymyksen. Ihmisen osoittaman kiintymyksen päätuloksena oli, että kiintymys lemmikkisuhteessa näyttäisi muotoutuvan sen mukaan, millaisena eläimen rooli ihmisen rakkauden kohteena suhteessa koetaan. Tutkimuksessa korostui löydös siitä, että kiintymys lemmikkisuhteessa näyttäytyi terapeuttisena, ystävyytenä, perheenjäsenyytenä, rakkautena, opettajuutena ja asioita mahdollistavana tekijänä. Eläimen osoittaman kiintymyksen päälöydöksenä oli, että ihmiset inhimillistävät lemmikkisuhteitaan eri tavoin, jonka mukaan eläimen ympärille usein muotoutuu vahva arjen kanssaeläjän tai inhimillistetyn eläinystävän käsitys. Kokemus siitä, että eläimet itse päättävät keneen luottavat ja ihmiset ansaitsevat luottamuksen, korostui haastattelujen kertomuksissa.

Tämän tutkimuksen perusteella on näin ollen mahdollista avartaa ja omalta osaltaan selittää eläinten ja lemmikkien tarjoamia mahdollisuuksia sekä ihmisten kokemaa merkityksellisyyttä ja kiintymystä eläinsuhteessa. Perustan väitteeni siihen, että lemmikkisuhteen suurin koettu merkitys pohjautui koettuun kumppanuuteen sekä molemminpuoliseen toiselta oppimiseen ja sitä kautta muodostuneeseen inhimillistettyyn käsitykseen ystävästä.

Avainsanat: tarina, tarinallisuus, lemmikki, lemmikkisuhde, merkityksellisyys, kiintymys

Sisältö

Johdanto.....	5
1.1 Tutkimuksen lähtökohdat	5
1.2 Tutkimuksen innoittajat - Indy sekä muut karvaiset ystäväni.....	6
Ihminen ja eläin – eläimen matka lemmikiksi.....	9
2.1 Ihmisen ja eläimen välisen suhteen historiaa	9
2.2 Lemmikit laajempaan ilmiönä	11
2.3 Ihmisen ja eläimen välinen side.....	15
Metodologia	20
3.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	20
3.2 Narratiivinen tutkimus	21
3.3 Aineiston keruu ja aineisto	23
Aineiston analyysi	26
4.1 Aineistolähtöinen narratiivinen sisällönanalyysi	26
4.2 Analyysin toteutus tässä tutkimuksessa	26
Tutkimuksen tulokset ja yhteenveto – Miten kiintymys näyttäytyy lemmikisuhhteessa ihmisen näkökulmasta?	31
5.1 Ihmisten osoittama kiintymys lemmikisuhhteessa: lemmikin roolit rakkauden kohteina.....	33
5.1.1 Lemmikki eläinystävänä	33
5.1.2 Lemmikki perheenjäsenenä	35
5.1.3 Lemmikki terapeutina.....	39
5.1.4 Lemmikki opettajana	43
5.1.5 Lemmikki mahdollistajana	46
5.2 Eläimen osoittama kiintymys lemmikisuhhteessa: lemmikki inhimillistettynä toimijana	49
5.2.1 Eläin vaistonvaraisena toimijana.....	51
5.2.2 Eläin inhimillistettynä toimijana	52
5.2.3 Eläin tunteellisena toimijana	53
5.2.4 Eläin inhimillistettynä tunteellisena toimijana.....	54
5.3 Johtopäätökset ja tutkimusprosessin arviointi.....	56
5.3.1 Johtopäätökset.....	56
5.3.2 Tutkimusprosessin vahvuudet ja heikkoudet	62
5.3.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	65
Pohdinta	67
Lähteet	69
Liitteet 2	

“Until one has loved an animal, a part of one's soul remains unawakened.”

~Anatole France

Johdanto

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Viimeisten kuuden vuoden ajan luokanopettajaksi opiskellessani olen ollut kiinnostunut mahdollisuudesta tuoda eläimiä, etenkin koiria, koulumaailmaan hyödyntäen niitä pedagogisessa kontekstissa. Tästä inspiroituneena kirjoitinkin kandidaatin tutkielmani eläinavusteisen pedagogiikan hyödyistä ja haasteista (Rainola, 2018). Tutkimukseni mukaan eläinten tuomista luokaympäristöön perusteltiin vahvasti eläinten psyykkisillä, fyysisillä ja sosiaalisilla hyödyillä sekä eläinten kyvyllä motivoida oppilaita (Rainola, 2018). Kuitenkin tutkimusta tehdessä ja sen jälkeen minulla nousi vahvaksi pohdinta siitä, että onkohan tässä eläinten viemisessä kouluun kuitenkin lähdetty niin sanotusti ”soitellen sotaan”. Tarkoitan tällä sitä, miten koirat ja muut eläimet käsiteltiin lähdekirjallisuudessa homogeenisenä joukkona, eläimen ja ihmisen yksilölliset piirteet ja persoona sivuttaen. Mielestäni laajamittainen tutkimus tästä syvemmästä, jopa filosofisesta, suhteesta yhden ihmisyksilön ja eläinyksilön välillä tuntuukin olevan puutteellista. Lisäksi ihmis-eläintutkimusta tehdään pääosin koirien, kissojen ja hevosten näkökulmasta, jonka vuoksi halusin sisällyttää omaan aineistooni myös eksoottisempia eläimiä kuten matelijoita ja hyönteisiä.

Peilattessani omiin eläin kokemuksiini, uskon vahvasti, että samalla tavoin kuin kahden ihmisen välisessä suhteessa, myös ihmisen ja eläimen välisessä suhteessa persoonilla on vaikutusta suhteen muodostumiseen ja koettuun kiintymyksen tasoon. Tästä on olemassa myös tieteellistä näyttöä, jonka mukaan esimerkiksi oksitosiinilla, eli mielihyvä tuottavalla hormonilla, on suuri vaikutus niin ihmis- kuin eläinsuhteidenkin muodostumiseen ja niiden koettuun syvyyteen (Bradshaw & Valtari, 2013). Halusin myös selvittää, onko taustalla mahdollisesti muutakin, kuin pelkkää kemiallinen reaktio, joka aivoissamme tapahtuu. Voiko ihmisen ja eläimen välistä suhdetta selittää muutkin tekijät, kuin perinteisesti tutkimuksissa on nostettu esille? Tästä muodostuikin tämän tutkielman tavoite kuulla tarinoita siitä, miten kiintymys näyttäytyy lemmikkisuhteessa.

Tutkimuksessani pyrin syventymään tarinoiden ja kerronnallisuuden kautta lemmikinomistajien ajatuksiin, mielteisiin ja muistoihin heidän merkityksellisistä lemmikeistään. Minua kiinnosti etenkin se, miten kiintymyksestä kerrottiin sekä miten se koettiin ihmisen näkökulmasta, avartaen lemmikkisuhteen koettua merkityksellisyyttä, omistajan ja eläimen välistä sidettä sekä kiintymyksen näyttäytymistä lemmikkisuhteessa. Tähän peilaten halusin tutkia myös aiheeseen

liittyviä pohdintoja: näyttäytyykö kiintymyssuhde samanlaisena koiran ja liskon omistajan kertomana? Voiko ihmiselle kissan ja hämähäkin menettäminen olla yhtä suuri paikka? Kokevatko haastateltavat väliä sillä, asuuko eläin fyysisesti ihmisen kanssa, omassa terraariossaan vai kenties hevostallilla? Ovatko kaikki lajit kykeneväisiä tarjoamaan lohtua?

Tämän tutkimuksen aineistona toimivat 10 naishaastateltavaa, jotka kertoivat minulle heidän sekä heidän merkityksellisten lemmikkiensä tarinan kevään 2020 ja 2021 aikana. Teoriaosuuteni muotoutuu ihmisen ja eläimen välisen siteen (*human-animal bond*) ympärille. Pysin perustelemaan ja avaamaan pohjaa ihmisen ja eläimen välisen suhteen historialla. Tästä siirryn pohtimaan laajemmin käsitettä ”lemmikki”, jota lähestyn eri näkökulmista peilaten sekä sanakirjan että muiden tutkijoiden määritelmään. Tämän jälkeen kerron lukijalle syvemmin eläimen ja ihmisen välisestä siteestä, sekä pohdin teoreettisesti kiintymystä ja eläinsuhdetta. Tutkimus on laadullinen tutkimus, joka on toteutettu hyödyntäen narratiivista tutkimusmenetelmää ja aineisto on analysoitu narratiivisella sisällönanalyysillä. Työssäni kantavana lankana joko tutkimuksen ajan ovatkin haastateltavien narratiivit, joiden avulla pyrin selittämään, syventämään ja analysoimaan tutkittavaa ilmiötä kerronnallisuuden sekä tarinoiden kautta.

Perustelen aiheen tutkimuksen tarvetta jo alussa esittelemälläni tarpeella siitä, ettei vastaavaan tutkimukseen ole aiemmin syvennytty tieteellisellä tasolla riittävästi. Lisäksi olen itse kiinnostunut niin ammatillisesti kuin yksityiselämässäni siitä, miten paljon eläimillä on potentiaalia tarjota ihmisille. Tulevaisuudessa olisi hyvä voida viedä tutkimusta pidemmälle ja avartaa mm. päätöksentekijöille, miksi esimerkiksi luokissa työskenteleviä eläimiä ja eri eläinterapiamuotoja pitäisi tukea ja rahoittaa vielä laajemmin myös yksilön näkökulma huomioiden. Myös eläinten hyvinvointia sekä eläinten oikeuksia ajavat tahot voivat hyötyä mahdollisuudesta perustella eläinten sielunmaisemaa ja sen monimuotoisuutta myös tieteellisesti. Poimimalla yksilölle merkityksellisiä ajatuksia ja kokemuksia yleiseen tietoisuuteen, toivon voivani edesauttaa myös lemmikkien asemaa ja arvostusta yhteiskunnassamme.

1.2 Tutkimuksen innoittajat - Indy sekä muut karvaiset ystäväni

Eläimet ovat aina olleet minulle uskomattoman tärkeitä. Sen lisäksi, että mielestäni kaikki eläimet ovat ihmeellisiä ja kauniita, ovat ne uskomattoman viisaita. Ajattelisin tämän merkityksellisyyden johtuvan omalla kohdallani siitä, että eläimet ovat aina olleet läsnä, tarjonneet minulle lohtua ja ymmärrystä sekä ilahduttaneet päiviäni välittömällä olemassaolollaan ja rakkaudellaan. Lemmikkini ovat aina olleet kallioni, ystäväni ja kuuntelijani.

Nuorena halusin aina pelastaa jokaisen jalkakäytävälle eksyneen kastemadon, haudata jokaisen kuolleen löydetyn linnun ja pelastaa jokaisen orvon siilipoikasen – puhumattakaan eläintarhasta, jota suuresti toivoin takapihallemme vanhempien vastusteluista huolimatta. Lapsena olen kaivanut laatikoista äitini jo silloin edesmenneen koiran Tinan kaulapannan sekä hihnan ja vaeltanut ulkona tuntikausia ”etsien kadonneita koira”. Niin kovasti toivoin omaa lemmikkiä, etenkin omaa koiraa, sitä silloin vielä saamatta.

Lapsena pidin kaikista eläimistä niiden ulkomuodon ja söpöyden vuoksi. Mitä vanhemmaksi kasvoinkin sitä enemmän opin myös ymmärtämään eläinten sielunmaisemaa ja arvostamaan sitä vilpittömästä olemuksesta, jonka saattelena he maailmaa kokevatkin yhdessä kanssamme. Minua on myös kiusattu ja pidetty outona eläinrakkauteni tähden. En olisi saanut pelastaa sisälle ajautuneita heinäsiirkoja tai auttaa veteen pudonnutta sudenkorentoa, koska arvostelijoiden mielestä ”hyönteiset on ällöjä”. En oikein koskaan sopinut joukkoon, kun ajattelin niiden olevan lumoavan erilaisia olentoja, jotka viis veisaavat siitä, että suurin osa maailmaa on niitä vastaan. Toisaalta eläimet myös opettivat minulle oman ainutlaatuisen persoonan arvostamista.

Muutimme perheeni kanssa Yhdysvaltoihin, jossa tutustuin käsitteenä ensimmäistä kertaa luokkalemmikkeihin - eläimiin, jotka olivat opettajan omistuksessa, mutta joista koko luokka huolehti oppien samalla vastuuta. Meidän luokassamme sai halutessaan myös luokkalemmikin kotiin viikonlopuksi ja niin meillä usein vierailivatkin Honey ja Guinea -marsut. Opettajaopinnot aloitettuani ajatus luokkalemmikkikonseptista ja sen tuomisesta Suomeen vieraili ajoittain ajatuksissani ja osittain siitä johtuenkin innostuin myös tästä tutkimuksesta.

Koin oloni lapsena ja nuorena usein hyvin yksinäiseksi ja joukkoon kuulumattomaksi paitsi silloin, kun olin eläinten kanssa. Karvaiset ystäväni eivät koskaan olleet vihaisia tai arvostelleet ja olivat aina mukana innolla kaikissa jutuissa, mitä niille tekemiseksi keksinkään. Muistan edelleen riipivän tarkasti sen päivän, kun jouduin luopumaan ensimmäisestä vanhuusikään ehdisteestä ystävästäni Nibles- hamsterista. Oli kuin pala minusta olisi kuollut tuon pienen, pehmeän, lempeän ja kaikkea ymmärtävän sielun mukana. Eikä tuska helpottanut yhtään seuraavien lemmikkien kohdalla.

Aikuisena jo omaan kotiini muutettua meillä oli puolisoni kanssa useita ihania eläimiä arkearikaistuttamassa: loputtoman luottavainen syyrialainen hamsteri nimeltä Rasmus, kolmen muskettisoturin mukaan nimetyt seeprahiiret sekä seitsemän kesyrottapojan lauma. Kotiin tullessa rotat tulivat häkin luukulle innolla vastaan, kinastelivat siitä, kuka pääsee ensimmäisenä syliin ja nukkuivat riippumatoissa ihanissa rottakasoissa, nauttien myös lajitovereiden seurasta. Koin

ihmeellisenä sen, miten paljon rakkautta pystyi tuntemaan niin pieniä eläimiä kohtaan, jotka luottavaisen täsmällisesti olivat aina ovella odottamassa. Muutenkin eläinten pyyteetön luottamus on aina ihmetyttänyt minua, olipa kyseessä pieni hamsteri tai iso hevonen. On uskomatonta, kun eläin, jonka kanssa ei ole yhteistä kieltä, kuitenkin ymmärtää ja luottaa, ettei sitä esimerkiksi satuteta ihmisen toimesta.

Aikuisena elämäni astui Indy. Vihdoin sain haaveen omasta koirasta täytettyä, kun haimme kotiin pienen 12-viikkoinen australiankelpien ja saksanpaimenkoiran sekoituksen, joka hurmasi niin minut kuin kaikki ympärillään ensi hetkistä lähtien. Indy muistetaan kaveripiirissä lähinnä täystuhona, sillä kengännauhojen lisäksi Indy onnistuneesti silppusi pentuna yhden kenkätelineen, lukemattomia huonekasveja ja siskon tuliterät kiipeilyvaljaat. Paitsi rakkautta, olen siis saanut nähdä aivan uusia huumorinkin puolia eläimen omistajana. Indyn kanssa olen myös astunut varmasti jokaiseen mahdolliseen kuoppaan, mihin aloitteleva koiranomistaja voi astua. Siitä huolimatta Indy on antanut jokaisen virheen ja erheen anteeksi. Se on aina innolla mukana ihan kaikessa, rakastaa uusia ihmisiä ja tilaisuuden koittaessa se myös nukkuisi koko yön peiton alla lämpimässä ihmisten seurasta nauttien. En voisi toivoa parempaa koiraa, arjen kanssaeläjää, kaikkien näiden vuosien odotuksen jälkeen.

Vaikka parhaillaan yli kymmenpäinen eläinlaumani onkin pienentynyt sisältämään enää Indyn, muistelen yhä kaikkia edesmenneitä rakkaita karvaisia ystäviäni suurella lämmöllä. Vaikka menettämisen tuska ja suru ovatkin vuosien saatossa helpottaneet, ikävä yllättää tasaisin väliajoin. Koen kuitenkin saaneeni jokaiselta niin paljon, että senkin vuoksi tämän tutkimuksen halusin tehdä: kokevatko kaikki omista eläimistään samoin? Millaista merkityksellisyyttä muut saavat lemmikeistään? Haluankin omistaa tämän työni jokaiselle unohtumattomalle eläinystävälle, jonka olen elämäni aikana saanut etuoikeuden oppia tuntemaan, ja jotka ovat niin ehdoitta myös rakastaneet minuakin takaisin.

Ihminen ja eläin – eläimen matka lemmikiksi

2.1 Ihmisen ja eläimen välisen suhteen historiaa

Ihmisten ja eläinten väliseen historiaan voinee soveltaa vanhaa viisautta, jonka mukaan historiaa kirjoittavat voittajat, tässä tapauksessa vielä kognitiivisesti älykkäämpi osapuoli, eli me ihmiset. Ihmisten levittäytyessä ja rakentaessa maapalloa, myös monien lajien oma luontainen reviiri supistuu ja kuihtuu olemattomiin (Wine, 2020). Läpi maapallon kehityksen ihmiset ovat muokanneet, valloittaneet ja kehittäneet yhteiskuntaa, jossa luonto ja eläimet ovat saaneet väistyä ja adaptoitua uuteen normaaliin. Maailmamme on muuttunut ja yhteiskunnan edistysaskeleet ovat olleet suuria viimeisten tuhansien vuosien aikana. Mutta millä hinnalla - ja kenelle?

Ihan ensimmäiseksi perehdytään syvemmin termeihin ihminen ja eläin. Mitkä tekijät määrittelevät ihmisyyden ja eläimellisyyden? Snaza ym. (2014) lähestyy pohdintaa ajatuksella siitä, mitä oikeastaan tarkoittaa olla ihminen. Pohdinta perustuu pitkälti posthumanismin, eli perinteisen rationaalisen humanismin ajattelutapojen 2000-luvun ideologian ja ajatusmaailman tasolle saattamiselle. Tämän pohjalta on kehitetty ajatusta siitä, että ihmisellä on luontainen, osaksi myös kulttuurisidonnainen sekä koulutuksesta kumpuava taipumus ajatella ihmisiä vain ihmisinä ja eläimiä eläiminä (Snaza ym. 2014; Rautio, 2017). Jotta tästä taipumuksesta, olisi ihmisten kyettävä myös kyseenalaistamaan jopa syvälle yhteiskuntaan juurtunutta perimmäistä kysymystä siitä, mitä on olla ihminen ja miten lajirajatkin osaltaan määrittelevät käsitystämme sekä ihmisyydestä, että muista olennoista (Snaza ym. 2014; Rautio, 2017).

Historiaan siis vaikuttaa olennaisesti ihmisten eläinkäsitykset. Eläimen ja ihmisen suhteen historiaa onkin perinteisesti tutkittu ulkoapäin tarkastellen, jättäen eläimet anonyymeiksi numeroiksi muiden joukossa (Singer, 1985). Ihmisen ja eläimen välisen suhteen historialla on merkitystä siksi, että siinä missä historiakin, myös ihmisten eläinkäsitykset ovat muuttuvia ja luovat samalla pohjaa sille, millainen ihmisen ja eläimen välinen suhde tulevaisuudessa tulee olemaan (Latva & Lähdesmäki, 2020). Mitä historialla on kerrottavanaan eläimen ja ihmisen välisen suhteen menneisyydestä? Ja miten posthumanistista näkökulmaa voisi soveltaa myös historian tulkitsemiseen?

Vahvistusta ajatukseen historian mahdollisuuksista tuo esimerkiksi Frank Ankersmith (1983), jonka mukaan historia on parhaillaan työkalu, joka mahdollistaa kurkistuksen menneeseen mutta samalla myös mahdollisuuksia ennustaa ja vaikuttaa tulevaisuuteen. Lisäksi Latva &

Lähdesmäki toteavat julkaisussaan ”voisiko historiaa kirjoittavilla olla velvollisuus tehdä oikeutta menneisyyden toissijaisille eläimille ihmisten lisäksi?” (Latva & Lähdesmäki, 2020). He jatkavat nostamalla eläinten merkityksen historiamme kannalta ja sen, miten myös eläimet ovat omia uniikkeja yksilöitä, joilla on omat kokemukset sekä elämänhistoriat, ja joilla on ollut vaikutus maailmaan sekä suoraan että epäsuorasti omalla toiminnallaan sekä vaikuttamalla ihmisten näkemyksiin (Latva & Lähdesmäki, 2020). Eivät siis ehkä vain ja ainostaan ”pelkkiä” eläimiä.

Artikkelikokoelmassaan *Animal Bones, Human Societies* (2000) arkeologi Peter Rowley-Conway on kerännyt yhteen vuoteen 2000 mennessä julkaistuja merkittäviä tutkimuksia zooarkeologian, eli eläin- ja ympäristöarkeologian saralla. Tutkimuksista käy ilmi, että eläinten luiden avulla tutkijat ovat onnistuneet tekemään massiivisia löydöksiä sekä saamaan tietoa esimerkiksi siitä, miten ihmiset metsästivät, mitä he söivät ja miten elivät esihistoriallisessa ajassa. Kokoelma tarjoaa myös mielenkiintoista ajateltavaa alkaen pleistoseeniselta, eli noin 2,6 miljoonaa vuotta sitten alkaneelta ja 11 500 vuotta sitten päättyneeltä, aikakaudelta. Artikkeleissa pohditaan mammuttien ja muun megafaunan (*suurikokoiset maaeläimet*) syntyyn ja tuhoon vaikuttaneista tekijöistä sekä rautakauden kulttuurinäkökulmaa ja sitä, miten eläimet vaikuttivat esimerkiksi ruokaan sekä korujen ja muun käsityöläisyyden kehittymiseen esimerkiksi nahkan ja luiden kautta (Rowley-Conway ym. 2000). Eläimen ja ihmisen yhteiselo on siis ollut ja tieteellisestikin todistettu jo miljoonien vuosien takaa.

Esimerkkinä ihmisen ja koiran pitkä ja monivaiheinen suhde (Zeuner, 1963). Muinaisaikojen pelätyistä kilpailijoista, eli susista, onkin ajan ja domestikaation myötä kehittynyt ihmisten uskolliset kumppanit, joiden kanssa jaamme nykyisin jopa sänkymme (Coppinger & Coppinger, 2001). Koirat ovat paitsi lemmikkejä ja kumppaneita, myös tärkeitä työpareja monille. Koiria käytetään lieventämään hammaslääkäripelkoa ja tunnistamaan diabetekseen liittyviä vaarallisia verensokerin laskutiloja (Latvala-Sillmann, 2018). Myös opettajat ovat huomanneet koirien monituiset hyödyt, ja nykyisin koiria voikin tavata myös luokkahuoneissa motivoimassa oppilaita aina parempiin suorituksiin (Anderson, 2007; Brelsford, Meints, Gee, & Pfeffer, 2017). Onkin mielenkiintoista pohtia, millainen merkitys lajilla ja jakamallamme menneisyydellä on ihmisten eläinkäsityksiin. Koiria on jopa satojen vuosien ajan kutsuttu ihmisen parhaaksi ystäväksi – mutta silti sudet ja muut villipedot saavat osakseen valtavaa vihaa vielä tänäkin päivänä (Lähdesmäki, 2020).

Miten olisi siis järkevintä lähestyä tässäkin tutkimuksessa kysymystä siitä, millainen on eläimen ja ihmisen välinen historia? Latva ja Lähdesmäki 2020 ehdottavat seuraavanaista lähestymistapaa, jossa eläimet otetaan huomioon osana maailmanhistoriaa ”menneisyyttä muovanneina olentoina” (Latva & Lähdesmäki, 2020 s. 14). Tämän kautta he toivovatkin, että ihmiset osaisivat paremmin tulkintoja tehdessään välttää ylimitoitettun konservatiivisuuden ja puolueelliset tulkinnat. He jatkavatkin painottamalla lähdekritiikin suurta merkitystä. Hyvässä tutkimuksessa tulisi katsoa ja tutustua laajemmin erilaisiin lähteisiin, eikä vain tyytyä mahdollisesti vanhentuneeseen ajatukseen virallisista ja epävirallisista lähteistä. Esimerkiksi Latva & Lähdesmäki (2020) ovatkin todenneet tutkimuksessaan, että ihmisten ja tursaiden vääristyneet historiankuvat ovat peräisin 200 vuoden takaa, jolloin ajateltiin, että pikemmin kuin luottaa sen ajan kalastajiin ja heidän kokemuksensa tuomaan tietoon, on historiankirjat kirjoitettu vanhojen historioitsijoiden, sekä heidän ajatusmaailmansa mukaan.

Tästä herääkin hyvä pohdinta siitä, kuinka paljon voisimme oppia ja saada tieteellistä tietoa muualtakin kuin pelkistä kvantitatiivisista tutkimuksista, esimerkiksi muistojen, kirjeiden, päiväkirjojen, esineiden, taiteen ja elokuvien ja sarjojen kautta (Latva & Lähdesmäki, 2020). Kuten kappaleen alussa kerroinkin, historiaa usein kirjoitetaan voittajien näkökulmasta. Näkisinäkin siis tärkeänä myös Latva & Lähdesmäen (2020) kaltaisten perimätietona kulkeneiden eläintarinoiden, sekä tämän tutkimuksen kaltaisten ensikäden kokemusten ja tiedon jakamisen. Historiakin lienee usein katsojan silmissä, sekä katsojan kyvyssä omalta osaltaan astua omien lajirajojen ulkopuolelle ja tarkastella maailmaa toisen lajin edustajien silmin. Ajatus on myös sinänsä mielenkiintoinen, että seuraavassa luvussa käsittelen lemmikkejä sekä lemmikin määritelmää. Sillä termille lemmikki ei ole yhtä ainoaa oikeaa määritelmää, on määrittelyssä peilattava myös historiaan sekä siihen, millaisia rooleja sekä tarpeita lemmikit ovat menneisyydessä ihmisiä tyydyttäneet sekä mitä mahdollisesti tulevat tulevaisuudessa olemaan. Nähdäänkö eläimet ”vain” eläiminä, ”enemmän kuin ihmisinä” (Rautio, 2017) vai jonain ihan muuna?

2.2 Lemmikit laajempänä ilmiönä

Jotta pystymme pohtimaan syvemmin sitä, millaisena kiintymys näyttäytyy lemmikkusuhteessa, olisi ensin ymmärrettävä syvemmin sitä, mikä lemmikki on ja miten lemmikki määritellään. Pohdinta ei ole aivan yksinkertainen, sillä kyseessä on enemmän filosofinen näkemys siitä, mikä kenenkin mielestä on lemmikki. Löysin mielenkiintoisen artikkelin nimeltä ”*What is a pet?*”, jonka on kirjoittanut Timothy Eddy vuonna 2003, jossa hän käy seikkaperäisesti ja

keskustelevasti eri näkökulmia huomioiden lemmikkiä käsitteenä läpi. Pyrinkin nyt avaamaan seuraavien kappaleiden avulla pääpohdintoja lemmikkeihin ja tutkielmaani peilaten.

Artikkelissaan Timothy J. Eddy (2003) paneutuu juuri tähän filosofiseen pohdintaan lemmikistä ja siitä, miten määrittelemme lemmikin. Hän tulee lopulta kahteen päätelmään siitä, mitä englannin kielen sana ”pet” on perinteisesti tarkoittanut. Eddyn (2003) mukaan määritelmä on ehdottomasti tietokirjapainotteinen, hänen tulkintaansa ottaessa nojaa *Webster’s New Collegiate Dictionary* – sanakirjaan. Sen mukaan käyttäessä englannin kielen sanaa lemmikki, eli ”pet”, tarkoitetaan joko ”domestikoitua eläintä, jota pidetään mielihyvistä ennemmin kuin tarpeesta” tai a) ”lellittyä lasta” tai b) ”ihmistä, jota kohdellaan tavanomaista kiltteyttä tai huomioonottamista näyttäen” (*Webster’s New Collegiate Dictionary* 1976, s. 857). Eddy (2003) kuitenkin jatkaa toteamalla, ettei asia ole aivan niin yksinkertainen ja vaatii lähempää tarkastelua. Hänen mukaansa kysymystä siitä, miten määrittelemme lemmikin, voidaan lähestyä useammasta eri näkökulmasta, jotka nyt yritän parhaani mukaan tiivistää.

Clutton-Brockin (1989) määritelmä domestikoidulle lemmikkieläimelle pitää sisällään sen, että eläinlajin edustajia on keinotekoisesti valikoitu ihmisten toimesta usean sukupolven ajan omaamaan tietyt piirteet, jonka lisäksi ihmiset pitävät määräysvaltaa lajin lisääntymisestä (Clutton Brock, 1989). Yleisesti domestikaatiolla tarkoitetaan myös kesyttämisen prosessia, joka tapahtuu useiden sukupolvien aikana (Zeuner, 1963). Kuten aiemmassa kappaleessa määriteltiin, lemmikki on siis domestikoitu eläin, jota pidetään mielihyvistä ennemmin kuin tarpeesta (*Webster’s New Collegiate Dictionary* 1976, s. 857). Eddy nostaa kuitenkin esille pohdinnan työkoirien, siitoskoirien tai vastaavien taloudellista etua ajavien eläinten pitämisestä, myymisestä ja jalostamisesta (Eddy, 2003). Missä vaiheessa koira lakkaa olemasta lemmikki, vai lakkaako se? Eddy jatkaa pohtimalla, voisiko raja mennä siinä, kun koira joutuu eläinsuojelun huostaan ja sen olemassaolosta ei kukaan saa enää mielihyvää?

Seuraava pohdinta on filosofinen pohdinta siitä, miten villien lajien ja etenkin yhden eläinryhmän kanssa tapahtuva kesyyntyminen vaikuttaa ajatukseen eläimen lemmikkistatuksesta. Onko eläin, joka otetaan luonnosta ja kasvatetaan ihmisten toimesta sittenkin lemmikki? Missä kulkee raja sille, ettei esimerkiksi pelastettu lintu enää olekaan lemmikki? Eddy (2003) on sekä puolesta että vastaan tätä ajatusta. Kyseisellä logiikalla esimerkiksi eri matelija- ja lintulajien edustajat, joita pidetään vankeudessa eivät olisikaan lemmikkejä sen vuoksi, ettei niiden pitäisi jollain tapaa ”erota” villistä lajista. Esimerkkinä voitaisiin pitää sutta (*Canis Lupus*) ja koiraa (*Canis Familiaris*) jotka ovat omat erilliset lajinsa, kun taas esimerkiksi neitokakadun

(*Nymphicus Hollandicus*) sekä luonnossa elävä, että yleisesti lemmikkinä pidetty laji on sama (Zeuner, 1963). Eddy (2003) uskoo vahvasti, että tämä teoriaa katuu omaan mahdollottomuuteensa siinä, että ihmiset yleisesti kokevat omistavansa lemmikin, kun esimerkiksi villi lintu kesyyntyikin lemmikin tasolle.

Kun pohdimme käsitettä lemmikki, onko se vakio vai voiko eläinyksilön status lemmikki-käsitteen sisällä vaihdella? Onko mahdollista, että eläin on ensin jotain muuta, esimerkiksi ihmisen hyödyke, kuin lemmikki ja myöhemmin selkeästi lemmikki? Tai alkaa lemmikkinä ja vaihtaa takaisin ”vain” eläimeksi? Tässä pohdinnassa Eddy (2003) palaa takaisin alkuperäisen määritelmän pariin, jossa selkeän rajaviivan eläimen ja lemmikin välille teki se, että eläintä pidetään mielihyvistä eikä tarpeesta, kuten vaikkapa elinkeinon harjoittamisen vuoksi. Tämän perusteella hän toteaa, että kyseinen on hyvin mahdollista ja rajapintana näissä tapauksissa on se, kokeeko ihminen eläimen olemassaolosta mielihyvää. Eddy ottaa esimerkiksi kilpakoiran, joka muuttuu lemmikiksi vasta, kun joku adoptoi sen eläkepäiviä viettämään. Samaa ajatusta voidaan soveltaa myös toisinpäin, jolloin perheen rakastama koira, joka hylätäänkin ajanpuutteen vuoksi, päättyy eläinsuojeluyhdistyksen haltuun ja lakkaa olemasta lemmikki, kun ihminen ei enää tunne mielihyvää sen olemassaolosta (Eddy, 2003).

Viimeinen mielenkiintoinen pohdinta, jonka Eddy nostaa tekstissään esille on lemmikki sanan englanninkieliset määritelmät. Hän ehdottaa, että vaihtaisimmekin kappaleen alussa esittelystä määritelmästä sanan ”ihminen” tilalle sanan ”eläin” seuraavanlaisesti: lause muuttuisi muodosta ”ihmistä, jota kohdellaan tavanomaista kiltteyttä tai huomioonottamista näyttäen” (Webster’s New Collegiate Dictionary 1976, s. 857) muotoon ”eläin, jota kohdellaan tavanomaista kiltteyttä tai huomioonottamista näyttäen” (Eddy, 2003, s.103). Eddy toteaa, että kyseinen määritelmä on siksikin hyvä, ettei se laita olettamusta siihen, mitä eläimiltä odotetaan vaan ennemmin siihen, mitä ihmiset tuntevat ja miten ihmiset lemmikeistä ajattelevat. Esimerkin mukaan olisi siis mahdollista, että eläin ei tunne samanlaista kiltteyden tunnetta tai tarvetta osoittaa huomiota. Toisekseen hän toteaa, että yllä olevaa määritelmää käyttäessä eläimen käytön tarkoituksella tai asuinpaikalla ei ole yhtä suurta merkitystä, eli myös eläinsuojelulaitoksessa asuva koira, jota kohdellaan kiltisti ja huomioonottavasti olisi tässä määrittelyssä lemmikki. Kolmantena näkökulmana hän nostaa esille myös mahdollisuuden sille, että esimerkiksi villieläin, joka kasvatetaan ja hoidetaan ihmisen puolelta kiltisti ja huomioonottavasti voi aivan yhtä hyvin olla lemmikki, eikä eläimen ulkoisiin tai sisäisiin attributteihin tarvitse tällöin kiinnittää niin suurta huomiota. Toki hän huomauttaa, että kyseisellä määritelmällä myös joukko

uusia eläimiä tipahtaisi lemmikin määritelmän alle, kuten vaikkapa kiltisti ja huomioon ottavasti hoidetut eläimet eläintarhoissa (Eddy, 2003).

Eddy (2003) lopettaakin toteamalla, että ehkä kysymys siitä miten määrittelemme lemmikin ei aivan olekaan sanakirjan tai tieteen tehtävä, vaan jokaisen tutkijan itsensä määriteltävissä. Hän jatkaa toteamalla, että jokainen laji, joita löytyy lemmikkieläimenä, on varmasti keskenään niin erilainen, että ehkä yksi aukoton määritelmä olisi myös sinänsä harhaanjohtava, sillä emme voi olettaa kaikilla eläimillä olevan samoja ominaisuuksia (Eddy, 2003). Lynette A. Hart (2003) on kirjoittanut vastineen Eddyn väitteisiin. Hän ehdottaa, että koska lemmikkieläin on terminä niin kiistelty, voitaisiin termin käytöstä luopua ja siirtyä ennemmin termiin seuraeläin (Hart, 2003).

Kiinnostuin itse suuresti tästä määritelmästä ja sen vaikeudesta ja konsultoin kahta erillistä teosta: ”Tietojätti”, eli Gummeruksen Suuri tietosanakirjavuodelta 2001 sekä Veijo Meren (2004) ”*Sanojen Synty*”, jonka tarkoituksena on esitellä suomen kielen historiaa. MOT Kieli-toimiston sanakirjasta määritelmä löytyi, mutta siinä ”lemmikki” oli määritelty sanoin ”lemmikkieläin. Koirat, kissat ja muut lemmikit” (MOT, 2021). Myös Hart (2003) kiinnostui samasta aiheesta kirjoittaessaan vastinetta ja kertoikin, *Webster’s New Twentieth Century Dictionary* (1979, p. 1341) mukaan määritelmä lemmikille oli ”kesytetty tai domestikoitu eläin, jota pidetään suosikin asemassa tai jota kohtaan osoitetaan kiintymystä”, kun taas *The New Shorter Oxford Dictionary* (1993, p. 2175) määritteli lemmikin sanoin ”domestikoitu tai kesytetty eläin, jota pidetään mielihyvystä tai kumppanuudesta.” Hart (2003) muistuttaa omassa pohdinnassaan, ettei tulisi unohtaa myöskään sitä, että lemmikkien roolit ovat usein kompleksit ja yhden eläimen on mahdollista täyttää useita rooleja samanaikaisesti.

Mielestäni nämä Hartin löytämät kaksi jälkimmäistä määritelmää sopivat hyvin syventämään tätä ajatusmaailmaa lemmikin ja omistajan välisen suhteen moniulotteisuudesta ja haastavasta määrittelystä. Hän toteaaakin kirjoituksessaan, että lemmikin kanssa harvoin on kyse joko tai tilanteesta, kuten esimerkiksi opaskoirilla (Hart, 2003). Hän jatkaa huomauttamalla, että opaskoira, joka, työskentelee herpaantumatta koko päivän, muuttuu kuin silmänräpäyksestä iloiseksi häntäänsä heiluttavaksi kumppaniksi, kun työvaljaat riisutaan. Hän toteaaakin lopuksi, että ihmisten olisi hyvä muistaa, että kuten muutkin suhteet, myös ihmis-lemmikkisuhde on muuttuva ja pitää sisällään pieniä nyansseja kuin myös mutkikasta suhteen ja dynamiikan tietoa. (Hart, 2003)

2.3 Ihmisen ja eläimen välinen side

Ihmisen ja eläimen välinen side, (*human-animal bond, eli HAB*) juontaa juurensa 1970-luvulta, jolloin Konrad Lorenz sekä Boris Levinson määrittivät termin ensimmäisen kerran teollisessa kontekstissa (Hines, 2003). Myöhemmin 1980-luvulla eläimen ja ihmisen välistä sidettä alettiin tutkia yhä laajemmin, jolloin esimerkiksi Tannenbaum (1989) koki termin ”human-animal bond” tarkoittavan ihmisen ja eläimen välistä jatkuvaa ja molemminpuolista sidettä, joka on jollain tavalla edullinen siteen molemmille osapuolille sekä perustuu vapaaehtoisuuteen ja ihailuun, jonka lisäksi suhteen molemmat osapuolet ovat omistautuneet suhteelle ja kohtelevat toisiaan rakkaudella. Ihmisen ja eläimen välisen siteen tunnusmerkkejä ovatkin molemminpuolinen hyöty ja dynaaminen vuorovaikutus, johon vaikuttaa ja joka edesauttaa molempien suhteen osapuolten terveyttä (Hines, 2003). Eläimen ja ihmisen side on lisäksi termi, jolla on pyritty selittämään sitä, miten ja miksi ihmiset muodostavat merkityksellisiä suhteita eläimiin (Netting, Wilson & New, 1987). On esimerkiksi ehdotettu, että eläimen ja ihmisen välinen side, ja sitä myötä lemmikkisuhde, kehittyy kasvaa ja monimuotoistuu ajan sekä yhteisten kokemusten kautta (Hart, 2003). Tämän pohjalta voitaneen todeta lemmikkisuhteen pohjalla olevan ihmisen ja eläimen välisen siteen olevan kompleksi ilmiö, jota seuraavaksi pyrin avaamaan syvemmin.

Ihmisen ja eläimen välistä sidettä on lähdetty perinteisesti tarkasteltu ja perusteltu eläimen ja ihmisen välisen vuorovaikutuksen (*human-animal interaction, HAI*) kautta. Ihmisen ja eläimen välistä vuorovaikutusta havainnoimalla ja ymmärtämällä on pyritty perustelemaan eläinten kanssa toimivissa ihmisissä raportoituja terveys- ja hyvinvointivaikutuksia. (Beetz, 2012; Brelsford ym., 2017; Handlin ym. 2011). Näitä terveysvaikutuksia on toki myös käytetty perustelemaan ihmisen ja eläimen välisen siteen vahvuutta, sillä side lähtee rakentumaan vuorovaikutuksen päälle (Beetz, 2012). Lääketieteellinen hyvinvoinnin näkökulma on noussut jo 1900-luvun lopulla keskusteluun pohdittaessa eläinten tuomia hyötyjä niiden ollessa osana ihmisten arkea, esimerkiksi eri maiden valtakunnallisten terveystutkimusten myötä (Lynch & Thomas, 1980).

Vuonna 1995 teetetty australialainen valtakunnallinen lemmikitutkimus kertoi naisoletettujen kissanomistajien käyvän lääkärillä harvemmin sekä käyttävän vähemmän varoja verisuonten, verenpaineen ja univaikeuksiin tarkoitettuja lääkkeitä kuin ilman lemmikkiä elävät naiset (McHarg et. al. 1995). Samoihin aikoihin myös Rowan ja Beck (1994) sekä Wilson (1991) selvittivät, että lemmikin omistaminen vähentää ahdistusta ja voi näin parhaillaan suojata jopa

sydänperäisiltä sairauksilta (Rowan ja Beck 1994; Wilson 1991). Vaikkakin iso osa tutkimuksista löysi positiiviseksi luokiteltavia eläimen vaikutuksia, on myös tutkimuksia, joissa mainittavaa eroa hyvinvoinnin kannalta ei tehty. Tästä esimerkkinä Rajackin (1997) tekemä tutkimus, joka osoitti, että lemmikin omistamisella ei ollut vaikutusta tutkittujen psykologiseen hyvinvointiin eikä sydäninfarktin jälkeisen rintakivun esiintyvyyteen. Yleisesti on kuitenkin tieteellisestikin todistettu eläimen aikaansaavan positiivisia vaikutuksia omistajien terveydessä (Handlin ym. 2011).

Erikoislääkäri ja psykoterapeutti Suvi Laukkanen (2013) selittää, kuinka lemmikit ovat osa ihmisten joka päivästä elämää: ihmiset usein reagoivat tilanteisiin sen perusteella, miten meitä lähellä olevat eläimet reagoivat. Hän esimerkiksi kertoo, että ihmiset kokevat yllättävän tilanteen eri tavoin riippuen siitä, makoileeko paikalla oleva koira rennosti heidän jaloissaan, muriseeko koira uhkaavasti kaukaisille varjoille vai onko koira innolla ovella heiluttamassa häntäänsä. Laukkanen (2013) vielä täsmentää, että kyseinen reaktio tapahtuu tahtomatta aivoissamme, eikä sitä voida ajatuksen voimalla muuttaa. (Laukkanen 2013). Näyttäisi siis, että ihmisen ja eläimen välinen vuorovaikutus on luonnostaan osa meidän toimintaamme, sillä vaitonvaraisestikin kykenemme ymmärtämään muita lajeja, ilman yhteistä kieltä. Edellä mainitussa tilanteessa ihminen myös tulkitsee eläintä samaan tapaan kuin tulkitsisi toista ihmistä ollessaan vastaavassa tilanteessa.

Osa ihmisten tuntemasta syvästä kiintymyksestä eläimiä kohtaan voidaan osittain selittää ihmisen ja eläimen välisen siteen lähemmällä tarkastelulla (Brelsford ym. 2017; Petterson ym. 2017). Tieteellisesti on todistettu, että ihmisen koskettaessa koira tai mitä tahansa muuta elävää, vaikka toista ihmistä, erittyy oksitosiinia ja tunnemme hyvän olon tunnetta (Handlin ym. 2011; Petterson ym. 2017). Oksitosiinilla tarkoitetaan ihmisessä hyvän olon aikaansaavaa hormonia, jota esiintyy kehossamme luontaisesti esimerkiksi sosiaalisen kanssakäymisen ja kosketuksen yhteydessä (Carter ym. 2020). Oksitosiinin on todettu vaikuttavan esimerkiksi stressinsietokykyyn, tulehdustiloihin ja ahdistukseen niitä alentavasti (Carter, 2020; Handlin ym. 2011).

Koirilla onkin erityinen kyky, joka on tähän mennessä todistettu vain niillä: koiran ollessa tekemisissä ihmisen kanssa sekä koiran, että ihmisen oksitosiinitasot nousevat (Bradshaw & Valtari, 2013; Handlin ym. 2011). Tämä siis tarkoittaa sitä, että ihminen, sekä koira kokevat yhteydestä hyvänolon tunnetta. Samaa oksitosiinin tasojen nousua on raportoinut myös mm. Borgi & Cirulli (2016) tutkiessaan mekanismeja, jotka vaikuttavat ihmisen ja eläimen välisen suhteen sisällä (Borgi & Cirulli, 2016). Tätä oksitosiinin erittymistä onkin pidetty selittävänä

tekijänä sille, miksi ihmisistä usein tuntuu ja usein onkin niin, että koira luo jopa syvemmän siteen omaan ihmiseensä, kuin vastaavasti omaan lajikumppaniin (Borgi & Cirulli, 2016; Bradshaw & Valtari, 2013). Tutkijat ovat jopa verranneet, että tietyissä tapauksissa ihmisen ja koiran välinen side on verrattavissa äidin ja lapsen väliseen siteeseen (Stoeckel ym. 2014). Näin ollen sekä ihminen, että potentiaalisesti eläin saavat suhteelta myös hyvänolon tunnetta, joka vahvistaa kiintymyssuhteen syntyä.

Ihmisen ja eläimen välisestä suhteesta ja etenkin eläimen läsnäolon vaikutuksesta ihmiseen on osoitettu kiinnostusta myös mielen hyvinvoinnin näkökulmasta. Esimerkiksi tunnettu psykoanalyttikko Sigmund Freud kertoi omistaneensa vanhoilla päivillään koiran nimeltä Jo-Fie, joka helpotti hänen yksinäisyyden kokemuksiaan. Myös lukuisissa nykyaikana tehdyissä tutkimuksissa on saatu vaikuttavia tuloksia, jossa ihmiset systemaattisesti raportoivat myös mielen terveyden näkökulmaa perustellessaan eläinten positiivisia vaikutuksia (Handin ym. 2011). Borgi & Cirulli (2016) ovat todenneet, että osa syy siihen miksi muodostamme niin vahvoja siteitä eläimiin voitaneen selittää lemmikkien kasvoilla sekä siitä polveutuvilla mekanismeilla. Se, että ihmiset kokevat etenkin kasvojen ilmeet ja eläimen lapsimaisuuden tärkeäksi suhteen kannalta on myös selitettävissä ihmisen luontaisella tarpeella katsoa toista silmiin (Borgi & Cirulli, 2016). Hän jatkaakin toteamalla, ettei pyri saamaan aikaan kuvaa, jossa koiria pidettäisiin vauvan korvikkeena, vaan ennemminkin niin päin, että eläimet ovat keskiössä omistajiensa elämässä. Borgi & Cirulli jatkavatkin selittämällä erityisesti sitä, että eläimillä on kyky olla ihmisten seuralaisia täyttäen luontaisen tarpeen huomiolle ja emotionaaliselle intiimiydelle näin päästen jopa samalle tasolle kuin ihmisystävänkin kanssa luotu suhde (Borgi & Cirulli 2016).

Eläimen ja ihmisen välistä suhdetta on perusteltu syvemmin kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta, teoriaa hyödyntäen. Kiintymyssuhdeteorian kuvaili ensimmäisenä John Bowlby ja sittemmin hänen tutkimuspartnerinsa Mary Ainsworth 1960-luvulla (Ainsworth & Bowlby, 1991). Tosin kiintymyssuhdeteorian pohjaa on luonut psykiatri Harlow reesusmakaki tutkimuksella, kun hän tutki apinoiden varhaisia tunteita sosiaalinen erottamisen ja sen merkityksen kautta esimerkiksi pennun emosta erottamisella. Bowlby & Ainsworth (1991) kertoivat tutkimuksessaan, että ihmisillä on synnynnäinen tarve muodostaa vahvoja emotionaalisia siteitä. Bowlby toteaa tutkimuksessaan näiden vahvojen emotionaalisten siteiden olevan syy sille, miksi ihmiset kokevat masennuksen, ahdistuksen ja aggressiivisuuden tunteita joutuessaan esimerkiksi käsittelemään rakkaan ihmisen kuolemaa (Manninen 2005).

Eräätkin tutkimukset osoittaneet, että lemmikkien pitkä ikä mahdollistaisi erilaisen kiintymyssuhteen muodostamisen (Robinson & Macbride, 1995). Yhtenä kiintymyksen mittarina tutkimusta tehdessä onkin käytetty merkityksellisyyttä. Merkityksellisyyden synonyymejä ovat esimerkiksi tärkeä ja oleellinen: Jos jokin asia on merkityksellinen se voi olla tärkeä, paljonpuhuva, mielekäs, tähdellinen, huomattava, tarpeellinen jopa pakollinen. Käyttämällä merkityksellisyyttä mittarina voimme miettiä, miten lemmikkisuhteen koettu kiintymys myös vaikuttaa siihen, miksi suhde mielletään merkitykselliseksi juuri sille ihmisyksilölle (Walsh, 2009).

Kiintymyssuhdeteorian käyttö eläinsuhteen kontekstissa ei ole uusi keksintö. Psykiatri Jari Sinkkonen (2013) on tutkinut ihmisten eläinsuhteita ja todennut, että ihmiset usein kokevat täysin samanlaisia tunteita menettäessään pitkäaikaisen eläinkumppanin, kuin ihmiskumppanin (Sinkkonen, 2013). Vaikkakin kiintymyssuhdeteoria alun alkaen on kehitetty ihmistenvälisen kiintymyksen ymmärtämiseen, voidaan sitä myös soveltaa ihmis-eläinsuhteeseen. Tämän pohjalta useat tutkimukset ovat todenneet, että ihmisen kokemaa surua ihmisen ja eläimen menettämisestä voidaan myös verrata suruun, jota ihminen tuntee menettäessään esimerkiksi perheenjäsenen (Sinkkonen, 2013). Voidaankin väittää, että osakseen ihmisten tarve omistaa ja rakastaa lemmikkieläimiä voidaan selittää ihmisten tarpeella saada kokea yhteyttä toiseen elävään olentoon (Borgi & Cirulli, 2016). Myös tarve kokea emotionaalista tukea ja luoda kiintymyssuhteita, sekä eläinten, usein puolueettomanakin pidetty kyky vastata tähän tunteeseen osaltaan selittää vahvaa kiintymystä ja suhteen merkittävyyttä (Sinkkonen 2013).

Toisaalta kiintymyssuhdeteoriaa ja sen soveltamista eläimen ja ihmisen väliseen siteeseen on myös kritisoitu tässä kontekstissa jopa nurinkuriseksi. Tämä sen vuoksi, että kiintymyssuhdeteoriassa perinteisesti valta-asetelma on päinvastainen. Ajatellaan, että suhteen älyllisesti heikompi osapuoli, eli lapsi hyötyy suhteesta enemmän, kuin suhteen älyllisesti kehittyneempi osapuoli eli aikuinen, usein äiti (Ainsworth & Bowlby, 1992). Nurinkurinen asetelma muodostuu siitä, että ihmisen ja eläimen välistä kiintymyssuhdetta tarkastellessa älyllisesti heikompi osapuoli, eli eläin, ei hyödy samalla tavalla kuin ihmislapsi, vaan on kiintymyksen antajan roolissa (Collis & McNicholas, 1998). Tässä on mielestäni perää, sillä kiintymyssuhdeteoria on lähtökohtaisestikin laaja teoria, jota ei voi tuosta noin vain yksinkertaistaa. Pidän kuitenkin sen soveltamisesta eläimen ja ihmisen väliseen suhteeseen sen vuoksi, että se potentiaalisesti mahdollistaa ihmisille hetken kokea samanlaista aitoa ja pyyteetöntä rakkautta ja kiintymyksen osoittamista eläimeltä, kuin äidiltä lapsena.

Toisena näkökulmana eläimen ja ihmisen väliseen suhteeseen, sekä sen yhteydessä ilmenevään ajatusmaailmaan siitä, voi kuvata myös omalta osaltaan termi anthropomorphismi, jolla tarkoitetaan ajatusta siitä, että ihminen ja eläin ovat ikään kuin yhtä, eläen ja kokiensa tätä maailmaa yhdessä (Hanrahan, 2011). Anthropomorphismia onkin ajateltu osaltaan myös eräänlaisena dialogina luonnon kanssa (Servais, 2018). Vastaavasta yhdessä elämisestä ja yhteenkuuluvuudesta ovatkin kertoneet useat tutkijat (Hanrahan, 2011; Rautio, 2017), jotka pyrkivät selittämään tätä syvempää yhteenkuuluvuuden tunnetta, jota ihmisen voi eläimen kanssa kokea. Nämä syvällisyyden kokemuksia voidaankin kuvata esimerkiksi käyttämällä ”termejä ei-inhimillinen” (Rautio, 2017 s. 1) ja ”enemmän kuin ihminen” (Rautio, 2017 s.1). Ajatus anthropomorphismista kytkeytyy myös vahvasti eläimen ja ihmisen väliseen historiaan, sekä tämän tutkimuksen luvussa 2.1. esiteltyyn ajatukseen lajirajoista ja siitä, ketkä rajat määrittelevät.

Näkökulma saa kuitenkin osakseen myös kritiikkiä, sillä usein todetaan, ettei eläintä voi täysin inhimillistää, eikä ole mahdollista, että eläin täysin ymmärtäisi ihmistä. Myös ajatuksia siitä, kuinka järkevää eläimen inhimillistäminen loppupeleissä on, sekä filosofista pohdintaa inhimillistämisen tavoitteista, on myös käyty. Tästä huomauttaa esimerkiksi Beckoff (2007) joka kirjoittaa, että anthropomorphismi on vain strategia, jonka avulla ihmiset löytävät samaistuttavuutta eläimistä, eikä ihmisten ominaisuuksia tulisi liiaksi peilata eläimiin. Kuitenkin tutkijat ovat myös sitä mieltä, ettei esimerkiksi domestikaatiota olisi välttämättä edes olemassa, ellei anthropomorfismia olisi, viitaten osaltaan siihen, kuinka eläimen läsnäolon tarvetta usein perustellaan myös egosentrisin perustein (Mithen, 1996).

Kaiken kaikkiaan ihmisen ja eläimen välinen side on laaja ja monimuotoinen ilmiö, jonka vaatimista perustellaan pitkälti molemminpuolisella hyödyllä (Tannenbaum, 1989; Hines, 2003). Lääketieteellisesti suhteen vahvaa pohjaa on perusteltu oksitosiinin lisääntyneillä viitearvoilla sekä ihmisillä, että joskus myös eläimillä (Bradshaw & Valtari, 2013). Näyttäisi kuitenkin siltä, että vielä suuremman merkityksellisyyden ihmisen ja eläimen väliseen siteeseen antaa suhteen koettu arvo sekä molemminpuolinen kiintymys, jonka lemmikkisuhteessa saa kokea (Sinkkonen, 2013; Borgi & Cirulli, 2016). Tässä tutkimuksessa perustankin löydökseni sekä tutkimuksen tulokset ihmisen ja eläimen välisen siteen syvemmän ymmärryksen, sekä siitä kumpuavien ajatusten ympärille.

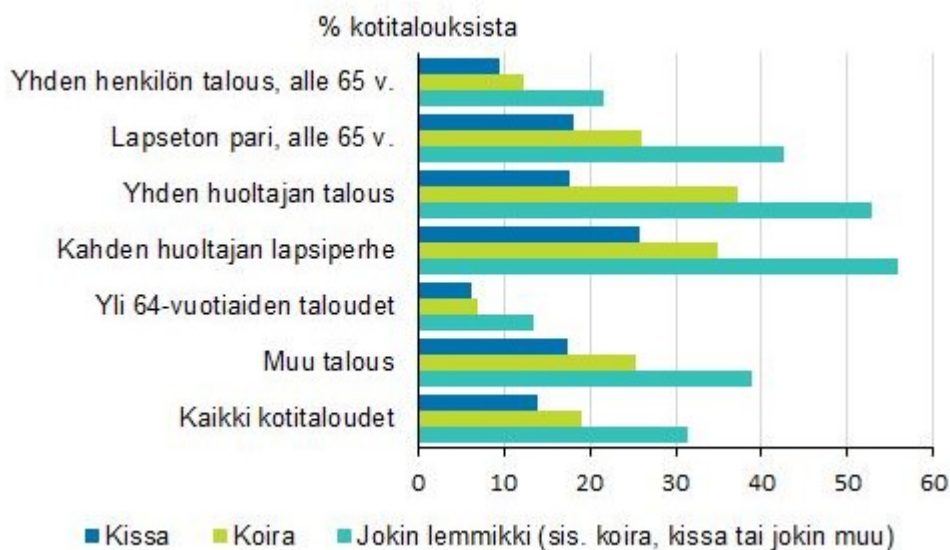
Metodologia

3.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksessani syvennyn tarinoiden ja kerronnallisuuden kautta lemmikin omistamiseen ja kiintymyksen näyttäytymiseen lemmikkisuhteessa. Eläimet ovat aina olleet minulle mielettömän tärkeitä, jopa siihen pisteeseen, että muut ihmiset ovat kyseenalaistaneet ehdotonta rakkautta, jota tunnen eläimiä kohtaan. Tämän vuoksi haluan saada lisää tietoa ja muiden lemmikinomistajien näkökulmia siihen, miksi eläimet ovat ihmisille tärkeitä. Lienee selvää, että jotain hyötyä, iloa ihmiset lemmikeistä ehdottomasti saavat, sillä Tilastokeskuksen (SVT, 2021) edellisen kulutustutkimuksen mukaan Suomessa joka kolmannessa kotitaloudessa oli lemmikki vuonna 2016. Näistä lemmikeistä noin 700 000 oli koiria ja kissoja lähes saman verran, vajaa 600 000. Oheinen kuvaaja demonstroikin tarkemmin lemmikkitalouksien määrää kotitaloustyyteittäin.

Kuvio 1

Lemmikkikotitalouksien osuus kotitaloustyyteittäin (SVT, 2021; Kulutustutkimus 2016)

Kuten kuviosta (SVT, 2021) voi huomata, lemmikit näyttäisivät olevan suosituimpia kotitalouksissa, sekä yksinhuoltajien, että kahden huoltajan perheissä. Sen lisäksi, että lemmikkien merkityksellisyyttä ja tärkeyttä ihmisten arjessa on perusteltu lääketieteellisesti, on lemmikkien omistamista perusteltu myös lemmikkisuhteella sekä ajatuksella siitä, että eläimillä on myös

kyky vähentää yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden kokemuksia (Manninen, 2005). Tämän puolesta puhuisin myös taulukko, jossa käy ilmi lemmikkien olevat seuralaisia paitsi yksineläville, myös toisen ihmisen kanssa elämille. Kuten aiemmin teoriaisuudessani esittelin, voikin yksi syy eläinten omistamiselle piillä myös siinä, että eläimiltä ihmiset voivat saada myös jotain sellaista, mitä ihmisillä ei ole mahdollisuutta tarjota (Serpell, 1995). Mitä tämä jokin muu on, mikä ihmisiä eläimissä kiehtoo, on? Millaisia kokemuksia ihmisillä on eläinten omistamisesta? Mikä on tehnyt eläinsuhteesta merkityksellisen juuri yhden ihmisyksilön kannalta?

Minua kiinnostikin tutkia tarkemmin tätä lemmikkisuhteen lähes filosofista puolta, jonka pohjalta aloin pohtia kysymyksiä kuten, minkälainen ihmisen ja eläimen välinen syvä side on sekä millaisena kiintymys koetaan ja millaisena se näyttäytyy lemmikkisuhteessa. Tähän peilaten minua kiinnosti etenkin tutkia ajatusta siitä, näyttäytyykö kiintymyssuhde samanlaisena koiran ja liskon omistajan kertomana. Voiko ihmiselle kissan ja hämähäkin menettäminen olla yhtä suuri menetys? Kokevatko haastateltavat väliä sillä, asuuko eläin fyysisesti ihmisen kanssa, omassa terraariossaan vai kenties hevostallilla? Ovatko kaikki lajit kykeneväisiä tarjoamaan lohtua?

Valitsin tutkimustyötäni ohjaavaksi tutkimuskysymykseksi seuraavan tutkimuskysymyksen:

Miten kiintymyksestä kerrotaan lemmikkisuhteessa ihmisen näkökulmasta?

3.2 Narratiivinen tutkimus

Tämä tutkimus on toteutettu narratiivisena tutkimuksena. Narratiivisessa tutkimuksessa keskiöön nostetaan narratiivit (*myös tarinat tai juonet*) (Hyvärinen, 2006). Esimerkiksi puhekielessä on hyvin havaittavissa, että terminologiaa käytetään usein sekaisin ja termit ”narratiivinen”, ”tarinallinen” ja ”juonellinen” usein tarkoittavat samaa (Hyvärinen, 2006). Menetelmän tarkoituksena on haastateltavan tarinan ja kertomuksen perusteella ilmiöstä tai asiasta laajemman tiedon hankkiminen (Hyvärinen, 2006). Narratiivisessa tutkimuksessa kertomukset ja narratiivit tai tapahtumien kulut toimivat sekä tiedon välittäjinä, että tuottajina ja ymmärryksen välineinä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 1997). Narratiivisen tutkimuksen kulmakivenä onkin keskittyä tarinaan, joka ikään kuin toimii porttina yksilön elämään (Lichtman, 2003). Tarinnallisuuden kannalta onkin tärkeää huomioida tapahtumien ja kerronnallisuuden merkityksellisyys ja se, mitä tarinoilla pyritään viestimään (Lichtman, 2013).

Narratiivinen tutkimus painottuukin ihmisten kertomiin tarinoihin ja pyrkii ymmärtämään sitä, miten ihmiset ajattelevat ja kokevat asioita: narratiivisen tutkimuksen tarkoituksena ei siis ole totuuden löytäminen, vaan saada ymmärrystä ihmisten elettyyn elämään ja kokemuksiin, jotka häntä ovat muovanneet (Wertz ym. 2011). Näin ollen tarinat usein ovatkin kietoutuneet osaksi ihmisen elämäkokemusta, sillä tarinat ovat luonnollinen osa ihmisenä olemista (Heikkinen, 2018). On myös hyvä muistaa, että haastateltavien tarinat eivät kerro pelkästään tutkittavasta ilmiöstä, vaan heijastavat usein esimerkiksi kulttuuria (Hyvärinen, 2006). Tarinat myös määrittelevät ihmisiä vahvasti: ne luovat pohjan menneisyydellemme, suunnan tulevaisuudelle, mahdollistavat tapahtumien ja tunteiden käsittelyn sekä auttavat maailman hahmottamisessa (Hyvärinen, 2006). Koen, että tarinat ja kertomukset ovat merkityksellisiä etenkin tämän tutkimusaineiston kannalta senkin vuoksi, että pyrin ymmärtämään laajoja ja filosofisia kokemuksia, tunteita ja ajatuksia, joita ihmisten voi myös ajoittain olla vaikea sanoittaa.

Narratiivinen tutkimus sopii tähän tutkimukseen parhaiten, sillä tarkoitukseni on alusta alkaen ollut kuulla lemmikinomistajien tarinoita ja näkökulmia merkityksellisistä eläinsuhteista. Tarinoissa, joita kuulin nousi keskeisiksi teemoiksi se, millaisena kiintymyssuhde omaan lemmikkiin koettiin ja millaisena se haastateltaville näyttäytyi. Tämän tutkimuksen tapauksessa voidaan siis ajatella, että osa vastauksista peilaa lemmikinomistamista tai yhteiskunnan asettamia paineita sekä kulttuurisia rakenteita lemmikinomistamiselle. Kyseisiä piirteitä oli huomattavissa osassa haastatteluissa ja paalaankin niihin paremmin osiossa ”Tulokset”.

Itse aineisto on kerätty haastattelemalla. Haastattelurunko on luettavissa liitteessä 2. Tein ensin yhden pioneerahaastattelun, jota ennen pohdin sopivaa haastattelurunkoa ja sen myötä haastattelutyyppejä. Mielessäni oli joko teemahaastattelu tai avoin haastattelu. Avoimen haastattelun valintaa olisi puoltanut tarkkojen kysymysten sijaan ajatus siitä, että avoimessa haastattelussa on mahdollisuus edetä keskustelunomaisesti, jolloin haastateltavalle jää aikaa sekä tilaa tuoda esille vielä paremmin omia kokemuksia, tunteita, muistoja ja mielipiteitä (Hyvärinen, 2006). Kuitenkin skaalalla strukturoitu haastattelu, puolistrukturoitu haastattelu ja strukturoimaton haastattelu teemahaastattelu on lähempänä avointa, strukturoimatonta haastattelua, eikä edellä mainittuja asioita ei kuitenkaan tarvitse jättää huomioitta teemahaastattelussakaan (Hirsijärvi & Hurme, 2008). Sillä tavoitteenani oli syventyä ihmisten tarinoihin ja ajatusten, mielipiteiden ja kokemusten maailmaan joten koin, että teemahaastattelu sopi tutkimukseeni parhaiten ja valikoitu tämän tutkimuksen aineistonkeruumuodoksi.

Teemahaastattelu, eli puolistrukturoitu haastattelu, on laajasti käytetty aineistonkeruun menetelmä etenkin narratiivisessa tutkimuksessa, sijoittuen strukturoidun ja strukturoimattoman haastattelun väliin (Hirsjärvi & Hurme, 2008). Teemahaastattelun hyödyiksi onkin yleisesti nostettu aineiston tulkinnan monet mahdollisuudet, sekä se, että tiettyjen lukkoon lyötyjen kysymysten sijaan haastatteluja kannattelevat teemat pysyvät läpi prosessin samoina (Hyvärinen, 2006). Haastattelutilanteesta joustavamman ja keskustelumaisemman tekee yleensä se, että kysymysten tarkkaa muotoa ja järjestystä voi vaihtaa haastateltavan jäsentelystä riippuen (Hirsjärvi & Hurme, 2008).

Ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista, että haastattelu etenisi spesifien ennalta määrättyjen kysymysten mukaan, vaan jokaiselle haastateltavalle mahdollistettaisiin tila ja aika omille kertomuksilleen (Ruusuvuori & Tiittula, 2005). Myös teemahaastattelussa pyritään antamaan tilaa haastateltavan kokemuksille, ajatuksille, tunteille, mielipiteille ja muistoille. Sitä miten syvälle aihepiirissä mennään ei ole ennalta määritelty, vaan tavoitteena on pysyä annetun teeman sisällä (Hirsjärvi & Hurme, 2008).

Teemahaastattelun haasteiksi on usein nostettu esiin tutkijan ennakkotyön tarkeys: tämän on perehdyttävä aihepiiriin ja osattava nopeasti sopeutua haastateltavien olemukseen sekä haastattelutilanteeseen (Hirsjärvi & Hurme, 2008). Voisi siis jopa väittää, että menestyksekkäs teemahaastattelun tekeminen vaatii eräänlaista sosiaalista älykkyyttä, jossa tutkijan vastuulla on osata poimia tärkeät, kertomuksessa piiloonkin jäävät aihepiirit ja mahdollistaa niidenkin esilletuonti (Ruusuvuori & Tiittula, 2005). Lisäksi nimenmukaisesti teemojen ja aihepiirien tulee olla ennalta valmiiksi suunniteltuja, jotta aihepiirit saadaan pysymään samoina (Hyvärinen 2006).

3.3 Aineiston keruu ja aineisto

Olen kerännyt tutkimukseni aineiston itse kevään 2020 ja 2021 aikana. Julkaisin keväällä 2020 ensimmäiset haastattelukutsut kolmeen eri lajispesifiin Facebook-ryhmään, joissa oli jokaisessa 2000–5000 jäsentä, tai mielestäni potentiaalista haastateltavaa. Haastattelukutsu on luettavissa liitteessä 1. Tutkimukseen osallistui yhteensä 10 haastateltavaa, jotka kertoivat useiden eri merkityksellisten eläinten tarinan. Osallistujat olivat iältään aikuisia, 20–60-vuotiaita suomalaisia. Heidän asuinpaikkakuntiaan ei kerätty. Huomionarvoista on, että kaikki osallistujat olivat naisia. Haastattelut äänitettiin jokaisen osallistujan suostumuksella, litteroitiin, käsiteltiin tarinoiksi ja tältä pohjalta tehtiin analyysi, josta lisää seuraavassa ”Aineiston analysointi”-osiossa. Huomionarvoista on, että vaikka tutkimuskysymyksessä onkin mainittu sana kiintymys,

pyrittiin en käyttämistä haastatteluissa välttämään ja ihmisten omaa pohdintaa ja tarinallisuuden merkitystä korostamaan. Haastattelutilanteessa pyörittiin tutkimuksen teemojen kuten lemmikkisuhteen, tärkeyden, kiintymyksen ja arjen ympärillä.

Ajattelin tutkimusta suunnitellessani, että haastateltavien löytäminen tulisi olemaan haastavaa, mutta toisin kävi. Muilta gradua tehneiltä oppineena olin varustautunut perustelemaan miksi juuri minun tutkimukseeni pitäisi käyttää 1–2 tuntia arvokasta aikaa, mutta yllätys oli suuri, kun innokkaita haastateltavia oli lopulta aivan liikaa. Ensimmäisen viiden tunnin aikana kutsun julkaisemisesta minulle tuli 53 viestiä tai muuta yhteydenottoa, joissa jokaisessa ihmiset kertoivat minulle, täysin tuntemattomalle tutkijalle kauniista omasta merkityksellisestä eläinsuhteestaan. Etenkin kissojen ja koirien kanssa innokkaita haastateltavia oli tarjolla suuria määriä, kaksi kolmasosaa alun perin viestiä laittaneista. Koinkin parhaaksi ratkaisuksi edetä ”jonon mukaan”, eli tässä tapauksessa ensin viestiä laittaneet olivat etusijalla. Olin jo tässä vaiheessa yllättynyt myös siitä, miten positiivisen vastaanoton tutkimukseni sai. Tuntui, kuin aiheeni olisi myös yhdistänyt eri lajien harrastajiakin tiiviimmin yhteen heidän uskaltaessa kertoa ajatuksiinsa minulle vailla pelkoa tuomitsemisesta tai ala-arvoisista kommenteista omiin mielipiteisiin liittyen.

Sillä tutkimuksessa on hyödynnetty narratiivista tutkimusotetta, jossa laadukkaan tutkimuksen tarkoituksena on päästä mahdollisimman lähelle tutkittavaa kohdetta tämän omassa ympäristössä, pidin tärkeänä matkustaa paikkaan, jossa haastateltava tunsi olonsa turvalliseksi. Turvallinen ja rento ilmapiiri ovat tärkeä osa keskusteltaessa yksilölle merkityksellisistä ja syvistä teemoista. Jokainen vuoden 2020 haastattelu on siis toteutettu haastateltavan omassa ympäristössä kotona, hänelle merkityksellisen eläimen ollessa läsnä, mahdollisimman kiireettä ja luotamuksellisen ilmapiirin luoden. Sekä kevään 2020 että kevään 2021 haastattelut olivat pituudeltaan 40 minuuttia – 2 tuntia.

Koronaviruspandemian iskiessä päälle, koko tutkimus meni noin vuoden ajaksi tauolle minun keskittyessä töihin. Kun jatkoin tutkimuksen tekemistä ja haastatteluja, laitoin uuden haastattelukutsun. Ajatuksenani oli löytää myös innokkaita eksoottisten eläinten harrastajia etenkin lisakojen, käärmeiden ja hyönteisten maailmasta. Ilokseni kaikkien lajien omistajat ottivat yhteyttä ja niin etenin jälleen ”jonon” mukaan, valikoiden kuitenkin sen verran, että etsin sellaisten eläinlajien omistajia, joita en ollut vielä haastatellut edellisellä kerralla. Vuoden 2021 haastatteluista viisi on toteutettu hyödyntämällä Teams-verkkoalustaa, jossa haastattelut käytiin virtuaalisesti videopuhelun muodossa ja yksi haastattelu on toteutettu kasvotusten.

Teams ei hävinnyt verkkovälitteisenä etäyhteytenä juurikaan näille kasvatusten tehtäville haastatteluille. Koin, että ihmiset pystyivät avautumaan minulle aivan yhtä paljon ja sain kuulla runsaasti henkilökohtaisia sekä syviä ajatuksia myös Teams:in välityksellä tehdyistä haastattelusta. Ainoaksi haasteeksi verkkovälitteisyydessä koin sen, että jatkokysymysten esittäminen oli hieman haastavampaa: sillä kuva ja ääni oli aina hieman jäljessä, ehti haastateltava usein aloittaa seuraavaa lausettaan, ennen kuin jatkokysymykseni ehti paikalle. Ratkaisin ongelman ensimmäisen verkkovälitteisen haastattelun jälkeen sillä, että kirjoitin mahdolliset lisäkysymykset muistiin, jos niiden kysymisessä kesti hieman aikaa, etten unohtanut.

Haastateltavat

Tutkimustani varten keräsin 11 osallistujaa, jotka kaikki haastattelin. Oheisessa taulukossa on tiivistettynä haastateltavien ja heidän lemmikkiensä pseudonyymit. Valitsin käytettäväksi pseudonyymit numeroiden sijan sen vuoksi, että koin ihmisten kertoneen syviä ajatuksia omasta olemuksestaan sekä lemmikkisuhteestaan, enkä halunnut numeroiden vähentävän heidän inhimillisyyttään, sillä tässä tutkimuksessa tunne oli myös vahvasti läsnä jokaisessa vaiheessa. Lajeja en anonymisoinut, sillä koen, että laji antaa paljon pohdinnan mahdollisuuksia myös kiintymyksen ilmenemisen eri muodoista eri lajien välillä. jokainen eläin siis edustaa tässä tutkimuksessa omaa lajiaan.

Kuvio 2

Haastattelut taulukoituna

	Haastateltavan nimi	Lemmikin nimi	Lemmikin laji	Haastattelun vuosi ja alusta
1.	Liisa	Atlas	koira	Kasvatusten 2020
2.	Kati	Venja	koira	Kasvatusten 2020
3.	Aino	Flora ja Fauna	kani	Kasvatusten 2020
4.	Leena	useita eläimiä	useita eläimiä	Kasvatusten 2020
5.	Hanna	Kajo	kissa	Teams 2021
6.	Malla	Sancho	lisko	Teams 2021
7.	Eeva	Konna	kilpikonna	Teams 2021
8.	Tanja	Jedi	käärme	Teams 2021
9.	Katariina	Velmu	fretti	Kasvatusten 2021
10.	Sini	Cabo	tarantula	Teams 2021

Aineiston analyysi

4.1 Aineistolähtöinen narratiivinen sisällönanalyysi

Keräämäni tutkimusaineiston analysointimenetelmäksi valikoitui aineistolähtöinen narratiivinen sisällönanalyysi sen vuoksi, että sen avustuksella saatiin nostettua tärkeitä ja huomionarvoiset havainnot paremmin esille tarinallisuutta hyödyntäen. Kuten metodologia -osiossa kerroinkin, tutkimusmenetelmä tässä tutkimuksessa on ollut narratiivinen. Analyysin kannalta tämä tarkoittaa sitä, että olen käyttänyt samoja kerronnallisuuden työkaluja sekä ideologiaa hyödynseni myös analyysia tehdessä. Näin kerronnallisuus ja tarinat säilyivät kantavana osana tutkimusta myös analyysimenetelmän osalta.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on menetelmänä suhteellisen vapaa, joka sopi mielestäni hyvin etenkin tälle aineistolle, sillä haastattelujen materiaali sisälsi paljon syvällisiäkin huomioita, eikä jokainen haastattelu ja esille noussut tarina noudattanut samaa kaavaa (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Näin pysyin mahdollistamaan sen, että tarinat myös ikään kuin ”puhuivat omasta puolestaan” analyysiä tehdessä. Tuomi & Sarajärvi (2018) toteavatkin, että aineistolähtöisen sisällön analyysin analyysiyksiköt eivät perinteisesti ole ennalta määrättyjä ja näin ollen jättävät myös tutkijalle vapaammat kädet soveltaa aiempia teorioita sekä havaintoja analyysia toteuttaessa (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

4.2 Analyysin toteutus tässä tutkimuksessa

Työ aloitettiin käymällä aineisto läpi useaan otteeseen ja litteroimalla jokainen haastattelu sanasta sanaan. Ensimmäisellä kerralla kun kuuntelin haastattelut, keskityin pelkästään litteroimaan ne puhtaaksi mahdollisimman tarkasti. Tämän jälkeen seurasi mekaaninen lukukerta, jossa jokaisen haastateltavan identiteetti suojattiin pseudonyymien avulla. Myös lemmikeille annettiin oman pseudonyymit. Kolmannella kerralla päästiin haastattelujen tulkitsemiseen ja tässä vaiheessa varsinainen aineistolähtöinen narratiivinen sisällönanalyysi otettiin käyttöön. Tulkittavaiheessa haastattelut on luettu uudestaan läpi ja niistä on alleviivattu tärkeitä asioita, sekä poimintoja ja mahdollisia näytteitä siitä, millaisena haastateltavat kokivat, että kiintymys näytetään heidän eläinsuhteissaan. Tämän jälkeen jokaisesta haastattelusta on muodostettu oma tarina sen pohjalta, mitä haastateltavat kertoivat. Tarinan ja poimintojen avulla tutkimuskysymyksiä lähdettiin tarkastelemaan tarkemmin.

Oheiseen taulukkoon olen koonnut kiteytykset siitä, millaisen tarinan kunkin haastattelun pohjalta muodostin. Lemmikin koetut roolit taas ovat representaatioita siitä, millä tavalla kiintymys näyttäytyi tarinoissa. Tutkimuskysymyksessäni oli jatkuvasti vahvasti läsnä tarinallisuus, eli narratiivisen tutkimuksen perusta, jossa ihmisten kertomat tarinat kuvastavat paitsi tutkittavaa asiaa, myös heidän kokemuksiaan menneisyydestä, ajatuksia nykyisyydestä ja toiveita tulevaisuudelta (Hyvärinen, 2008). Mietin, miten kiintymys näyttäytyi ihmisen näkökulmasta, sekä miten ihminen osoitti kiintymystä. Lopuksi siirryin tutkimaan tarinoita peilaten samalla tutkimuskysymyksiini syvemmin. Sisällytin taulukkoon mukaan myös seuraavassa analyysin vaiheessa luodut roolit, jotka muotoutuivat tarinoiden ja analyysin pohjalta.

Kuvio 3

Haastattelun kiteytys sekä eläinten koetut roolit.

Haastateltavat	Haastattelun kiteytys (mukaillen tarinaa)	Lemmikin koetut roolit
Liisa & Atlas <i>”Ensimmäinen oma koirani.”</i>	”Atlas on minulle merkityksellinen, koska halusin niin pitkään omaa koiraa. Se on ensimmäinen oma koirani. Olen oppinut paljon sekä kouluttamisesta, itsestäni että koirista, saanut uusia ystäviä ja uuden perheenjäsenen. Atlas on ehdottomasti osa meidän perhettä ja on aina kulkemassa mukana, minne ikinä menenkin. Olen myös tutustunut uusiin ihmisiin Atlaksen ansiosta. Luulen, että päivät olisivat aika tylsiä, ilman Atlaksen seuraa.”	Lemmikki eläinystävänä Lemmikki perheenjäsenenä Lemmikki opettajana Lemmikki mahdollistajana
Kati & Venja <i>”Elämäni sielunpeili”</i>	”Venja on mulle merkityksellinen, koska mulla on ollu masennuksia ja menetyksiä ja kaikenlaista. Venja on kestänyt ne kaikki mun kanssa, se on aina ollut mun tukena. Mulle tuli sellanen olo, että se ainakaan ei ikinä jätä mua. Venja on elämäni sielunpeili.”	Lemmikki eläinystävänä Lemmikki terapeutina Lemmikki perheenjäsenenä Lemmikki mahdollistajana
Aino & Flora	”Meidän puput on mulle tärkeitä, koska ne tulee vastaan kun sä tuut kotiin ja ne tulee	Lemmikki eläinystävänä Lemmikki perheenjäsenenä

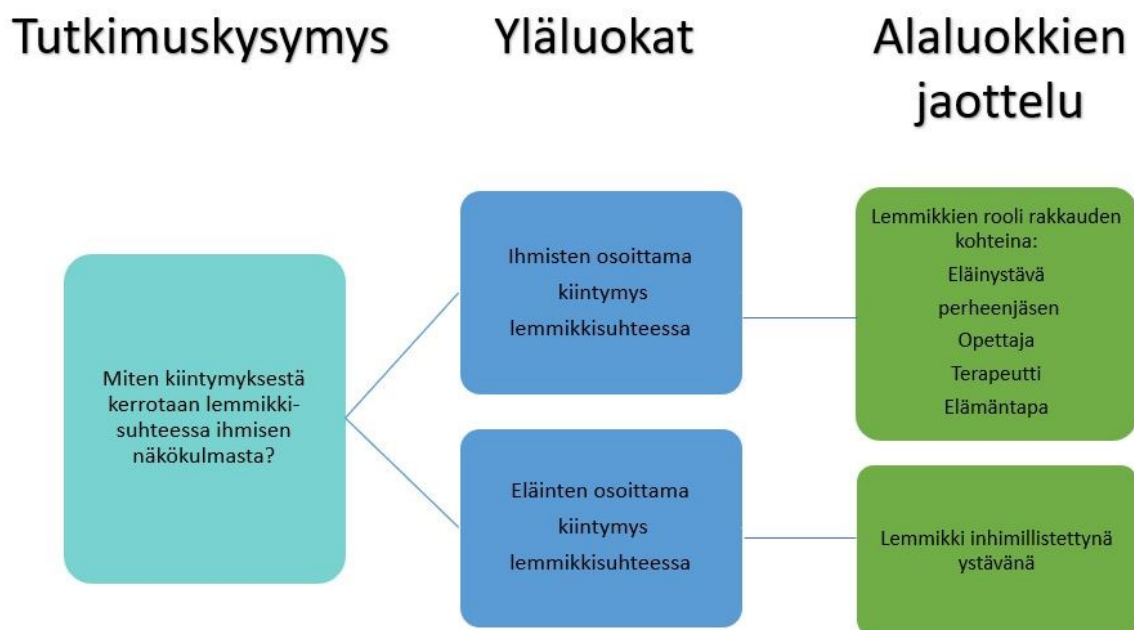
<i>"Porkkanaa rouskuttavat perheenjäsenet."</i>	viereen nukkumaan kun kattoo telkkaria - jos et oo nukkumassa, niin ne on aina siinä jaloissa pyörimässä. Se on merkityksellistä, että on joku, josta pittää huolta. Niistä huolehtii kun ne on kipeinä ja niitä kaipaa kun on reissussa. Ne on osa meidän perhettä. Ja kulkee mukana reissussa, siinä missä koira-kin."	Lemmikki opettajana Lemmikki mahdollistajana
Leena & elämäni eläimet <i>"Eläimet ovat karvaiset terapeutit"</i>	"Mä koen, että se merkityksellisyys muodostuu siitä, että koen riittäväni eläimille tällaisena kuin olen. Lemmikkini ei koskaan vaadi minulta liikaa ja ne ei juonittele. Ne ovat karvaiset terapeutit, ystäväni, jotka ovat aina valmiita kuuntelemaan."	Lemmikki eläinystävänä Lemmikki perheenjäsenenä Lemmikki terapeutina Lemmikki mahdollistajana
Hanna & Kajo <i>"Kajo on mun kaveri, ystävä ja henkireikä."</i>	"Mun ja Kajon suhde on sellanen tosi lämmin. Kajosta ei uskois, että sen elämä on ollut vielä vuosi sitten niin kurjaa. Nykyisin se antaa tehdä ihan mitä vaan ja se ois aina kaikkialla missä minäkin. Se ymmärtää mua. Mä olin sille ystävällinen kun kaikki muut vaan potki. Mä annoin sille kodin ja ruokaa kun kukaan muu ei välittänyt."	Lemmikki eläinystävänä Lemmikki perheenjäsenenä Lemmikki terapeutina Lemmikki mahdollistajana
Malla & Sancho <i>"Se vaan riitti kun se oli siinä mun lähellä."</i>	"Se merkityksellisyys kiteytyy siihen, että musta tuntuu uskomattomalta miten pieni lisko pystyi luottamaan ihmiseen niin paljon. Siinä se vaan oli ja tapitti sen yhdellä suurella silmällä kysyvästi, kun mä itkin. Mä oon aina ollut todella sairas, mutta kun mä katoin Sanchoa, mulle tuli olo, että jos tuo pieni liskokin jaksaa elämässä, niin jaksan minäkin. Sancho auttoi mut sen kaiken läpi. Riitti, että se vaan on siinä mun lähellä."	Lemmikki eläinystävänä Lemmikki perheenjäsenenä Lemmikki terapeutina Lemmikki opettajana Lemmikki mahdollistajana

<p>Eeva & Konna & Tuisku</p> <p><i>"Mulla on tosi kiireinen ja vaativa työ. Eläimet on mun tapa rentoutua."</i></p>	<p>"Konnan tarina itsessään on jo niin ihana, että se luo sille vielä lisää tärkeyttä. Se tuli mulle kilpirupisena, sairaana ja arkana konnana. Kaks vuotta siinä meni, mutta nyt se tulee mua aina vastaan aamuisin kun herään. Ihan uskomatonta, että kilpikonna voi sillä tavalla tervehtiä. Uskon siis, että eläimen luottamus on ansaittava! Ja mitä kaikkea olenkaan Konnalta oppinut kilpikonniin ja niiden hoitoon liittyen!"</p>	<p>Lemmikki eläinystävänä</p> <p>Lemmikki perheenjäsenenä</p> <p>Lemmikki terapeutina</p> <p>Lemmikki opettajana</p> <p>Lemmikki mahdollistajana</p>
<p>Tanja & Jedi</p> <p><i>"Mulle Jedi on sellanen etappi omassa itsenäisessä elämässä."</i></p>	<p>"Jedi on merkityksellinen mulle, koska se on virstanpylvääni ja elämänmurroksen opettajani. Se symboloi mulle kaikkea, mitä oon halunnut aikuisessa elämässäni saavuttaa. Nyt kun mulla on se, niin koen, että pystyn mihin vaan."</p>	<p>Lemmikki opettajana</p> <p>Lemmikki mahdollistajana</p>
<p>Katariina & Velmu</p> <p><i>"Me ollaan molemmat yhtä iloisia, kun vietämme aikaa toistemme kanssa."</i></p>	<p>"Se tärkeys tulee siitä, että tuntuu ihanalta, kun Velmu luottaa ja nukahtaa syliin. Kaikki eläimet on aina olleet mulle tärkeitä, mut jotenkin se oman eläimen läsnäolo ja luottamus tuntuu hyvältä. Se tunne on josain täällä mun sydämen lähellä, sellainen lämmin tunne, kun mustakin tuntuu, että se välittää musta niin kuin minä siitä."</p>	<p>Lemmikki eläinystävänä</p> <p>Lemmikki perheenjäsenenä</p> <p>Lemmikki opettajana</p> <p>Lemmikki mahdollistajana</p>
<p>Sini & Cabo</p> <p><i>"Pelkkä ajatuskin Cabon menettämisistä itkettää."</i></p>	<p>"Cabo on mulle niin rakas, meidän suhde on jopa äidillinen, rakastan sitä niin kovasti. Cabo on ensimmäinen, ketä moikkaan kun herään aamulla ja ensimmäinen kenet tarkistan kun tulen kotiin. Cabo on myös kulkenut mulla paljon mukana, kun oon opettanut ihmisille luonnon monimuotoisuudesta ja hämähäkeistä."</p>	<p>Lemmikki eläinystävänä</p> <p>Lemmikki perheenjäsenenä</p> <p>Lemmikki opettajana</p> <p>Lemmikki terapeutina</p> <p>Lemmikki mahdollistajana</p>

Tässä vaiheessa pohdin tutkimuskysymystä etenkin siitä näkökulmasta, millä tavalla haastateltavat kertoivat lemmikeistään, millaisia adjektiiveja he käyttivät, millainen heidän kehonkielensä oli ja miten nämä tekijät vaikuttivat omaan tulkintaani siitä, miten haastateltavat näkivät kiintymyksen lemmikkisuhteessa myös eläimen näkökulmasta. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, miten haastateltavat kokivat, että eläin osoittaa kiintymystään. Tämä oli minusta mielenkiintoinen näkökulma, jota lähdin työstämään. Jaoin tutkimuskysymykseni ”Miten kiintymys näyttäytyy lemmikkisuhteessa ihmisen näkökulmasta” vielä kahteen alakategoriaan, jotka ovat: ”Miten ihmiset kokevat, että he osittavat kiintymystä lemmikkisuhteessa?” ja ”Miten ihmiset kokevat, että eläimet osoittavat kiintymystä lemmikkisuhteessa ihmisiä kohtaan?”. Näiden pohjalta muotoutui seuraavanlaiset yläluokat, sekä alaluokkien jaottelut. Selitän molemmat ylä- ja alaluokkien jaottelut vielä omilla erillisillä taulukoilla auki perusteellisemmin tutkimuksen tuloksissa.

Kuvio 4

Tutkimuskysymyksen pohjalta muodostetut ylä- ja alaluokat

Tutkimuksen tulokset ja yhteenveto

– Miten kiintymys näyttäytyy lemmikkisuhteessa ihmisen näkökulmasta?

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni keskeisimmät tulokset. Tämän osion tarkoituksena on avata ja kertoa tarkemmin asioista, joita haastateltavat nostivat esille kerronnallisuuden kautta. Lisäksi tuloksissa käydään läpi haastateltujen ajatuksia ja kokemuksia liittyen merkitykselliseen eläinsuhteeseen ja koettuun lemmikkisuhteeseen. Jokaisella haastatteluun osallistuneella, sekä heidän lemmikillään on oma pseudonyymi. Tämä siksi, että monessa haastattelussa nousi esille kipeitä ja hyvin henkilökohtaisia teemoja ja muistoja. Eläimen ja ihmisen välistä sidettä onkin kuvailtu tieteessä syväksi, merkitykselliseksi sekä lajirajat ylittäväksi siteeksi (Nast, 2006). Eläimistä sekä niiden merkityksestä haastateltavalle kuvailtiin tarinoissa paljon tunnetta käyttäen.

Kaikki haastateltavat kertoivat eläinten olevan heille tärkeitä ja kiintymyksen näyttäytyvän monilla eri tavoilla. Samankaltaiseksi tarinoista teki sen, miten kiintymys näyttäytyi ihmisten kertoman mukaan molemminpuolisena toiselta oppimisena, välittämisenä, arvostuksena, kumppanuutena sekä rakkautena. Tämän jaottelun pohjalta kategorisoin tutkimustulokset ihmisen osoittamaan kiintymykseen ja eläimen osoittaman kiintymykseen. Tämä oli minusta mielenkiintoinen näkökulma, jota lähdin työstämään. Jaoin tutkimuskysymykseni ”Miten kiintymys näyttäytyy lemmikkisuhteessa ihmisen näkökulmasta” vielä kahteen yläkategoriaan, jotka selittävät molemmat auki alempana.

1. Miten ihmiset kokevat, että he osoittavat kiintymystä lemmikkisuhteessa, eli ”Ihmisten osoittama kiintymys lemmikkisuhteessa: lemmikkien roolit rakkauden kohteina.”

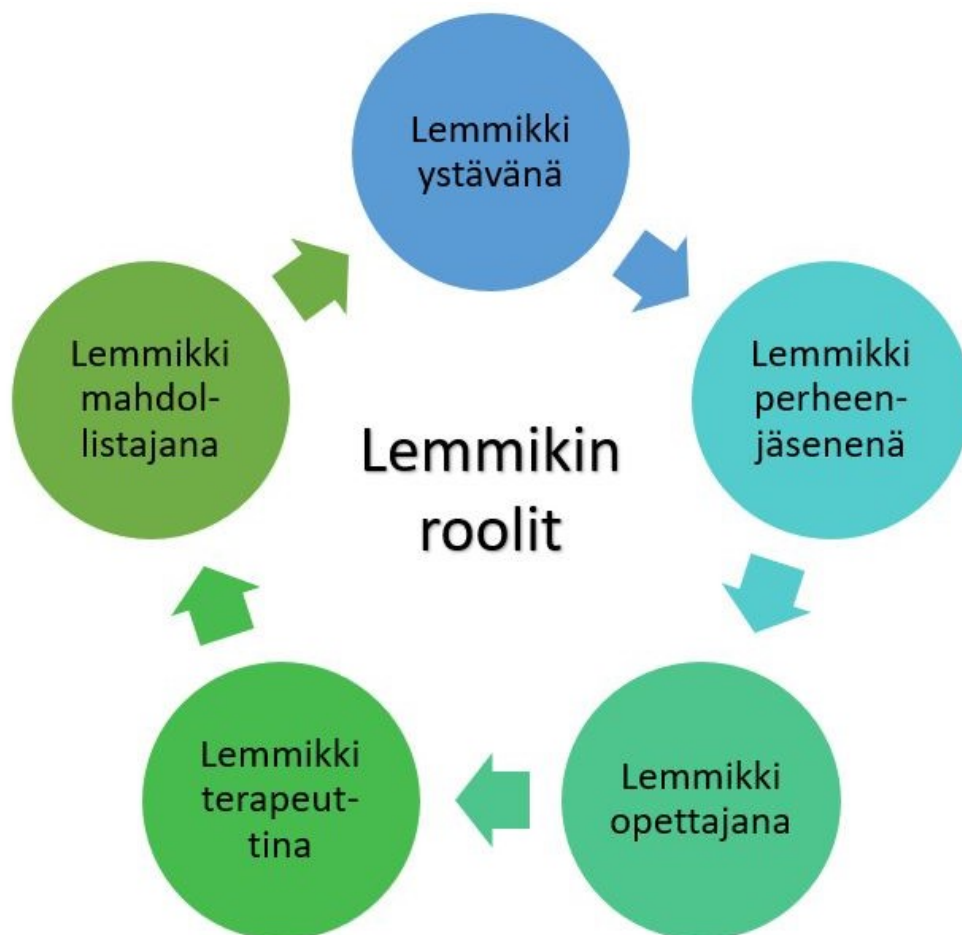
2. Miten ihmiset kokevat, että eläimet osoittavat kiintymystä heitä kohtaan, eli ”Eläinten osoittama kiintymys lemmikkisuhteessa: lemmikit inhimillistettyinä ystävinä.”

Ihmisen osoittaman kiintymyksen päätuloksena oli, että kiintymys lemmikkisuhteessa näyttäisi muotoutuvan sen mukaan, millaisena eläimen rooli ihmisen rakkauden kohteena suhteessa koetaan. Eläimen näyttämän kiintymyksen tuloksena taas oli, että ihmiset inhimillistävät lemmikkisuhteitaan eri tavoin, ja eläimen osoittama kiintymys näyttäisi muotoutuvan sen pohjalta, millä tavalla lemmikkiä inhimillistetään. Aineisto sisälsi myös haastateltavia, jotka eivät inhimillistäneet lemmikkejään. Ihmisen osoittama kiintymys lemmikkisuhteessa: eläimen roolit ihmisen rakkauden kohteena

Tässä osiossa käyn läpi tarkemmin, miten ihmisten osoittama kiintymys lemmikkisuhteessa näyttäytyi ja millaisia rooleja lemmikeillä koettiin. Jaottelin ihmisten kertomat eläinten eri roolit ryhmiin sen mukaan, miten jokainen osallistuja koki lemmikin kiintymyksen näyttäytyvän omassa arjessaan. Tällä tarkoitan sitä, miten ihmiset kokivat, että he osoittivat kiintymystä lemmikkejään kohtaan. Esimerkiksi jos eläin antoi luotua, nähtiin se terapeutina. Näin ollen ihmisten osoittama kiintymys on laajaa, eikä sitä voida kategorisesti sulkea vain yhteen laatikkoon Sama eläin pystyi todentamaan myös useita eri rooleja, eikä yksi tulkinta sulkenut toista ulkopuolelle. Nämä viisi tuloluokkien roolijakoa olivat: Lemmikki eläinystävänä, lemmikki perheenjäsenenä, lemmikki opettajana, lemmikki terapeutina sekä lemmikki mahdollistajana. Seuraavissa osioissa käyn tulokset läpi yksi eläinten koettu rooli kerrallaan.

Kuvio 5

Eläimen roolit ihmisen rakkauden kohteina

5.1 Ihmisten osoittama kiintymys lemmikisuhhteessa: lemmikin roolit rakkauden kohteina

5.1.1 Lemmikki eläinystävänä

Ensimmäinen haastatteluissa esille noussut lemmikin rooli oli niiden ajatteleminen ystävinä. Haastateltavista yhdeksän kymmenestä toi ilmi tarinassaan, että eläin oli heille ystävään rinnastettavassa asemassa. Sanoja, joita eläimistä käytettiin, olivat positiivisia, onnea ja aitoa välittämistä viestiviä sanoja, aivan kuten sanat, joita ihmiset käyttävät puhuessaan myös ihmisystävästä. Useampi haastateltava raportoi, että lemmikki oli varattu kasvattajalta ja sitä oli odotettu pitkään ja hartaasti. Kun lemmikki vihdoinkin saapui, oli edessä uusi yksilö, jota ei tuntenut ollenkaan. Aivan kuten ystävyys-suhteessakin, eläimeen tutustuttiin, sitä opittiin tuntemaan ja kasvetettiin yhdessä kohti yhteistä jaettavaa arkea. Näen tämän ystävyys-suhteen alkuna ja kasvuna. Osalle haastateltavista eläimet olivat suoraan ihmisystävän korvaajia ja osalle eläinystäviä ihmisystävien rinnalle. Eläimen ja ihmisen panos ja merkittävyys nähtiin siis yhtä tärkeänä.

Toki, kuten teoreettisessa viitekehyksessä kerrottiin ihmisen ja eläimen välisen suhteen vaikutavuutta voidaan osittain selittää ihmisen ja eläimen välisen siteen kautta (Handlin ym. 2011, Peterson ym. 2007). Tutkijat ovat todenneet yhdeksi syyksi sille, miksi ihmiset usein viihtyvät eläinten seurassa ja muodostavat syviä suhteita sen, että eläinten, etenkin koirien läsnäollessa hyvän olon tunne lisääntyy kehon erittäessä oksitosiinia (Bradshaw & Valtari, 2013; Borgi & Cirulli 2016; Handlin ym. 2011).

Läheisyyden lisäksi lemmikin tuoma tuki ja turva sekä vilpittömyys ja luottamus nähtiin suhdetta vahvistavina tekijöinä. Haastateltavat kokivat, että lemmikeillä oli syvälinen sielunmaisema, joka kuitenkin tarjosi osalle haastateltavista myös samaistumisen sekä hyväksytyksi tulemisen kokemuksia. Avaan seuraavaksi muutamia poimintoja, joiden pohjalta lemmikki eläinystävänä muodostui.

Hanna kertoi, että Kajo-kissa on ehdottomasti hänen ystävänsä, kuten moni muukin hänen omistamansa eläin. Hän jatkoi erittelemällä ajatuksiaan siitä, että lemmikin on mahdollista myös korvata ihmiskaverin juuri seuran ja välittömän olemassaolokokemuksen vuoksi. Välitön läsnäolo tuli ilmi esimerkiksi siinä, että Hanna koki eläintensä antavan niin paljon itsestään seuran lisäksi, verrattuna ihmisystäviin.

”Mun mielestä ne korvaa ihan hyvin [ihmis]kaverin. Ei parisuhdetta, mutta [ihmis]kaverin hyvin. Mä oon ite nähny mun kavereita vuosi sitten viimeksi, toista en varmaan sillonkaan. Mut ei se mitään. Siellä me jutellaan aina välillä viesteillä. Mulla on nää eläimet täällä kavereina, et en mä muuta tarvi. Ne antaa mulle niin paljon itsestään ja niistä on seuraa.”

Myös Leena kertoi, että hänen mielestään eläimet ovat paikanneet sitä yksinäisyyttä, jota hän on lapsena kokenut. Ne on olleet hänen ystäviänsä, silloin kun muita hänen ikäisiään ei ole kiinnostanut hänen seuransa tai ystävyysuhteita on ollut vaikea luoda. Eläimet ovat aina olleet olemassa häntä varten, arvostelematta.

Lapsesta asti eläimet on ollu mulle tärkeitä. Mun vanhemmathan ei oo mitään eläinrakkaita ihmisiä. Äiti on aina ihmetelly. Ihmettelee vieläkin ”Eikö ne riitä jo”[viitaten eläinten määrään]. Mä oon täältä kotosin. Meitä oli neljä lasta mun luokalla. Ei täällä ollu leikkiseuraa. Mä olin hirveen yksinäinen lapsi. Mahottoman yksinäinen... ja ujo. Meillä oli kissa ja koira. Ne on ollu ne mun tärkeimmät kaverit. Kertakaikkiaan. Ne aina paikannu sitä yksinäisyyttä, mitä mä oon kokenu sillon nuorena. Oli jotenki hirveen vaikea ystävyystyä samanikästen kanssa. Ne [ihmiset] oli jotenkin... erilaisia.

Nytkin kun mies oli pari viikkoa pois, niin ei mulla ollu yksinäistä, kun mulla on nää eläimet. Sitähän koko ajan touhuaa näitten kaa. Toki nyt on ihmisystäviäkin. Niitten kanssa voi jutella kaikesta. Eläimet tosin on aina niin vilpittömän ilosia kun mä tuun kotiin. Se on yks syy... En mä jaksais mun työssä jos mulla ei ois näitä mun eläimiä kavereina täällä kotona.

Malla kertoi Sancho-liskon ja hänen ystävydestänsä näin. Vaikkei hän maininnut sanaa ystävä, hän käytti terminologiaa, jota usein assosioidaan puheessa kertoessa tärkeästä tai merkityksellisestä ihmisestä. Lisäksi hän viittaa Sanchoon termillä familiaari. Termihän on etenkin kirjallisuudesta ja elokuvista tuttu ajatus eläinhengistä, jotka ovat noitien lähimpiä, eli heillä on yleensä ainutlaatuinen yhteys sekä kyky katsoa maailmaa toisen silmin.

Sancho oli tosi huikea eläin. Mä en usko, että tulee samanlaista vastaan enää.... Se oli uskomaton eläin. Muutki matelijaharrastajat sano mulle, että hirveetä kuulla, että se on menehtyny. Se oli paras mahdollinen lemmikki, mitä ihmisellä voi olla. se oli jotenkin...(pitkä hiljaisuus) Vähitellen alkaa tää suru helpottaa. Sillä on erityispaikka mun sydämessä. Sancho oli niin ilmeikäs. Ja mun oli helppo samaistua siihen kun sitä oli se kissa tosi pahasti raadellu. [Sanchon silmä oli poistettu trauman seurauksena].

Se oli uskomaton persoona. Showmies. Se semmonen yhteys mikä mulla oli siihen oli sellanen vaikeasti selitettävissä. Vaikka meillä on muitakin liskoja, saman rotusia... Mut se oli jotenkin erilainen. Sanon ihan kirkkaasti et se oli mun suosikki. Se oli mun familiaari!

Aino pohti myös ajatusta siitä, jos taloon tulisi uusi pupu. Olisiko se heti yhtä tärkeä? Aino perusteli uuden eläimen ero juuri ystävyydellä ja ajatuksella siitä, että sillä on merkitystä, miten hyvin sen toisen tuntee ja sen omat oikut ja persoonan tietää. Pohdinnassa siis korostuu ajatus siitä, ettei mikä tahansa eläin ei ole sama asia kuin Flora-kani, johon kiintymyssuhde on jo muodostettu. Aivan kuten ihmisystävän kanssa, myös lemmikin kanssa suhde on rakennettava itse.

Eihän ne heti ois tärkeitä. Menishän siinä aikaa että ne tulis yhtä tärkeiksi. Oishan ne söpöjä ja ihania. Kun näistä tietää niitten luonnetta, vähän et mitä' kaikkee ne tykkää tehdä ja olla. Menishän siinä aikaa oppia tuntemaan. Vähän niinku jos tulee vieras ihminen, niin kyllähän sä senki kanssa ensi juttelet ja oot, mutta eihän sekään heti oo tärkeä.

Siihen, että eläin koettiin eläinystäväksi, näytti vaikuttavan myös lemmikin luonne ja persoonallisuus. Haastateltavat kertoivatkin hauskoja tarinoita tuodessaan persoonia esille. Tarinoissa nousi myös esille ilo läheisyydestä iloa siitä, että oltiin olemassa.

Haastatteluissa nousi myös esille ajatuksia siitä, että lemmikit eivät arvostele, kiusaa tai juonittele, toisin kuin ihmisystävät joskus tekevät. Minulle tämä näyttäytyi ennen kaikkea merkinä siitä, että lemmikit nähdään luottamuksen arvoisina: tarinoissa kerrottiin ystävyyden merkiksi esimerkiksi ne eivät petä, salaile tai tahallaan aiheuta mielipahaa. Samaa aihetta tukee tutkimuksissa esille noussut ajatus siitä, että ystävällinen yksilö on yksilö, joka on rauhallinen ja innoissaan luomassa uusia sosiaalisia suhteita (Elia, 2013).

5.1.2 Lemmikki perheenjäsenenä

Tutkimuksen toisena löydöksenä oli, että samaan tapaan kuin ystävänkin kanssa, lemmikki koettiin usein myös perheenjäseneksi. Ajatus ei ole ollenkaan omituinen tai uusi, sillä myös Cohen (2002) tuli tulokseen, että eläimiä on mahdollista myös kokea perheenjäsenenä. Haastateltavista yhdeksän kymmenestä kertoi lemmikin olevan heidän kokemuksensa mukaan myös perheenjäsen. Perhe itsessään on ihan ihmistenkin kesken laaja ja voi yksilöstä riippuen pitää sisällään paljonkin eri määritelmiä. Perheeksi voidaan kokea oma lapsuudenperhe, jonka luokse on synnytty, oma aikuisuuden perhe, jossa kumppani on valittu omasta tahdosta tai perheeksi voi luokitua, vaikka koko sen hetkinen elossa oleva suku. Perhe voi haastateltavien mukaan myös koostua yhdestä ihmisestä ja yhdestä eläimestä tai esimerkiksi pariskunnasta ja heidän lemmikistään.

Perustan tässä tuloluokassani arvioni eläimen kokemisesta perheenjäseneksi puhtaasti siihen, kuinka haasteltavat joko kertoivat eläimen olevan perheenjäsen tai ansaitsevan ja saavan huomattavia määriä rakkautta kuin muutkin ihmiset perheessä. Haastateltavat siis kokivat, että eläin on muutakin kuin pelkkä eläin. Tätä tukee esimerkiksi Fine & Beck (2015). Aino kuvaili samanlaista ajatusta perheenjäsenistä Flora-kanin kanssa ja siitä, että lemmikkien vuoksi ollaan valmiita tekemään paljon asioita ilman, että sitä koetaan raskaaksi. Lemmikit otetaan usein huomioon taloa sisustaessa, materiaaleja miettiessä sekä jopa taloa rakentaessa.

Joo, kyllä ne on perheenjäseniä. Nyt kun rakennetaan meidän taloa, niin halutaan siitäkkin alakerrasta sellanen, että ne voi olla sielläkin sitten vapaana. Niistä on seuraa ja kyllähän ne oikeesti on perheenjäseniä. On joku, jota hoivata, on joku, joka on kotona kun tulee töistä.

Eeva kuvaili tarinassaan suhteensa Konna-kilpikonnan olevan perheenjäsenen verrattavissa, sillä hän koki, ettei pystyisi tekemään eroa esimerkiksi kilpikonnan ja kissan välillä korosti eläimen merkityksellisyyttä toteamalla, että eläimestä tilisi pitää niin hyvää huolta, että se on täällä vielä niin pitkään. Mielestäni haastattelun äänestä kuului lisäksi vielä intoa ja toivoa, että voi kun asia oikeasti olisi näin!

Kyllä se silleen samalla tavalla perheenjäsen on kuin kissa. Et en mä pystyis... jos pitäis valita, kumpi lähtee, kissa vai kilppari, en mä pystyis valitsemaan. Nää eläimet on mun perhettä. Kyllähän niistä huoli on, kyllähän niihin jää sellanen ajatus... Et asiat hoidetaan niin, että Konna on tässä 40 vuoden päästä ja sillä on hyvä olla. Vesi on kirkasta ja aurinkoista.

Myös Leena pohti eläimiään siinä suhteessa, että ei voisi vaihtaa eläintä toiseen juuri sen vuoksi, kun ne kaikki ovat niin vahvasti perheenjäseniä.

En mä osais... Yksikään näistä eläimistä ei oo vaihdettavissa toiseen. Ei voi sillain... tää on nyt antanu mulle sen mitä mä oon tarvinu ja sitten vaihtoon. En mä vois luopua mun hevosista. En mä ymmärrä. Sitä tehään paljon hevosten kohdalla. Nähdään ne tavaroina jotka hyödyttää. Vähän niinku autojen vaihtaminen. Sillä on vaan välinearvo.

Mulle sillä meidän suhteella on merkitys. Ne on ne persoonat. Ne on perheenjäseniä.

Tarinoissa myös nousi esille mielenkiintoinen näkökulma siitä, miten eläin on tullut perheeseen: onko se hankittu kasvattajalta? Onko odotus ollut pitkä ja tuskainen, pitkien jonojen ja oikean yksilön etsimisen ja odottamisen vuoksi? Vai onko polut kenties sattumalta kohdanneet? Edellisessä luvussa kokemus eläimen näkemisessä ystävänä vaikutti olevan yleisempää silloin, kun eläin oli hankittu kasvattajalta ja sitä oli odotettu. Kun taas eläin oli pelastettu, oli siihen

muodostunut jo pelastamishetkellä vahva kiintymys, joka syvensi suhteen voimakkaasti jo ensihetkestä lähtien. Vaikutti, että sillä oli merkitystä siihen, kuinka voimakkaasti lemmikistä puhuttiin perheenjäsenenä. Useampi haastateltava korosti omassa tarinassaan sitä, miten he olivat pelastaneet eläimen joko varmalta kuolemalta tai mahdollisesti vahingolliselta vanhalta tai uudelta kodilta. Näistä tarinoista mielenkiintoisia teki sen, että nämä haastateltavat kuvailivat kiintymyksen alkaneen juuri siitä hetkestä, kun eläimestä kuuli tai itse eläimen tai sen kuvan näki ensimmäisen kerran. Tästä kertoo esimerkiksi Hannan ja Kajo-kissan suhteen ensimetrit.

Jotenkin se kun siihen tuli niin vahva side sillon työmaalla. Mä sitä hoidin ja se oli vähän kuin vauva mulle. Yritin sen parantaa ja pitää hengissä, kun se siellä oli. Ehkä se on se hoivavietti. Siitä tuli jo siellä perheenjäsen, sellanen tyyppi, josta haluaa pitää huolta.

Katariina taas kertoi suhteestaan Velmu-frettiin, että koti oli tuntunut yksinäiseltä hänen muuttuaan omilleen. Hän koki, että varsinkin kun oli halunnut omaa koiraa jo niin pitkään, niin ajatus jostain elävästä arkea jakamassa tuntui ihanalta.

Mä oon aina halunnu jonku lemmikin. Mulla on itsellä ja perheessä muutenkin ollut kaikkia eläinallergioita, niin mä en pystyny sillon pienenä... tai äiti ei suostunu minulle mitään muuta hankkimaan kuin niitä hamstereita ja muita jyrsijöitä. Siinä vaiheessa sitten kun aloin olemaan täysikäinen, niin sitten aloin haaveilemaan, että pääsis omaan asuntoon ja vois hommata oman koiran. Mulla oli aika pitkään se koirahaave.

Mä sitten kuulin tai jostain luin freteistä. Se on aika hankala hankkia frettiä, et kysyntä on paljon suurempaa kuin tarjonta. Ja kasvattajat on äärimmäisen tarkkoja et kenelle ne frettiä antaa. Mä siinä sitten syksyllä kävin kasvattajan luona, ei siellä pentuja ollu, mut kävin kättelemassa ja juttelemassa. Sille tulikin sitten seuraavana keväänä kaks pentuetta mut siitä ensimmäisestä pentueesta mulle ei riittänyt frettiä ja olin jo ihan maani myyny että nyt ei saa. Aluksi vaikutti, että mie en taaskaan saa frettiä siitä tokasta pentueesta, mutta niin mä sen sitten kuitenkin sain ja Velmu tuli mulle heinäkuussa, kun se oli yhdeksän viikkoinen.

Kun mä olin sen puoli vuotta asunu omillani ja se tuntu jotenkin tosi tyhjältä se koti kun ei ollu mitään lemmikkiä eikä ketään muutakaan. Kun on koko elämän kuitenkin asunu vanhempien kanssa. Oli liian hiljaista. Niin oli se aivan ihana, kun sai sen pennun kotiin. Ja Velmu oli tosi helppo poika. Mä olin varautunu ihan pahimpaan.

Katariina myös syvensi käsitystään freteistä perheenjäsenenä vielä lisäämällä, että hän kokee olevansa kuin äiti freteillä. Tulkitsen tämän niin, että hänen frettinsä ovat verrattavissa perheenjäseniin, sillä suhde on niin syvä, kiintymystä osoittava.

Siitä tulee tavallaan sellanen... rakastettu olo. Vähän sama asia varmaan kuin muittenkin eläinten kanssa. Että tuntee, että ois äiti sille eläimelle. Hän tarvitsee minua ja minä tunnen itseni tärkeäksi. Olen heidän kanssaan ja heitä leikitän. Samalla sit tuotan myös heille hyvää oloa.

Freteillä on aika sellasia pieniä eleitä. Ne on aina tosi innokkaina kun tulee päästää ne ulkoilemaan. Ihan vaan kun otan sen syliin ja ne alkaa siinä nukkumaan, niin ne monesti siinä pyörii ja merkkaillee sitä omaa hajua, että mä oon myös niiden. Vähän niinku kissat tekee, et ne hankaa itseään vasten. Ja ne haukottelee aika paljon, kun ne on rentoutuneita.

Myös Sini oli samaa mieltä suhteestaan Cabo-tarantulaan, ja kuvailikin sitä samankaltaiseksi äiti-lapsi-suhteeksi.

Cabo on myös aika tunnettu ystävä piireissä. Se on mulle vanhan niin kuin oma lapsi. Niinku nää kaikki eläimet. Mutta Cabo on aina se ykkönen.

Samanlaista suhdetta oli seurannut vierestä Hanna, kun hän kertoi miehensä ja hänen papukaijansa suhteesta. Eläimet siis usein myös rinnastetaan lapsiin ja niistä huolehditaan aivan kuten omista lapsistakin huolehditaan, sekä kannetaan myös surua.

Sen mun miehen ja sen papukaijan side, sitä ei voi käsittää, ellei sitä nää, ja siltikään sitä ei voi käsittää. Se on jotain sellasta. Se on hänelle kuin poika. Mut mä sanosin et se on enemmän. Kuin äidille lapsi. Se on niin syvä se side.

Käsitys siitä, että eläin koetaan myös perheenjäsenenä, pohjautuu myös siihen, miltä ihmisestä tuntuisi, mikäli eläin kuolisi. Tähän tukea tuo myös Sinkkonen (2009) jonka mukaan lemmikin menettäminen voi tuntua samalta, kuin perheenjäsenen menettäminen. Osassa tarinoista myös kävi kuitenkin ilmi, ettei eläimen kuolema ole millään tavalla verrattavissa ihmisen kuolemaan, siitä huolimatta, että eläin koetaan inhimilliseksi osaksi perhettä ja yhteistä eloa. Tästä esimerkkinä Ainon kuvaus siitä, miltä tuntuisi menettää Flora-kani, mutta kuinka se ei kuitenkaan olisi verrattavissa hänen miehensä kuolemaan.

No kyllähän ne eroaa. Sanotaanko näin, että jos näille jotain tapahtuu, niin kyllä mä siitä selviäisin helpommin kuin että jos miehelle jotain tapahtuis. Vaikka kuolis kokonaan. Eihän siitä pääsis yli samalla tavalla. Tai jos nämä sairastuu ja mä oon huolissaan ja tiien, että siitä selviää. Ois se raskaampaa ihmiseen verrattuna.

Hanna taas kuvaili edellisen lemmikkinsä Luna-koiran kuolemaa ja menettämistä verraten sitä ihmisperheenjäsenen menettämiseen.

Se kyllä kun se 8 vuotiaana meni vaikei sen niin nuorena pitäs kuolla. Sille tuli syöpä. Se jotenkin, varsinkin siinä tilanteessa oli kova paikka. Mulle ihan sanottiin että kaks vuotta mä olin jos-sain sumussa koko ihminen. Jotenkin... Ihan kun ois perheenjäsenen menettäny. Ihan sama tunne.

Eläimet nähtiin siis hyvin monipuolisesti perheenjäseninä, joiden olemassaoloa ja merkitystä kuvattiin käyttäen monipuolisia ja syviä ilmauksia. Vaikka sanaa perheenjäsen ei varsinaisesti kyseisessä pätkässä tullut ilmi, mainittiin se useaan otteeseen muualla haastattelussa. Kuitenkin kyseisessä pätkässä kuvastuu aidosti se, miten syvällä ihmisen sielussa eläintä kohtaan tunnettu kiintymys tuntuu, ja miten sitä osoitetaan esimerkiksi tarjoamalla parasta mahdollista hoitoa ja ottamalla muistotatuointeja, kuten oheisessa Mallan kertomassa pätkässä, jossa hän kertoo Sancho-liskon menettämistä.

Hänen nimensä oli Sancho... (syvä huokaus) hän on valitettavasti kuollut. Hän kuoli tuossa viime vuonna (2020). Luultiin ensin, että sillä on flunssa, koska se yski. Vietiin se eläinlääkäriin. Ne sitten soitti ja kerto että se oli menehtynyt yön aikana, vaikka se oli lämpökaapissa ja todella hyvässä hoidossa. Mä sitten pyysin ruuminavauksen ja ne sano että sillä oli kihtikristalleja ihan keuhkoissa asti ja oli ihme, että se oli edes niin pitkään elossa.

Se oli tosi kova paikka, ihan tosi kova paikka. Viime vuosi, kun vielä kaiken lisäksi oli tää ihana koronakin, oli kyllä epäonnen vuosi. Me menetettiin 5 lemmikkiä peräkkäin. Kaks tosi isoa rak-kautta, toinen oli mun tärkein lisko eli Sancho ja mun puolison tärkein lisko. Äärimmäisen huonoa tuuria.

Sit mä kävin ottaa siitä muistotatskan. (Näyttää isoa tatuointia olkapäässä) Se oli melkeen tän kokonen livenä, et se oli iso leopardigekko. Se oli jännä, kun kävi ottaa tän tatskan. Se oli ihan siinä loppuvaiheessa tuota tatuointia tuli outo olo. Sit kotimatalla tajus, mikä se outo olo oli: mä tajusin sillon siinä hetkessä että Bansku on oikeesti poissa. Mä vaan itkin sen koko illan ja mä itkin koko seuraavan päivän. Mä koin et mä et jotenkin ollu saanu erillään surettuu Sanchoa, kun meillä kävi ne kaikki jutut peräkkäin... Se vaan oli niin rakas. Mä rakastin sitä pientä liskoa.

5.1.3 Lemmikki terapeuttina

Neljäs luokka, joka analyysivaiheessa nousi esille, oli lemmikin koettu rooli terapeuttina. Haastatelluista kuusi kymmenestä joko itse kutsui lemmikkiään karvaiseksi terapeutiksi, tai muuten antoivat ymmärtää omalla kertomuksellaan lemmikillä olevan paljon terapeuttisia ominaisuuksia. Perinteisesti tutkimuksissa on ajateltu, että eläinten tunteet olisivat jotenkin laimeampia kuin ihmiset, eivätkä ne omaisi empatian taitoa, mutta tämä ei pidä paikkaansa (Telkänranta, 2015). Aiheesta onkin kirjoittanut esimerkiksi biologi Helena Telkänranta (2015), joka avaa

tutkimusta siitä, miten useimmat eläinlajit ovat kykeneväisiä tuntemaan perustunteita, kuten iloa ja surua. Eläinten sanotaan usein omaavaan tietynlainen kuudes asti, jolla ne ikään kuin ymmärtävät ihmistä ja näin ollen ihmiselle tulee käsitys siitä, että heitä kuunnellaan ja eläimet osaavat antaa lohtua.

Tarinoissaan osallistujat nostivatkin esille asioita, jotka ovat linjassa myös tieteellisen tutkimuksen kanssa siitä, miten eläimet auttavat ihmistä terapeuttisesti, esimerkiksi juuri tarjoamalla lohtua (Brooks ym.2011, Handlin ym.2011). Haastateltavat kokivatkin, että eläimet eivät arvostele, vaan niille niille kelpaa sellaisena kuin on. Esille nousi myös näkökulma ehdoista ja aidosti rakastamisesta sekä siitä, että surun hetkellä eläimet ovat aina valmiita kuuntelemaan ja tarjoamaan lohtua, kukin omalla tavallaan. Kiteytin nämä ajatukset kuvaamaan yleistä ilmiötä, jossa eläin koetaan terapeutiksi tai, että eläimellä on terapeuttisia ominaisuuksia.

Liisa kertoi tarinassaan, että Atlas-koira lohduttaa häntä, jos hän on surullinen. Hänen kertomuksessaan painottui lemmikin vilpityn kyky olla pyytämättäkin saatavilla siinä hetkessä, kun sitä eniten tarvitsi.

Jos on huono päivä, niin Atlas tulee lähelle ja haluaa hirveesti pusutella ja oikein tunkee iholle, että pääsee mahdollisimman lähelle. Sit se vaan on siinä.

Leenan kertomuksessa eläinten välitön olemus ja terapeuttisuus nousi vahvasti esille hänen kertoessaan kaikista hänen eläimistään. Etenkin Armas-kissan kohdalla tunnetta terapeuttisuudesta vahvisti se, että kissa hakeutui itsenäisesti hänen luokseen ja ikään kuin tiesi, milloin hän kaipasi lohdutusta suruun tai pahaan oloon.

Eläimet vetoaa tunteisiin. Ja onhan se tutkittu juttu että kun silittää ja koskettaa koiraa, niin se tuntuu hyvältä. Vapautuu oksitosiinia. Se on jotenkin ihan eri asia silittää koiraa, kuin silittää eläintä. Meillä on sellanen Armas -kissa. Se on ainut poika näistä eläimistä. Mä hain sen Simosta mun työkaverilta. Se vaan istua törötti mun takapenkillä sen koko matkan. Mä lupasin et mä etin sille uuen kodin. Mulla oli joku muutama minuutti ilmoitus siitä Torissa, mutta mä otin sen heti pois. En mä voinu sitä antaa yhtään kenellekään. Se on sellanen ainut näistä kissoista, joka mua hoitaa. Se tulee aina mun rintakehälle, kun mä tossa sohvalla makoilen. Aina. Se hoitaa. Se tulee fyysisesti lähelle. Armas, kehrää siinä rintakehän päällä, se hyrskyttää ja hakee sitä läheisyyttä. Se hoitaa mua. Me hoidamme toinen toisiamme.

Katin tarinassa Venja-koira taas nousi vahvaksi tukipilariksi, jota ilman Kati koki, ettei hän olisi selvinnyt. Sen lisäksi, että hän ajatteli Venjaa myös ystävänä ja perheenjäsenenä, hän kuvaili Venjaa käyttäen sanavalintaa ”Venja on elämäni sielunpeili.” Seuraavassa katkelmassa

hän kertoo elämänsä raskaimmista vuosista ja siitä, kuinka Venja kesti ne kaikki hänen rinnallaan.

Sittenhän mulla oli sellanen kun Venja oli vuoden. Kävin sit aika raskaan kesä siinä sitten henkisesti kun minulla ei ollu aikasemmin läheisiä kuollu ja sitten tuli kaks siihen samaan syssyyn. Sellaset joitten kaa oli tiiviisti ollu koko lapsuuden, mummo oli ollu hoitamassa pienenä meitä. Se oli aika rankka. Siinä sitten samaan syssyyn, kuukauden päästä sain tietää että mun silloinen poikakaveri oli pettäny mua.

Siinä tuli vastaan sellanen romahtamispiste. Yksinkertaisesti omat voimat loppu sitten siihen. Sen jälkeen syötiin unilääkkeitä. Yritettiin viedä ja sinnitellä koulu loppuun kun mulla oli enää puoli vuotta koulua jälellä. Sittenhän mä muodostin siitä sellasen ”Kyllä vaikeista ajoista selvitään”. Että kun vaan jatkaa, syö hyvin, nukkuu hyvin, harrastaa, on kavereita ja käy töissä tai koulussa. Mä jankkasin tota itelle kaks vuotta. Ja mä ramppasin Venjan kanssa joka paikassa, että mun ei tarvinu olla yksin kotona. Mä aattelin, et kun mä vaan jatkan elämää, niin se jatkuu. Mut eihän se ihan niin menny.

Sitten parin vuoden päästä minulle todettiin vaikea masennus. Ja mä ajattelen edelleen, että mitä oisin voinu tehdä toisin, etten ois menny siihen pisteeseen. Mut pakko kai se on hyväksyä, että kaikkea ei vaan jaksaa. Ja silti Venja vaan jakso sen kaiken. Se jakso että mä olin koulussa ja töissä. Kaikkialle minne mä sen raahasin se lähti mukaan. Mulla oli sellanen pakonomainen tarve raahata sitä mukana. Se oli mulle silloin ja on edelleen kaikki kaikessa.

Tässä vaiheessa tiedustelin, miksi Katista tuntui, että hänellä oli niin pakonomainen tarve raahata Venja-koiraa mukana kaikkialla. Oheisessa otteessa kuvastuu hienosti se, miten suuri merkitys koiran kyvyllä mukautua tilanteeseen kuin tilanteeseen on. Katillekin tuli olo, että Venja on tässä elämässä häntä varten eikä hylkää häntä, tapahtuipa mitä vaan.

Mulle tuli sellanen olo, että se ei ainakaan lähe mihinkään. Se on tässä mua varten. Mä voin luottaa oikeesti siihen, ettei se koskaan voi satuttaa mua tahallaan. Se ymmärtää sen jos mulla on paha päivä, se iloitsee mun kanssa kun mulla on hyvä päivä, se jaksaa maata mun kanssa vaikka koko päivän sisällä jos mä en jaksaa liikkua. Tai sit se jaksaa koko päivän mennä ja käydä ihan kaikki treenit. Se meni mun mukana. Mä ehkä jopa opin liian hyvälle siinä, että miten se olikin aina siinä. Kerran mä tulin reissusta ja mä aattelin, et mä en laita herätyskelloa, et kyllä se herättää. Ja Venja näki mun väsyksen ja mä heräsinki vasta kolmelta iltapäivällä. Venja vaan nukku mun vieressä, tänään vaan nukuttiin. Ja sitku lähetään niin lähetään.

Mallan kertomuksessa taas painottui näkökulma siitä, että vaikka lemmikki koettiin terapeutiseksi, siitä saatiin myös samalla voimaa jatkaa eteenpäin. Malla kertoi olevansa hyvin monisairas ja ajatelleensa, että jos tuokin pieni lisko jaksaa, niin jaksan minäkin. Sancho-liskon

kimppuun oli hyökännyt kissa, mutta ihmeen kaupalla se oli selvinnyt ja jatkoi elämäänsä yhdellä silmällä, kunnes viime vuonna oli kuollut. Malla pääsee hyvin sisälle ajatukseen siitä, miten pelkästään eläimen paikalla oleminen ajatellaan kuunteluksi ja koetaan joksikin hyvin merkitykselliseksi. Sancho-lisko on kuollut, hän siitä huolimatta muistelee sitä suurella lämmöllä ja rakkaudella. Hän kiteyttääkin lopussa kertomalla, että Sancho oli omalla tavallaan hänen emotional support animal, eli emotionaalinen tukieläin, ja miten kaikki läsnäolo ja terapeuttisuus mitä hän liskolta sai kiteytyy siihen, että riitti, että se vain oli ja osoitti omalla esimerkillään, että tästä voi selvitä.

Mulla on ollu kaikki sairaudet ja mä oon hyvin monisairas ja mä oon välillä ollu tosi kipee. Mä oon ollu jopa kuolioiden takia sairaalassa kolme viikkoa. Mä muistan vaan sen kun mä tulin kerran kotiin ja mä sain Sanchon syliin ja mä vaan itkin kun mulla oli ollu niin ikävä sitä. Se oli jotenkin niin ihana, kun se tapitti sillä yhdellä ainolla suurella silmällä niin ystävällisesti. Se oli jotenkin kauhean lempeä ja lepponen lisko. Se oli hirveen kiltti. Se oli mun sellanen...

Aina kun mä olin sairaalassa, niin mä mietin siellä vaan sitä et kun mä pääsen kotiin, mä pääsen näkee Sanchon. Se oli mun sellanen pieni päiväsäde. Se oli sellanen erityinen asia mitä odotti. Mä otin aina ekana Sancho syliin kun mä tulin kotiin. Se oli aina esillä siinä sen kivellä. Se oli helppo napata. Ja se oli aina hyvällä tuulella. Kun sen otti syliin se oli silleen "Hei, terve, mitä kuuluu?". Mä en usko et se tajus silleen et mä olin surullinen tai hädissään. Mut vaan se kun se oli siinä. Se että se oli oma aurinkoinen itsensä. Se oli iso lohtu mulle. Musta tuntu, ettei se odotanu multa mitään. Pelkästään, että mä oon lämmin. Se oli jotenkin miellyttävää kun pysty täyttää ne kriteerit. Et mistä toinen tykkäs. Kunhan on vaan lämmin niin on mukava olla sylissä eikä sillon oo hätää. Se tuntu myös erityiseltä, että se luotti muhun.

Mulla oli ollu niin kauhea ikävä sitä siellä sairaalassa. Ja Sancho vaan lipo mua sen pienellä kielellä. Se lipo mun kyyneliä ja varmaan mietti, että "Mitä nää on? Miksi sun naama on märkä? Mitä tapahtuu? Miksi tuo pitää outoa ääntä?" Se oli vähän ehkä myös ihmeissään et miksi mä ulisen ja vuodan jotain nestettä. Mut silti se oli utelias. Ei se pelänny. Sitä mä edelleen ajattelen lämmöllä. Mä oon muutenkin sellanen ihminen, että mä en itke helposti. Mua saa tosissaan ajaa huonoon tai hyvään suuntaan ennenku mä itken. Sancholla oli taito saada mun tunteet irti. Onnenkyyneleet pääs aina kun pääs sairaalasta pitkästä aikaa kotiin Sanchon luo.

Se oli mun sellanen emotional support animal. Ei se varmasti ite ymmärtäny sitä sen tärkeyttä mulle. Mut mulle riitti, et se oli paikalla ja elossa. Se katteli sillä sen yhdellä silmällä. Ja kun se oli sellanen kolhittu. Siinä näki sellast idolia. Kun on itekki pitkäaikaissairaana ja masentuneena. Tääki pieni tyyppi. Tälle on käyny hirveitä asioita mut tuolla se vaan on ja hymyilee ja nauttii elämästä. Enköhän mäki pysty tähän! Se oli mun pieni idoli. Ja kun se ei ollu edes sen häntää tiputtanu.

5.1.4 Lemmikki opettajana

Haastattelujen kolmas löydetty eläimen rooli oli opettajana toimiminen. Lemmikin roolista opettajana kertoivat seitsemän kymmenestä haastateltavaa. Tulkitsisin, että eläimen opettajuudessa on kaksi eri näkökulmaa. Ensimmäinen on opettajuus, joka opettaa ihmiselle itselleen sisäisiä ominaisuuksia ja taitoja, esimerkiksi ymmärrystä itsestä tai eläimestä yksilönä. Toinen näkökulma on opettajuus, joka opettaa ympäröivästä luonnosta sekä avartaa maailmankatsomusta. Bell (1981) tekikin laajamittaisen tutkimuksen jo 80-luvulla, siitä, miten hyvin nuoret tunnistavat eri eläinlajeja. Tutkimustulosten pohjalta hän totesikin ihmisten yhä useammin vieraantuvan luonnosta ja unohtavan sen monimuotoisuuden.

Tähän näkökulmaan antaa tukea myös James Serpell (1995) joka määritteli, että ihmiset pitävät lemmikkejä koska he joko kokevat, että heidän ihmissuhteistaan puuttuu jokin ulottuvuus, tai koska eläimet voivat tarjota heille jotain, mitä ihmisten ei ole mahdollista tarjota, tai koska eläimet ovat olemassa sen vuoksi, että pääsisimme lähemmäksi luontoa, josta ihmiset vieraantuvat yhä kasvavissa määrin (Serpell, 2015). Mielenkiintoista tästä ympäröivästä luonnosta ja sen oppimisesta lemmikin kautta teki sen, että se korostui etenkin herppiharrastajien (*eli eksoottisten eläinlajien harrastajien ja omistajien*) keskuudessa. Haastateltavat itsekin avasivat omia käsityksiään ja kertoivat tämän johtuvan esimerkiksi siitä, että matelijoihin ja hyönteisiin erikoituneita eläinlääkäreiltä ei ole yhtä paljon kuin nisäkkäisiin erikoistuneita eläinlääkäreitä ja tämän vuoksi tietoa on opiskeltava paljon antaakseen eläimelle hyvää ja lajinmukaista hoitoa.

Sini kertoi Cabo-tarantulan kanssa olleen juuri kuvatun lainen tilanne, ettei hän ollut tiennyt mitään hämähäkeistä ennen Cabon hankkimista. Sini oli itseasiassa pelännyt hämähäkkejä, mutta päässyt pelostaan eteenpäin. Sini perustelikin tätä pelosta yli pääsemistä myös sillä, että hän oli oppinut Cabolta paljon. Sini kertoi myös tarinassaan valmistautuneensa tarantulan lemmikiksi hankkimiseen useamman vuoden ajan. Hän kertoi lukeneensa valtavasti tietoa ja opiskelleensa hoitoa juuri sen vuoksi, että eläimellä olisi hyvä olla. Tokihan eläimen hyvinolon haluaminen linkittyy vahvasti myös perheenjäsen sekä ystävä -näkökulmaan, eivätkä kaikki esimerkit sulje toisiaan ulos myöskään yhtälailla kuulumasta toiseen tulosryhmään.

Mä oon ennen pelänny hämähäkkejä ihan hirveesti. Tuolla suomen luonnossa, kodin seinissä... sain jäätäviä paniikkikohtauksia. Sit kerran tutustuin ihmiseen jolla oli hämähäkki, jolla oli vaaaleanpunainen panssari ja tosi pöyheät karvat. Ja se oli musta jotenki... tosi söpö. Sitä kävin muutaman kerran kattomassa, sain pitää kädessä. Se teki vaikutuksen. Sit mä rupesin lukemaan teoriaa hämähäkeistä, tarantulista, eri lajeista niiden käyttäytymisestä, elinolosuhteista

hoitamisesta. Teoriaa mä luin kaks vuotta ja vuoden verran mä etin itelleni sopivaa lajia. Sitten näin kasvattajalistalla tän Cabon kasvattajan. Sillä oli kuva sen äidistä. Se oli ihan järkyttävän kaunis. Se näytti siltä, että se on samettisen musta ja ihan neonoranssit nivelraidat. Sieltä sitten yksi slingi oli vapaana. Slingi on siis nimitys hämähäkille, joka on todella pieni. Ei pystytä määrittää sukupuolta. Olin aatellu, että haluan naaraan, kun ne elää niin pitkään. Mut sitkun Cabon äiti oli niin kaunis, niin ajattelin, että ihan sama kumpi sieltä tulee haluan sen.

Myös Eeva kertoi Konna- kilpikonnan tilanteen olleen samanlainen, ettei tietoa lajin hoidosta ollut saatavilla ihan helposti ja luettavaa sekä opiskeltavaa oli paljon. Hän piti opettelua mielekkäänä ja koki, että se oli osa syy myös sille, miksi Konna on hänelle tärkeä.

80- ja 90-luvun vaihteessahan se oli muoti-ilmiö, että akvaarioliikkeet on antanu haavilla pieniä vihreitä nättejä punakorvakilpikonnaa mukaan. Se on aiheuttanu vähän sen, että ihmiset ei oo ymmärtäny, että niistä tulee sellasia isoja, 600 litraa tarvivia kilpikonnaa. Ja niille on syötetty katkarapua, jauhelihaa ja kissanruokaa. Ei oo otettu selvää mitä kaikkea sille pitäis antaa. Mistä ne saa kalsiumia, mistä vitamiinia, mitä kaloja ja mitä kasviksia. Se oli aikamoinen työmaa lähtä purkaa et mitä kaikkea se vaatii. Koko ajan oppii enemmän. Hirveen mielenkiintonen projekti ollu mulle. Mä tykkään selvittää mitä ne tarvittee.

Malla kertoi Sancho-liskon tarinassa ajatuksiaan eläimistä ja herpeistä kokonaisuutena. Hän koki, että ihmiset ovat vieraantuneita luonnosta, vaikka sen kaipuu onkin osittain myös sisäänrakennettu ihmisillä. Näin ollen ajatus siitä, että lemmikin avulla ihmisillä on mahdollista päästä vähän lähemmäksi luontoa ja potentiaalisesti oppia eläimiltä lukemattomia asioita.

Eläimet voi opettaa sulle niin paljon. Et jos niitä vaan tarkkailee ja seuraa. Siinä oppii paljon jo sitä, että mikä se niitten sielunmaisema on. Sancho oli siitä just niin erinomainen eläin, kun se osotti sen, että miten erilaisia ne voi olla. Ja miten rakkaaksi sellanen pieni eläin voikaan tulla. Mä jotenkin aina ajattelin, että Sancho tulee olemaan ikuinen. Kun sitä ei ollu kissa saanu hengiltä, niin ei sitä saa mikään.

Eläimille ja luonnolle pitäis musta antaa enemmän arvostusta ja tilaa. Osa siitä tulee mun mielestä lemmikkien kautta. Lemmikit ja monet eläintarhat tekee arvokasta työtä siinä, että ne esittelee ne eläimet sellasessa positiivisessa valossa ja kertoo ja opettaa niistä. Niin ihmisillä ei oo sit sellasta vieraantunutta pelkoa luonnosta, et kaikki pitäis tappaa.

Haastateltavat myös korostivat, että moni asia olisi jäänyt oppimatta, mikäli heillä ei eksoottisia lemmikkieläimiä olisi itsellään. Esimerkiksi Jedi-käärmeen omistaja Tanja kertoi, myös halustaan varmistaa, että eläimellä on mahdollisimman hyvät ja lainmukaiset oltavat. Lisäksi hän

totesi, kuinka oli käyttänyt lukemattomia iltoja miettiessään, miten saisi Jedille tarjottua mahdollisimman lajinmukaiset olosuhteet.

Mä oon nyt tän viiden vuoden aikana mitä mulla on Jedi ollu, oppinu aivan valtavasti mutta silti tuntuu, että mä en vieläkään tiedä mitään. Koko tää matelijoiden maailma on tosi kiehtova. Niihin ei kyllästy koskaan. Ja mä haluan panostaa, että sillä eläimellä on oikeasti hyvät olosuhteet, et se ei oo vaan eläin joka on pienessä purkissa.

Jedi oli hyppy tuntemattomaan mutta se avas oven uuteen maailmaan. Ja ilman sitä en ois varmaan Googlettanut että miltä näyttää Aasian vuoristossa: Millasia kasveja siellä on? Millasia puita? Kaikkei tämmöstä mä oon tutkinu iltasin kun mä oon miettiny, et mitä mä sen terraarioon laitan.

Tämän lisäksi oli mielenkiintoista kuulla näkökulmasta, jossa eläin on myös kasvattanut ihmisenä. Monelle lieneekin tuttua ajatus siitä, että jyrsijät ja kanit voivat vaikka syödä johdon poikki. Siitä seuraa helposti turhautuneisuus eläimen lajityypillistä ominaisuutta eli pureskelua kohtaan. Esimerkissä Ainon mielestä satunnainen pureskelu ei kuitenkaan enää ollut niin vakavaa, koska kokee, että huonoinakin päivinä asioiden rikkoutuessa eläin on sen arvoinen.

Mutta en kyllä noita pois vaihtais. no alkuaikoina kun joku meni rikki tai joku johto oli purtu niin mietti, että onko tää sen arvosta. Mut sit pikkuhiljaa alko ymmärtää että on se, tää on tosi tärkeitä. Ei oo enää haitannu jos joku johto on mennä poikki.

Myös Malla ja Sancho-lisko olivat kokeneet samankaltaista luottamalla oppimista, jossa keskiössä oli nimenomaan ihmisen omat kokemukset ja lemmikin avulla omien tunteiden ja kokemusten peilaus ja niistä oppiminen. Mallan tapauksessa se tarkoitti ymmärrystä ja anteeksiantoa, omalta osaltaan monisairaalle ihmiselle myös armollisuutta itseä ja toisiakin kohtaan.

Vaikka sille oli tapahtunu kauheita niin se silti luotti uusiin ihmisiin. Se oli sellanen muistutus myös itelle ettei pidä katkeroitua liiaksi. Pitää antaa mahdollisuus, vaikka ois käynny huonosti. Sancho opetti mulle ymmärrystä ja anteeksiantoa. Vaikka se oli vaan tosi pieni lisko. Siitä huolimatta että se oli vaan pieni lisko... Se oli maailman rakkain mulle.

Myös Sini raportoi, että Cabo-tarantula oli kasvattanut hänestä sekä kestävämmän ihmisen, että vähemmän äkkipikaiseksi. Kun Cabolla oli ongelmia nahanluonnissa (*kansankielisesti takin vaihto*) oppi Sini kärsivällisyyttä sekä stressin sietoa, sillä aina oli läsnä myös pelko siitä, ettei seuraava nahanluonti onnistuisikaan. Hän kertoi myös hämähäkkien kanssa rauhallisuuden olevan valttia ja että hän usein nautiskellen puhisikin terraarioita ja teki hoitotoimenpiteitä, vaikka yhdessä terraariossa saattoi hyvin kulua kokonainen päivä.

Ennen mä oon ollu aika äkkipikainen – no oon varmaan vieläkin, jos mieheltä kysyttäs. Mut se on auttanut kasvattaa sellasta tiettyä rauhallisuutta. Et näitten kans ei saa tehä mitään äkkiliikkeitä, kaiken toiminnan pitää olla tosi rauhallista näitten lähellä. Voisin siis sanoa, että on kasvattanut ihmisenä... sitä luonnetta.

5.1.5 Lemmikki mahdollistajana

Viimeisimpänä tulosryhmänä käyn läpi keskeisen ajatuksen siitä, että lemmikit nähtiin mahdollistajana. Tässä kontekstissa mahdollistaja on hyvin laaja käsite, eikä kategorisoidu aivan yhtä selkeästi toimijuuden alle toisin kuin edelliset neljä kategoriaa. Kuitenkin mahdollistaja tuntui kuvaavan parhaiten sitä, miten lemmikin ansiosta haastateltavat kokivat, että olivat saaneet muutakin elämäänsä, kuin vain pelkän lemmikin. Tässä tuulosisissa käsitelläänkin myös sitä, millaisia asioita haastateltavat kokevat saaneensa lemmikiltään. Fine and Beck (2015) tukee tätä ajatusta todeten, että eläimet tarjoavat ihmisille paljon myös tavanomaisten asioidenkin ulkopuolella. Osittain myös lauean määritelmänsä vuoksi tähän rooliluokkaan sijoittuivat kaikki kymmenen haastateltavaa.

Useampi haastateltava kuvaili tarinassaan ajatusta siitä, että eläimet tuovat rytmiä arkeen ja sisältöä elämään. Esimerkiksi Liisa kuvaili Atlas-koiran kohdalla lemmikin olevan ”elämänrytmi”, jota ilman olisi varmasti tylsää, eikä tulisi käytyä säännöllisesti ulkona. Atlas siis mahdollistaa omalla olemassaolollaan myös liikkeessä pysymisen.

Se on mun elämänrytmi. Ois se tosi outoa, jos sitä ei sitten olis. Varmasti myös loppupeleissä aika tylsää ja tulee myös vapaapäivänäki enemmän vietettyä aikaa muiden kanssa. Käydään just retkillä. Sitä olis enemmän kotona ja varmaan se ois aika tylsää. Vaikka se välillä onkin vapauttavaa kun se on viikonlopun hoidossa ja saa nukkua pitkään, niin kyllä sitä sitten rupeaa kaipaamaan. Se tuo semmosta rytmiä, pitää säännöllisesti käydä ulkona ja mennä hyvissä ajoin nukkumaan kun aamulla pitää käydä lenkillä.

Samankaltaisesta arjen rytmistä kertoi myös Hanna suhteessaan hänen muihin eläimiin. Hänen tarinassaan oli selkeästi esillä näkökulma, jossa eläimillä on vahvempi voima ja mahdollisuus kuin ihmisellä auttaa jopa surun yli siinä, että arjen rytmi säilyisi ja pääsisi jatkamaan eteenpäin.

Jotenkin se eläin pitää se tietyn rytmin. Sun on mentävä lenkille. Jos on koira vaikka. Sun on noustava aamulla ja sun on ruokittava se. Palattava niihin rutiineihin silti. Siitä selviää paljon paremmin kun ei jää sänkyyn makaamaan ja itkemään. Ei ehkä ajattele sitä asiaa niin kokoajan. Siitä pääsee nopeammin yli kun palaa rutiineihin. Ne eläimet tavallaan pakottaa siihen mihin ihmiset ei pysty

Aino taas kertoi kaneistaan, että sekä Flora, että siskonsa Fauna olivat mahdollistaneet hänelle ja hänen miehelleen suhteen syvenemisen nyt, kun oli muitakin elollisia olentoja joista pidettiin huolta yhdessä.

Kyllä mä ajattelen, että ne on yhdistäny mua ja mun miestä. Kun meillä ei oo lapsia, niin nyt meillä on kuitenkin jotain yhteistä tässä. Tuntunu että me ollaan enemmän kotona ja viihdytään kotona, että aina ei tarte lähtä johonkin. Faunalla oli maha kipee just yks ilta kun sitä piti juottaa ja hoitaa ja parin tunnin välein herätä, niin kyllä me seuraavana aamuna siitä puhuttiin. Että vitsi, tulee sellanen olo kun piti huolehtia jostain, tuli sellanen jännä olo, että kun me tehtiin se yhdessä, niin se tuntu hyvältä, vaikka toki Fauna oli kipee. Ja se parani sillä hoidolla ja se oli yhdessä annettu hoito.

Mahdollistajan näkökulmaa pohti myös Malla tarinassaan Sancho-liskosta, sillä hänen mielestään eläimen ei tarvitse edes antaa mitään takaisin, vaan se mahdollistaa jo pelkällä olemassaolollaan kohteen, josta välittää ja huolehtia, vähän samankaltaisesti kuin Ainokin kertoi Florakanin kohdalla.

Mun mielestä lemmikeille pitää antaa mahdollisuus. Ihmiset on aina mulle silleen : ”Mitä sä teet jollain liskolla?”. Mut mä mietin et: Mitä sä teet jollain pienellä koiralla? Ihan yhtä tavalla ne on rakkaita olentoja josta sä pidät huolta. ei sen tarte olla mikään työeläin, ei sen tarte olla mikään työjuhta tai antaa sulle fyysisesti jotain et sä voit välittää siitä. Lemmikki antaa sulle nautiontoa siitä, että sä voit pitää huolta ja hoitaa ja välittää siitä eläimestä. Ei sen eläimen tarvi antaa sulle takas.

Sekä Leena, että Eeva kokivat, että eläimet mahdollistavat eri tavalla palautumisen. Niiden avulla voi rentoutua tai elpyä. Kun eläinten kanssa on ja touhuua, arjen hektisyys unohtuu. Eeva kokikin, että eläimet antavat tasapainoa kiireiselle ja stressaavalle työlle.

Mulla on aika sellanen stressaava ja paljon vaativa työ. Nää on nää kaikki otukset mitä mulla on sellanen vastapaino ja henkireikä joitten kanssa tulee paljon puuhattua vastapainoksi.

Leenan ajatukset aiheesta myös kytkeytyivät siihen, että eläinten kanssa ajatukset saa muualle kuin työhän, tulee oltua ulkona ja saa myös muuta ajateltavaa.

Ne on aina niin vilpittömän ilosia kun mä tuun kotiin. Se on yks syy... En mä jaksais mun työssä jos mulla ei ois näitä mun eläimiä täällä kotona. Se on ihana kun on kavereita kotona. Tulee oltua ulkona kun on nuo hevoset ja siinä on sitä fyysistä hommaa.

Osa haastateltavista kertoi, että he ovat todenneet lemmikkien mahdollistaneen heidän sosiaalista kanssakäymistä tai jopa auttaneen luomaan uusia ystävyysuhteita. Asiasta kertoi muun

muassa Atlas-koiran omistaja Liisa, joka painotti, että kiitos Atlaksen, hän on myös saanut ihan uuden ihmisen hänen elämäänsä. Etenkin ajatus siitä, mitä mahdollisesti olisi voinut jäädä kokematta, tässä tapauksessa millainen ihminen tapaamatta, on myös mielenkiintoinen:

Mulla on muutama ystävä, jotka on tullu koirien kautta. Mulla on yks tosi läheinen ystävä, hänellä on kans koira ja hän etti lenkkikaveria ja me nähtiin ja me ollaan siitä asti oltu tiiviisti tekemisissä. Se on ollu tosi kiva sattuma, että ei varmaan muuten oltais tavattu. Hän ei oo täältä kotoisin, että on vaan opiskelemassa.

Liitän osaksi lemmikin mahdollistavia puolia myös ajatuksen siitä, että lemmikki on mahdollistanut omistajalleen kokemuksen minäpystyvyydestä ja tietyn etapin tai merkkipaalun saavuttamisesta. Kertomuksissa tämä näyttäytyi eräänlaisena arvostuksena. Lemmikkien nähtiin symbolisoivan jotain suurempaa ja toimineen esimerkiksi maailmankatsomuksen avartajina ja elämänmurroksen symboleina. Tanja kertoi suhteestaan Jedi-käärmeeseen näin.

Mun suhde Jediin on ehkä sen takia syvempi, että mä koen, että se on ollu mulle startti moneen asiaan ja moniin eri ihmisiin, joihin on tutustunu. Mulle se on sellanen etappi omassa itsenäisessä elämässä. Vaikka mäkin tietenkin oon aikuinen, niin ... Joka päivä on oppimista. Joka päivä, kun se on tuolla niin se muistuttaa mua siitä, että tää on se elämänvaihe, kun mulla alkaa olemaan elämässä kaikkia asioita mitä mä oon aina halunnu ittelleni.

Samankaltaista arvostusta ja mahdollisuutta löydän myös Katin ja Venja-koiran tarinasta, jossa käy ilmi syvä suhde ja ajatus siitä, että ollaan ikään kuin kasvettu yhteen ja yhdessä mahdollistettu toisille se kehitys ja sielujen keskinäinen ymmärrys. Katin tarinasta kävi ilmi, että sen sijan, että hän olisi vahvasti tunteellistanut tai järkeillyt Venjan tunteita häntä kohtaa, hän ajatteli niiden olevan itsestään selviä sekä hänelle, että Venjalle ja Venjan kokevan myös samoin. Osittain tähän vaikutti myös aika ja se, että oli ollut mahdollisuudet, puutteet ja toisaalta myös vaatimus suhteen syvälle ymmärrykselle.

Venja on ollu mulla niin pitkään. Se on mun eka oma koira ja ymmärtää mua täysin. Se on mun henkireikä, se ei koskaan jätä mua. Se on mun sielunpeili. Sen kanssa ei tartte miettiä ja ressata. Se on niin ilmeikäs. Se ei välillä tunnu yhtään koiralta, se tuntuu osalta itseä. Välillä se kattoo mua noin, että älä nyt viiti. Ne sen jutut tietää kantapään kautta, se ei enää yllätä. Silti siitä löytyy ihana höpöttäjä. Se on niin samanlainen kuin minä. Ollaan kasvettu se mun aikuisuuden kynnyksessä yhdessä. Se varmasti on ollu sellanen että kasvetaan yhteen puhumattakaan niistä kokemuksista. Se on aina siinä, silloin mä tarvin sitä.

5.2 Eläimen osoittama kiintymys lemmikkisuhteessa: lemmikki inhimillistettynä toimijana

Tutkimuksen osallistujien keskuudessa ajateltiin, että eläimet näyttävät omaa kiintymystään monin eri tavoin, eikä sitä ollut niin yksinkertaista kuvailla tai selittää. Kuten siteerasin Telkärantaa (2020), teoriaosuudessaan, hän kertoo tieteellisesti olevan todistettu, että eläimillä on sekä oma tietoisuus, henkilökohtaiset tarpeet, että vähintään perustunteiksi luokiteltavia tunteita kuten pelkoa, iloa ja nälkää. Näiden lisäksi myös joukko muita tunteita, jotka näyttäytyvät eri tavoin, ja toki vaihtelevat eläinlajista toiseen (Telkäranta, 2020).

Tutkijat (esimerkiksi Herzog, 2013; Telkäranta, 2013) ovatkin selvittäneet eläinten tunteita vielä pidemmälle ja todenneet, että eläimet tosiaan ovat empaattisia eläimiä, jotka osoittavat kiintymystä ja rakkautta paitsi toisiaan, myös ihmisiään kohtaan. Mielestäni eläinten näyttämä kiintymystä pohdittaessa tulee myös pohtia sitä, miten älyllisiä ja tuntevia olentoja eläimet ovat ja kuka sen määrittelee ja miten. Telkäranta (2020) ottaakin aiheeseen kantaa toteamalla, että sen mitä tiedämme eläimistä perustuu pitkälti käsitykseemme eläinten aisteista ja aistienvärisestä toiminnasta. Hän esimerkiksi valottaa, että eri eläinlajien kokemusmaailmat voivat poiketa toisistaan valtavasti. Hän jatkaakin toteamaan, että eläimet ovat kykeneväisiä niin paljon muuhunkin, kuin pelkkinä ”vaistonvaraisina automaatteina” toimimiseen (Telkäranta, 2015)

Tässä vaiheessa painotan, ettei mikään tätä tutkimuksessa esitetty toimijuuden luokittelu ole verrannollinen siihen, miten suurta kiintymystä omistaja tuntee lemmikkiään kohtaan. Jokainen alempana esitetystä neljästä kategoriasta on johdettu sen perusteella, mitä haastateltavat minulle kertoivat heidän merkityksellisestä eläinsuhteestaan, sekä siitä, miten suuri vaikutus näillä eläimillä oli heidän elämäänsä.

Tämän tutkimuksen narratiiveissa tuli esille hyvin samankaltaisia ajatuksia, kuin mitä edellä mainituissa tutkimuksissakin on löydetty. Suurin osa osallistujista koki eläintensä olevan älyllisiä ja tunteellisia olentoja, jotka näyttävät kiintymystään, osa ihmismäisesti, osa vähemmän ihmismäisesti. Osa ei myöskään osannut sen kummemmin perustella havaintojaan ja tunteitaan, kuten ei aine tiedekään (Telkäranta, 2020). Lemmikit koettiin ymmärtävän surua ja iloa, sekä olevan itse surullisia ja iloisia. Omalta osaltaan tätä näkökulmaa ja ajatusmaailmaa voi myös pitää inhimillistämisenä. Se, mihin inhimillistämisen raja vedetään, on kuitenkin hieman monimutkaisempi asia. Inhimillistäminen käsitteenä pitää siis sisällään sen, että eläintä kohdellaan

tai sillä ajatellaan olevan inhimillisiä piirteitä, joita tiede ei ole pystynyt vahvistamaan todeksi (Telkänranta, 2020).

Kiintymyksen asteita oli erilaisia, kuin myös rationaalisuudenkin puolia. Vastoin alkuperäistä ajatustani lajilla ei ollutkaan yhtä suurta merkitystä siinä, kuinka vahvasti eläintä inhimillistettiin. Lemmikit koettiin ymmärtävän surua ja iloa sekä olevan itse surullisia ja iloisia. Kiintymyksen asteita oli erilaisia, kuin myös rationaalisuudenkin puolia. Myös älykkyyttä ja tunteiden esiin tuomisen taitoa voidaan osittain pitää myös inhimillistämisenä, sillä ainakaan vielä ei ole pystytty todentamaan ajatusta siitä, että eläimet olisivat kykeneväisiä monimutkaisiin komplekseihin ihmistunteisiin. Tällaisesta tunteesta erinomainen esimerkki on kostonhalu ja se, miten lemmikinomistajat sitä kuvailevat. Esimerkiksi tässäkin tutkimuksessa useammat lemmikinomistajat kertoivat lemmikkinsä protestoivan ja mököttävän, mutta kuitenkin kokevan, että aito kostonhalu on liian monimutkaista tai jopa pahaa, että sitä voisi ajatella eläimen osaavan. Alla katkelma Hennan haastattelusta.

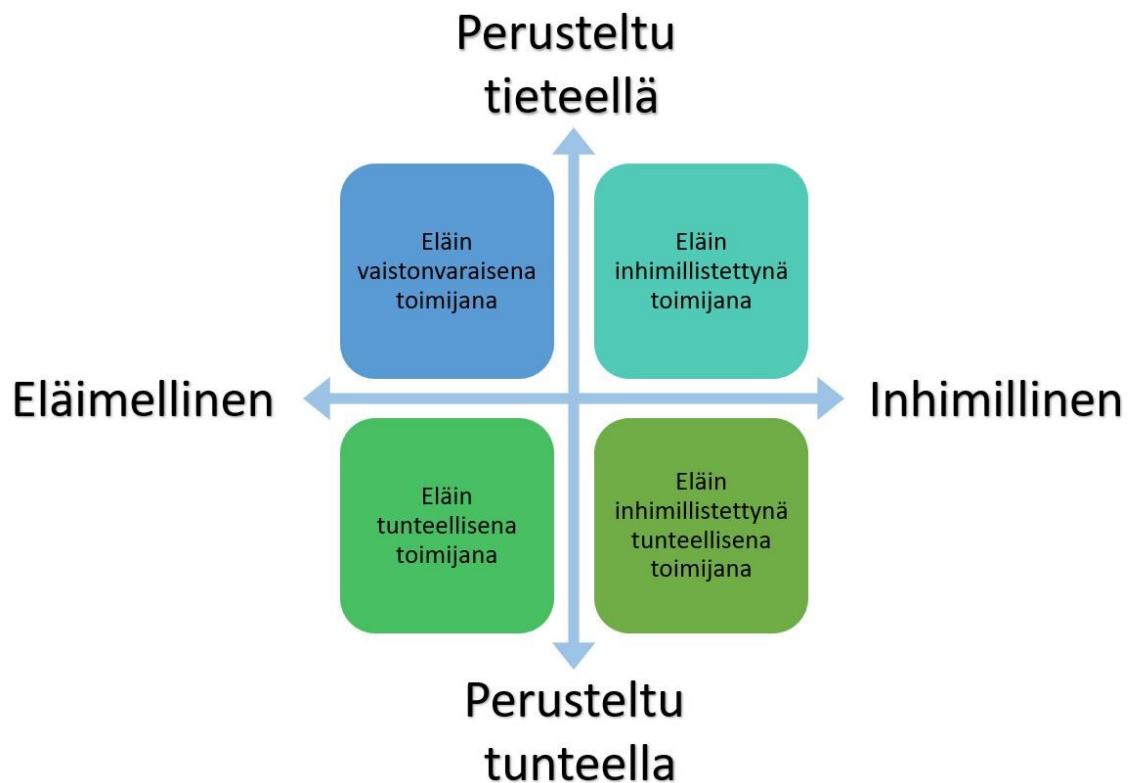
No niitä mitä tiedekin on todistanut. Kaikki kipu ja suru ja muut. Mun mielestä ne tosin tuntee ihan samalla tavalla kuin ihminen. Et periaatteessa nää kostot ja muut. En mä tiä onko eläimillä niin suurta tarvetta näyttää sitä kostoja. Ehkä sellanen protesti. Kyllä ne osaa.

Tämän pohjalta päättelin, että ihmiset vaikuttaisivat kokevan lemmikkinsä osoittamaa kiintymystä peilaten siihen, kuinka alitajuntaisesti he itse inhimillistävät eläinystäväänsä. Tällä tarkoitan sitä, että usein eläin, jota inhimillistettiin paljon, oli myös eläin, jonka koettiin osoittavan paljon kiintymystä. Nämä eläimet koettiin perheenjäseneksi ja saivat jopa terapeutin arvon ihmisen pohtiessa eläimen tuomaa merkityksellisyyttä hänen arjessaan. Vastakohtana esimerkiksi eläin, jonka olemassaoloa ja käyttäytymistä perusteltiin tieteellisesti vaistonmaisena ja lajityypillisenä käyttäytymisenä eikä niinkään inhimillisiä piirteitä kuten tunteita tai vahvaa kiintymystä osoittavana eläimenä. Tällöin eläin nähtiin usein olentona, tietyltä osin myös välineenä, jonka ansiosta oli saavutettu jotain suurempaa tai itse kasvettu ja kehitytty sisäisesti.

Kehitin tästä oheisen kuvion havainnollistamaan sitä, miten ihmiset kuvaavat lemmikin osoittamaa kiintymystä. Kuvaajan vaaka-akseli kuvastaa sitä, kuinka vahvasti lemmikki on inhimillistetty skaalalla eläimellinen-inhimillinen. Eli koetaanko eläin ihmismäiseksi toimijaksi vai vaistonvaraiseksi toimijaksi. Pysty-akselilla taas kuvataan ihmisen ajatusta eläimen

Kuvio 6

Lemmikin toimijuus inhimillistettynä ystävänä

5.2.1 Eläin vaistonvaraisena toimijana

Ensimmäisessä tulkinnassa eläin, eli lemmikki, ajatellaan ja koetaan vaistonvaraisena toimijana, jonka osoittama kiintymys lemmikkisuhteessa perustuu eläimen luontaiseen käyttäytymiseen. Kokemus eläimestä vaistonvaraisena toimijana näyttäisikin nojaavasti vahvasti tieteen, sekä siihen, että eläimillä on aina jokin syy sille, miksi ne käyttäytyvät tietyllä tavalla. Tästä esimerkkinä katkelma Liisa ja Atlas-koiran tarinasta, jossa käy ilmi useita eri näkökulmia sekä tieteen, että rationaalisen ajattelun näkökulmasta. Liisa kertoo Atlaksen sielunmaisemasta ja siitä, millaisia ajatuksia ja tunteita hän ajattelee Atlaksella olevan. Kuten ihminen ihmisen kanssa, myös koiralla on taito peilata ja omalla tavallaan verrata, eli astia, ihmisen kokemuksia ja käyttäytyä niiden mukaan (Telkänranta, 2020). Kuten katkelmasta voi huomata, esiintyy siinä perustunteita kuten pelon ja nälän esilletuomista. Liisa myös ajattelee hyvin loogisesti, että Atlas toimii vaistomaisesti esimerkiksi tilanteessa, jossa on peloissaan ja tarvitsee turvaa.

Mä ajattelen, että Atlas omalla tavalla vertaa siihen, miten ite on. Mä pyrin siihen et, jos musta tuntuu, että se pelkää niin ite olis sitten rauhallinen silleen että se siitä ottaisi apua. Vertailee

varmasti myös ihmiseen omia tunteuksia. Ja sitten se on se arkuus, et lenkillä välillä menee tosi hyvin ja välillä se haukkuu silleen, että sitä pelottaa. En tiedä että puolustaako se mua vai itteään?

Ruokaa se miettii paljon. Elämän tärkeimpiä asioita, että saa syötyä. Se osaa pyytää aina tiettyinä kellonaikoina ruokaa, ettei varmasti jää huomaamatta. Ja jos tulee joku vieraampi ihminen, niin Atlas hakee musta turvaa, tulee jakojen alle ja kattoo sieltä. Hakee sitä turvaa.

Vaistonvaraisena toimijana toimimiseen kytkeytyy ajatus siitä, että eläintä ohjaavat ennemmin vaistot kuin tunteet (Borgi & Cirulli, 2016). Tämä ei tietenkään vähennä ihmisen kokemaa tunteidetta lemmikkiinsä, vaan muuttaa ajatusmaailman rationaaliseen sekä omalta osaltaan myös eläimen parasta ajattelevaan näkökulmaan. Olikin mielenkiintoista huomata, että haastatteluissa esille tulleet näkökulmat siitä, että eläintä ajateltiin vaistonvaraisena toimijana usein, kytkeytyivät myös ajatusmaailmaa, jossa lemmikille haluttiin tarjota vain parasta lajityyppillinen käyttäytyminen sekä luonnolliset elinolosuhteet huomioiden. Vastaavanlaisesta lähestymistavasta kertoikin Tanja pohtiessaan Jedi-käärmeen tunteita ja ajatuksia.

Mun mielestä käärmeellä ei oo tunteita. Se on siis ihan tutkittu asia. Mä muistan, siitä oli jossain vaiheessa Facebookin Herppiryhmässä oli keskustelua siitä, kykeneekö käärme inhimillisiin tunteisiin. Siellä oli konkareita jotka on harrastanu pitkään, niin ne linkitti sinne artikkeleita joissa kävi ilmi, ja oli hyviä perusteluja, että miksi niillä ei oo tunteita.

Se menee mun mielestä siihen se käärmeen käytös, et se on sitä vaistonvaraista käyttäytymistä, ei se niinkö... Niin moni ajattelee, että käärme viihtyy sylissä. No se on vaihtolämpönen, se viihtyy siinä siksi, että siinä on lämmin. Ei se lähe siitä kylmälle lattialle jo se voi olla lämpimässä sylissä. Mun mielestä käärmeet toimii niitten oman fysiologian mukaan, eikä sen mukaan, että mikä on kivaa.

5.2.2 Eläin inhimillistettynä toimijana

Seuraava esille noussut tulkinta, eläin inhimillistettynä toimijana, perustui käsitykseen, jossa tiedostettiin, että lemmikki on vaistojenvarassa toimiva eläin, mutta silti, omistajan näkökulmasta eläimen kiintymys näyttäytyy osittain inhimillistämällä. Tätä näkökulmaa voidaan pohjimmiltaan osin perustella teorialuvussa esille tuomalla näkökulmalla antropomorfismin olemassaoloa perustellaan esimerkiksi sillä, että ihmiset usein kokevat yhtäläisyyksiä itsensä ja eläinten välillä, joka omalta osaltaan on vaikuttanut syvemmän suhteen syntymiseen (Gallup, 1997). Vaikka eläimen koetaankin näyttävän ja osoittavan kiintymystä, se kuitenkin perustellaan omalta osaltaan myös tieteellisesti sillä, että eläimen älyä ja ajatuksia pohditaan useammasta näkökulmasta.

Inhimillistämistä on useita erilaisia ja kuten näistäkin haastatteluista hyvin selvisi, ei kaikki aina ole niin mustavalkoista. Ihminen voi esimerkiksi inhimillistää lemmikkiään kertomalla, että se tuntee kateutta tai osoittaa mieltää, todeta seuraavassa lauseessa, ettei eläimiä saisi inhimillistää, mutta kuitenkin lopulta perustella, että minä inhimillistän, koska kokemukseni siitä, että eläimillä on samat tunteet kuin minulla on hyvin vahvat. Tästä esimerkki seuraavassa katkelmassa Sinin ja Cabo-tarantulan tarinasta.

Tieteellisestihän hämähäkki elää vaistojen varassa. Sillä ei niin sanotusti ole aivoja. Sitä aivotointaa on yritetty tukia, mut ei oo löydetty mitään. Ne elää siis täysin aisteilla ja vaistoilla. Mutta sitten tälleen lemmikinomistajana.... Tottakai sillä on tunteet! Se ajattelee ja ymmärtää. Kun hän kuitenkin tietää mistä kohtaa terra saa ruuan ja mistä vettä ja mistä kohtaa pääsee kiipeemään terraarion kohtaan. Mä koen et siinä jonkinnäköstä muistia vois olla.

Eevan ja Konna -kilpikonnin tarinassa taas korostui ajatus siitä, että eläinten toimijuus kulminoituu osittain myös luottamukseen. Ajatukseen siitä, että sekä ihminen, että eläin saavat jotain tästä suhteesta ja koettu merkityksellisyys rakentuu sen varaan.

Ei mikään oo parempaa, kun että aamulla nouset ja kilpikonna tulee sua vastaan vedessä. Eihän ne silleen opi samanlaisiksi, ku vaikka kissa. Mut se et se on oppinu luottamaan ja se tietää, että se ruoka tulee ja mitään pahaa ei tapahdu. Se on ollu hirveen kivaa ja mielenkiintoista ja palkitsevaa nähdä se prosessi, kun se pikkuhiljaa antaa takasinpäin enemmän ja enemmän. Se on musta aivan ihanaa.

5.2.3 Eläin tunteellisena toimijana

Seuraavassa tulkinnassa eläin, eli lemmikki, ajatellaan ja koetaan tunteellisena toimijana, jonka osoittama kiintymys lemmikkisuhteessa perustuu ihmisen peilaamiin tunteisiin ja kokemukseen lemmikin rakkaudesta. Toki kokemusta voidaan osittain myös selittää tunteiden peilaamisena. Lisäksi ihmiset myös aktiivisesti miettivät, mitkä ovat ”eläintunteita” ja mitkä ”ihmistunteita”. Lemmikit ovat muutenkin kehittyneet domestikaationkin tuloksena olemaan mahdollisimman söpöjä, jopa vauvamaisia, jotta ihmiset tuntisivat niihin enemmän vetoa (Belyaev, 1979; Borgi & Cirulli 2016). Myös tämän vuoksi eläinten lukeminen usein koetaan helpoksi, sillä niiden kasvojen rakenne, olemus ja elekieli itsessään saavat aikaan kokemuksen hyväksytyksi tulemisesta sekä ymmärryksestä. Tämän tulkinnan erottaa inhimillisestä tunteellisesta toimijasta se, että vaikka eläin koetaan tunteellisena ja jopa terapeuttisena, ihminen kuitenkin loppu viimein myös tiedostaa sekä tuo esille ajatusta siitä, että siteen toisessa päässä on eläin.

Tästä esimerkkinä seuraava katkelma Ainon tarinasta, jossa hän kokee, että Flora-kani on vahvasti tunteellinen toimija (empatia, ikävä), mutta kuitenkin pohtii ja muistaa eläimen vaistonvaraisenkin puolen olemassaolon sekä sen, ettei empatiaa ja ikävää usein mielletä tunteiksi, joita eläimet aktivistisesti tai jopa ollenkaan tuntisivat. Osa tutkimuksista onkin osoittanut, että ihmiset systemaattisesti peilaavat omia tunteitaan eläimeen yrittäessään löytää eläinten käytöksestä inhimillisiä tunteita, joiden olemassaoloa on vaikea edes mitata (Telkänranta, 2020).

Kyllä puput kokee ja ne tuntee. Ehkä se on myös empatiaa. Kun Fauna oli kipee niin Flora oli ihan vieressä ja hoivas sitä. Ja sit se tuli meitäkin tökkimään. Että tekkää nyt jotain, että voitteko auttaa. En sit tiiä että aatteleeko ne, että mekin ollaan niitten laumaa, vai koostuukohan se vaan niistä kahdesta. Että on ne myös empaattisia. Mut en tiiä osaako ne ikävöidä. Ei ehkä mun perään, mut ehkä jos toinen niistä vietäs pois niin sit ne saattas ikävöidä. Ne ehdottomasti tarvii myös toisiaan. Ja sit niillä on se jälleennäkemisen riemu. Ja se uteliaisuus.

Tätä ajatusmaailmaa tukee myös katkelman Mallan ja Sancho-liskon tarinasta. Lemmikit koettiin yksilöinä joilla on oma sielu ja omat tunteet sekä ajatukset, halu olla seurallisia ja myös saada huomiota. Tähän toimijuuden kuvaan liittyikin oleellisesti myös ihmisen kokemus eläimen syvällisyydestä ja viisaudesta.

Mulla on ollu rottia ja muita, mutta ykskään eläin ei oo ollu mulle yhtä rakas kun Sancho. Sanchoissa oli jotain sellasta, mikä resonoi. Oli sellanen sielujen sympatia. Vaikka se ei ollu mikään koira joka ehdoitta rakasti mua. Koirien kohdallahan sitä on tutkittu, et ne rakastaa omistajaansa. Mut liskojen kohdalla... Ne ei ehkä kykene edes rakkauteen, mistä sen tietää. Ehkä ne kykeneekin? Mutta ainakaan Sancho ei vihannu mua. Ja se riitti mulle.

Hanna taas kertoi Kajo-kissan kohdalla seuraavaa siitä, miten tunteellinen toimijuus kulminoi tuu omalta osaltaan myös siihen, miten suuri merkitys luottamuksella oli suhteen syvällisyydelle ja kokemukselle sen lämminhenkisyydestä.

”Se on tosi sellanen luottavainen ja lämmin. Siinä on joku sellanen todella selittämätön luottamus. Se antaa tehdä ihan mitä vaan ja se tulee ihan mihin vaan. Se on sellanen lämminhenkinen side. Se on aina onnellinen ja iloinen kun mä tuun tänne kissalaan. (kissat asuu siis erillisessä rakennuksessa).

5.2.4 Eläin inhimillistettynä tunteellisena toimijana

Viimeisessä tulkinnassa eläin, eli lemmikki, ajatellaan ja koetaan inhimillistettynä tunteellisena toimijana, jonka osoittama kiintymys lemmikkisuhteessa perustuu kokemukseen siitä, että eläin

aidosti ja joka solullaan ymmärtää, kuulee ja on läsnä kuten ihminen ihmissuhteessa. Inhimillistetylle tunteelliselle toimijuudelle on ominaista se, että tiede ja teoria unohdetaan taustalta ja keskitytään vain kokonaisvaltaisesti siihen, mitä itse tunnetaan ja ajatellaan omasta eläimestä.

Tätä lähestymistapaa voi kuvata myös teoriaosuudessa esitetyllä anthropomorphismillä näkökulmalla, jolla tarkoitetaan ajatusta siitä, että ihminen ja eläin ovat ikään kuin yhtä, eläen ja koki tätä maailmaa yhdessä (Hanrahan, 2011). Anthropomorfisistisesta ajatusmaailmasta eläinsuhteeseensa ilmenee Mallan tarinassaan, jossa hän kuvailee Sancho-liskoja ja heidän välistä suhdettaan sekä sen mukaan, mitä hän itse ajatteli ja koki, mutta myös peilaten siihen, mitä hän ajatteli että Sancho koki hänestä ja hänen läheisyydestään. Hän myös kertoo katkelmassa siitä, mitä tiede on mutta toteaa tieteen olevan väärässä sen pohjalta, mitä hän itse on kokenut ja saanut lemmikiltään. Tämänkaltaisessa toimijuudessa myös korostuu näkökulma siitä, että koettu tunne on uniikkia ja mahdollista vain harvoin, eikä läheskään aina kanna saman vahvuutena talouden muihin lemmikkeihin.

Se oli muutenkin sellanen auringonsäde. Se oli aina sellanen iloinen pieni keltainen lisko odottamassa. Se jotenkin lohdutti. Se oli alkuun tosi arka mut sit se tottu meihin ja oppi mitkä meidän bisnekset on. Ja toivo ruokaa... Välillä se halus syliin. Se ajatteli et "Te ootte lämpimii". Kun matelijat on vaihtolämpöisiä. Se oli jotenkin ihanaa, kun se painautu rintakehälle... kun siinä on niin lämmintä. Yksinään se kontakti sen eläimen kanssa oli tosi lohdullista. Se oli yhtä mun kanssa.

Ja sekin kun ne kattoo silmiin. Ne osaa hakea ihmiskatseen itseensä. Sitä on vaikea kuvailla. Mulla on ollu käärmeitä ja hamstereita ja rottia. Mut se ei oo sama asia. Liskoilla jotenkin Sehän on tutkittu et ne on tosi älykkäitä. Sitä ei vaan oo tutkittu tarpeeksi. Ei tiedetä kuinka älykkäitä ne on. Ei matelijat yleensä älyttömästi välitä ihmisistä. Jotenkin se sellanen luotto siihen, että se voi rentoutua meidän kanssa. Se tuntu tosi spesiaalilta. Ei nuo muut leopardigekot halua tulla samalla tavalla lähelle makoilemaan. Niillä on aina meininkejä. Osa tytöistä varsinkin naurisee heti jos niitä yrittää nostaa. Ne sanoo et "Et varmana ota syliin!". Mut Sancho oli aina silleen: "Ok. Kyl mä voin tulla." Se oli sellanen, naurettiin, et se oli sellanen kiltti vanha setä. "Ei haittaa mikään." Se oli aina nätisti.

Läsnäolon ja silmiin katsomisen merkitystä korosti myös Hannan ajatukset Kajo-kissaan ymmärryksestä ja siitä, miten hänestä tuntuu, että Kajo ymmärtää häntä vielä enemmän, kuin hän Kajoa, vaikka tieteellisestihän tämän ei pitäisi edes olla mahdollista.

Mä koen, että enemmän eläimet ymmärtää mua, vaikka mä koenkin et mä ymmärrän myös eläimiä hyvin. Mut se et ihmiset ei kato silmiin ja yritä asettua tai ajatella että se on yksilö. Ne ajattelee,

et tää nyt vaan on kissa tai koira tällä on nää eleet. Mut jämähdetään siihen eikä sit ajatella et joku vois olla inhimillinenkin ele. Samanlailla, mulla itellä silmät on kuin sielun peili. Musta tuntuu, että myös eläimillä se katse on kuin sielun peili, et sä näät tavallaan niin syvälle. Mä ajattelen, että eläimet ymmärtää enemmän ihmistä kuin ihmiset eläimiä.

Eläimeen inhimillistettynä tunteellisena toimijana näyttäisi liittyvän vahvasti myös näkökulma, jossa eläimistä usein puhuttiin käyttäen pronominia ”hän”. Yleisesti suomen kielessä on totuttu ajattelemaan eläinten kulkevan pronominilla se ja ihmisten pronominilla hän. Englanninkielelle taas on ominaista käyttää koirasta pronominia hän (*she/he*) arkisessakin elämässä. Tästä esimerkiksi englannin kielessä usein käytetty fraasi ”*Who’s a good girl/boy?*”, viitaten joko uros tai naaras koiraan. Haastateltavista neljä puhui jossain vaiheessa lemmikistään käyttäen pronominia ”hän” pronominin ”se”, sijan. Tämän lisäksi haastateltavista kolme kappaletta inhimillisti lemmikkejään lapsen omaisen statuksen ympärille, joka suoraan kutsuen lemmikkiään lapsekseen tai itseään äidiksi.

Tähän liittyy myös olennaisesti kokemus siitä, että eläimen annetaan olla oma ainutlaatuinen yksilönsä, jolla on myös ajatuksia, kokemuksia ja haaveita tästä maailmasta. Sen pohjalta voidaan suhdetta lähteä rakentamaan ja kokea, että eläin on aidosti osa perhettä. Tällaista vahvaa inhimillistä ajattelu sekä ”hän”-pronominin käyttöä osoitti Sini kertoessaan toisesta lemmikistään, Pale-arovaraanista, joka oli tullut heille kodinvaihtajana sen vuoksi, että oli alkanut käyttäytyä aggressiivisesti.

Mä en tiedä, miten häntä on siellä edellisessä paikassa kohdeltu, mutta ehkä meillä sitä kohdeltiin yhtenä lapsena, perheenjäsenenä. Meillä sille annettiin täys vapaus, et näytä meille kuka sä oot, mitä sä teet, mistä sä tykkäät. Ja jos hän halus ulos terrasta, niin hän pääs ulos terrasta, et sitä ei koskaan pakotettu olemaan pienessä tilassa. Hän sai ihan vapaasti mennä minne halus. Hän oli osa meidän perhettä.

5.3 Johtopäätökset ja tutkimusprosessin arviointi

5.3.1 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli ihmisten kokemaan merkityksellisyyteen ja kiintymyseen eläinsuhteessa vastaamalla tutkimuskysymykseen ”**Miten kiintymyksestä kerrotaan lemmikkisuhteessa ihmisen näkökulmasta?**”. Huomionarvoista on, että vaikka tutkimuskysymyksessä onkin mainittu sana kiintymys, pyrittiin sen käyttämistä haastatteluissa välttämään

ja ihmisten omaa pohdintaa ja tarinallisuuden merkitystä korostamaan. Haastattelutilanteessa keskusteltiin tutkimuksen teemoista kuten lemmikkisuhteesta, sen tärkeydestä kiintymyksestä ja arjesta lemmikin ympärillä.

Tässä tutkimuksessa ihmisen osoittaman kiintymyksen päätulokseksi muodostui, että kiintymys lemmikkisuhteessa näytti muotoutuvan sen mukaan, millaisena eläimen rooli ihmisen rakkauden kohteena suhteessa koettiin. Eläimen näyttämän kiintymyksen tuloksena oli, että ihmiset näyttivät inhimillistävän lemmikkisuhteitaan eri tavoin, ja eläimen osoittama kiintymys näyttäytyikin sen pohjalta siten, miten lemmikkiä inhimillistettiin. Aineisto sisälsi myös haastateltavia, jotka eivät inhimillistäneet lemmikkejään tai inhimillistivät niitä vain vähän. Tämän pohjalta muodostin tutkimuskysymyksestä kaksi yläluokkaa, jotka olivat:

Miten ihmiset kokevat, että he osoittavat kiintymystä lemmikkisuhteessa, eli ”Ihmisten osoittama kiintymys lemmikkisuhteessa: lemmikkien roolit rakkauden kohteina.”

Miten ihmiset kokevat, että eläimet osoittavat kiintymystä heitä kohtaan, eli ”Eläinten osoittama kiintymys lemmikkisuhteessa: lemmikit inhimillistettyinä ystävinä.”

Tutkimuksen avulla pystyttiin avartamaan pohdintaa lemmikkisuhteen kiintymyksen näyttäytymisestä haastateltavien arjessa, sekä tarjoamaan syvempää ymmärrystä lemmikkisuhteen koetusta kiintymyksestä ja sen merkityksellisyydestä tutkimukseen osallistuneiden näkökulmasta. Ihmisten osoittaman kiintymyksen keskeisiksi alaluokiksi nousivat viisi lemmikkien koettua roolia: **lemmikki eläinystävänä, lemmikki perheenjäsenenä, lemmikki terapeuttina, lemmikki opettajana ja lemmikki mahdollistajana.** Eläimen osoittaman kiintymyksen päälöydöksi muotoutui seuraavat alaluokat: **lemmikki vaistonvaraisena toimijana, lemmikki inhimillistettynä toimijana, lemmikki tunteellisena toimijana ja lemmikki inhimillistettynä tunteellisena toimijana.**

Ihmisen osoittaman kiintymyksen päätuloksena oli, että kiintymys lemmikkisuhteessa näyttäisi muotoutuvan sen mukaan, millaisena eläimen rooli ihmisen rakkauden kohteena suhteessa koetaan. Roolit ja rooliluokat muotoituivat suoraan haastateltavien kertomusten mukaan ja lemmikki pystyi kuulumaan useampaan kuin yhteen rooliluokitukseen. Tässä tutkimuksessa korostui löydös siitä, että kiintymys lemmikkisuhteessa näyttäytyi terapeuttisena, ystävytenä, perheenjäsenyytenä, rakkautena, opettajuutena ja asioita mahdollistavana tekijänä. Lemmikeistä kerrottiin suurella tunteella, eläytymällä ajatuksiin, ja samaistumalla myös eläimen kokemukseen ajatuksiin.

Lemmikeistä yhdeksän kiintymys näyttäytyi tutkimuksessa eläinystävänä. Eläinystävän lemmikeistä teki haastateltavin silmissä sen, että aivan kuten ystävyysuhteessakin, eläimeen tutustuttiin, sitä opittiin tuntemaan ja kasvettiin yhdessä kohti yhteistä jaettavaa arkea. Kasvat-
tajalta hankittujen lemmikkien asemaan ystävänä kasvussa varustauduttiin, lemmikkiä odotet-
tiin ja lajivaatimuksiin perehdyttiin ennalta tarkasti. Lisäksi lemmikin tuoma tuki ja turva sekä
vilpitön läsnäolo ja luottamus nähtiin suhdetta vahvistavina tekijöinä, joiden mukaan suhdetta
verrattiin ystävyysuhteeseen. Osa haastateltavista toi myös esille, että lemmikki oli ollut hei-
dän ystävänsä silloin kun muita ikätovereita ei ollut kiinnostanut viettää aikaa tai ystävyssuh-
teita oli ollut vaikea luoda. Haastateltavat kokivat, että lemmikeillä oli syvälinen sielunmai-
sema, joka kuitenkin tarjosi osalle haastateltavista myös samaistumisen sekä hyväksytyksi tu-
lemisen kokemuksia, aivan kuten ihmisystävienkin kanssa. Haastateltavat kertoivatkin ystävyys-
den näyttäytyvän myös niin, että eläimet olivat tuoneet iloa elämään, kumppanuudella, yhdessä
tehtävillä asioilla, luottamuksella, läsnäololla sekä ihan vain olemalla osa heidän elämää ja ar-
kea.

Lemmikeistä yhdeksän kiintymys näyttäytyi tutkimuksessa myös perheenjäsenenä. Lem-
mikin kokemisessa perheenjäseneksi yhdeksi merkittäväksi tekijäksi nousi etenkin pelastettu-
jen eläinystävien koettu merkityksellisyys ja suhde, joka muotoutui osalla jo pelkän eläimen
kuvan nähtyään ja pelastuspäätöksen tehtyään. He kertoivatkin lemmikin kokemisen perheen-
jäseneksi olevan yleisempää silloin kun eläin oli pelastettu huonoista oloista tai varmasta kuo-
lemalta. Lemmikkiin oli muodostunut jo pelastamishetkellä vahva kiintymys, joka syvensi suh-
teen voimakkaasti jo ensihetkestä lähtien. Vaikutti, että sillä oli merkitystä siihen, kuinka voi-
makkaasti lemmikistä puhuttiin perheenjäsenenä. Näistä tarinoista mielenkiintoisia teki sen,
että nämä haastateltavat kuvailivat kiintymyksen alkaneen juuri siitä hetkestä, kun eläimestä
kuuli tai itse eläimen tai sen kuvan näki ensimmäisen kerran. Lisäksi kokemusta perheenjäse-
neksi edelsi haastateltavien kertomuksissa esiinnousseet näkökulmat siitä, että eläintä verrattiin
lapsiksi, tai itseä ajateltiin eläimen äitinä. Haastateltavat myös avasivat tätä pohdinnalla siitä,
miten paljon eläimen menettäminen tuntuisi, kuinka oli pelännyt menettämistä jossain vai-
heessa eläimen elämää tai kuinka pahalta oli tuntunut, kun eläin oli lopulta kuollut. Haastatel-
tavat myös vertasivat, että lemmikin menettäminen tuntuisi samalta, kuin menettäisi perheen-
jäsenen.

Haastatelluista kuusi kymmenestä joko itse kutsui lemmikkiään terapeutiksi, tai muuten
antoivat ymmärtää omalla kertomuksellaan lemmikillä olevan paljon terapeuttisia ominaisuuksia.
Tarinoissaan osallistujat nostivatkin esille asioita, jotka ovat linjassa myös tieteellisen

tutkimuksen kanssa siitä, miten eläimet auttavat ihmistä terapeutisesti, esimerkiksi juuri tarjoamalla lohtua (Brooks ym.2011, Handlin ym.2011). Haastateltavat kokivatkin, että eläimet eivät arvostele, vaan niille kelpaa sellaisena kuin on. Esille nousi myös näkökulma ehdoitta ja aidosti rakastamisesta sekä siitä, että surun hetkellä eläimet ovat aina valmiita kuuntelemaan ja tarjoamaan lohtua, kukin omalla tavallaan. Lisäksi kerrottiin, että eläimet ovat auttaneet esimerkiksi yksinäisyyden ja kiusaamisten kokemusten kanssa (Manninen, 2009). Kiteytin nämä ajatukset kuvaamaan yleistä ilmiötä, jossa eläin koetaan terapeutiksi tai, että eläimellä on terapeuttisia ominaisuuksia.

Lemmikin roolista opettajana kertoivat seitsemän kymmenestä haastateltavaa. Tulkitsin, että eläimen opettajuudessa on kaksi eri näkökulmaa. Ensimmäinen on opettajuus, joka opettaa ihmiselle itselleen sisäisiä ominaisuuksia ja taitoja, esimerkiksi ymmärrystä itsestä tai eläimestä yksilönä, tämä nähtiinkin ihmisenä kasvamisena. Toinen näkökulma oli opettajuus, joka opettaa ympäröivästä luonnosta sekä avartaa maailmankatsomusta. Haastateltavat kertoivatkin etsineet tietoa ja oppaita ulkomailta asti, sillä tietoa lajin hoidosta ollut saatavilla ihan helposti ja luettavaa sekä opiskeltavaa oli paljon. Lisäksi osa haastateltavista koki ihmisten vieraantuneen luonnosta ja lemmikkien opettavan esimerkiksi lajitietoutta, luonnon monimuotoisuutta sekä ymmärrystä muitakin eläinlajeja, kuten hyönteisiä kohtaan.

Viimeisen haastatteluissa esille noussut rooli oli lemmikki mahdollistajana. Haastateltavista kaikki kymmenen kokivat eläintensä mahdollistaneen heille jotain lemmikkisuhteen ulkopuolella. Useampi haastateltava kuvaili tarinassaan ajatusta siitä, että eläimet tuovat rytmiä arkeen ja sisältöä elämään. Osa haastateltavista kertoi syventäneensä jo olemassa olevia ihmismuhteita tai luoneensa kokonaan uusia lemmikin hankittuaan. Useampi haastateltava myös kertoi lemmikkienmahdollistavan rentoutumisen, elpymisen ja arjessa palautumisen ja tarjoavan vastapainoa työnteolle. Myös näkökulma siitä, että eläimen ei tarvitse edes antaa mitään takaisin, vaan se mahdollistaa jo pelkällä olemassaolollaan kohteen, josta välittä ja huolehtia nousi esille.

Eläimen osoittaman kiintymyksen päälöydöksenä oli, että ihmiset inhimillistävät lemmikkijään eri tavoin. Sen pohjalta millaisena eläimen osoittama kiintymys koetaan, riippuu ihmisen omasta eläintä kohtaan muodostuvasta käsityksestä. Käsitys muotoutuu inhimillistämisen asteesta sekä tieteellisesti todistettujen faktojen ympärille. Kokemus siitä, että eläimet itse päättävät keneen luottavat ja ihmiset ansaitsevat käytöksellään eläimen luottamuksen, korostui haastattelujen kertomuksissa.

Ensimmäisessä tulkinnassa, **eläin vaistonvaraisena toimijana**, nähtiin, että lemmikki on vaistonvarainen toimija, jonka osoittama kiintymys lemmikkisuhteessa perustuu eläimen luontaiseen käyttäytymiseen. Kokemus eläimestä vaistonvaraisena toimijana näyttäisikin nojaavasti vahvasti tieteeseen, sekä siihen, että eläimillä on aina jokin syy sille, miksi eläin käyttäytyy tietyllä tavalla.

Seuraava esille noussut tulkinta, **eläin inhimillistettynä toimijana**, perustui käsitykseen, jossa tiedostettiin, että lemmikki on vaistojenvarassa toimiva eläin, mutta silti, omistajan näkökulmasta eläimen kiintymys näyttäytyy osittain inhimillistämällä. Vaikka eläimen koetaankin näyttävän ja osoittavan kiintymystä, se kuitenkin perustellaan omalta osaltaan myös tieteellisesti sillä, että eläimen älyä ja ajatuksia pohditaan useammasta näkökulmasta, kuin vain ihmisen omia tarpeita tyydyttävänä olentona (*anthropomorfismin käsite*, 2.3).

Kolmannessa tulkinnassa, **eläin tunteellisena toimijana**, lemmikki ajatellaan ja koetaan vahvasti tunteiden varassa elävänä olentona. Lemmikin osoittama kiintymys lemmikkisuhteessa perustuu ihmisen peilaamiin tunteisiin ja kokemukseen lemmikin rakkaudesta. Vaikka lemmikki koetaankin näyttävän ja osoittavan kiintymystä, se kuitenkin perustellaan ihmisen näkökulmasta myös tieteellisesti sillä, että eläimen älyä ja ajatuksia pohditaan useammasta näkökulmasta.

Viimeisessä tulkinnassa, **eläin inhimillistettynä tunteellisena toimijana**, lemmikki ajatellaan ja koetaan ihmismäiseksi osaksi arkea ja yhteistä elämää. Lemmikin kanssa ajatellaan olevan yhtä. Lemmikin osoittama kiintymys suhteessa perustuu kokemukseen siitä, että eläin aidosti ja joka solullaan ymmärtää, kuulee ja on läsnä, kuin ihminen. Inhimillistetylle tunteelliselle toimijuudelle on ominaista se, että tiede ja teoria unohdetaan taustalta ja keskitytään vain kokonaisvaltaisesti siihen, mitä itse tunnetaan ja ajatellaan omasta eläimestä.

Tämän tutkimuksen perusteella on näin ollen mahdollista avartaa ja omalta osaltaan selittää eläinten ja lemmikkien tarjoamia mahdollisuuksia sekä ihmisten kokemaa merkityksellisyyttä ja kiintymystä eläinsuhteessa. **Tämän tutkimuksen pohjalta voidaan todeta, että osa ihmisen kokemasta syvästä merkityksellisyydestä sekä kiintymyksestä eläintä kohtaan näyttäytyy myös anthropomorfismina.** Tutkimuksen perusteella näyttäisi, että osa lemmikinomistajista ajattelee anthropomorfistisesti ja näin ollen myös termin jatkotutkimukselle olisi varmasti paikkansa. Se, millä tavalla tässä tutkimuksessa kiintymyksestä kerrottiin ja miten se näyttäytyi, kertoo mielestäni myös paljon siitä, millaisena ihmiset kokevat lemmikkisuhteensa. Kaikki osallistujat puhuivat lemmikeistään rakkaudella ja lämmöllä, tarinoista huokui

kumppanuus ja lemmikin tärkeys. Se myös omalta osaltaan avaa sitä, miksi eläimet ovat ihmisille tärkeitä sekä mitä ihmiset eläimiltä saavat ja millaisena kumppanuus koetaan syvällä ihmisen mielessä.

Lisäksi tutkimuskysymyksistä nousseita lisäkysymyksiä oli paljon ja niiden osalta nostankin tähän muutaman mielenkiintoisen poiminnan aiheista, joihin koen, että tämä tutkimus osaltaan myös vastasi:

Voiko ihmiselle kissan ja hämähäkin menettäminen olla yhtä suuri paikka? Kyllä voi. Tutkimukseni mukaan ei ollut väliä lemmikin edustamalla lajilla miettiessä eläimen mahdollista kuolemaa. Jokainen haastateltava kuvassa olevansa varmasti surullinen ja jopa pelkäävän sitä päivää, kun rakas lemmikki kuolee.

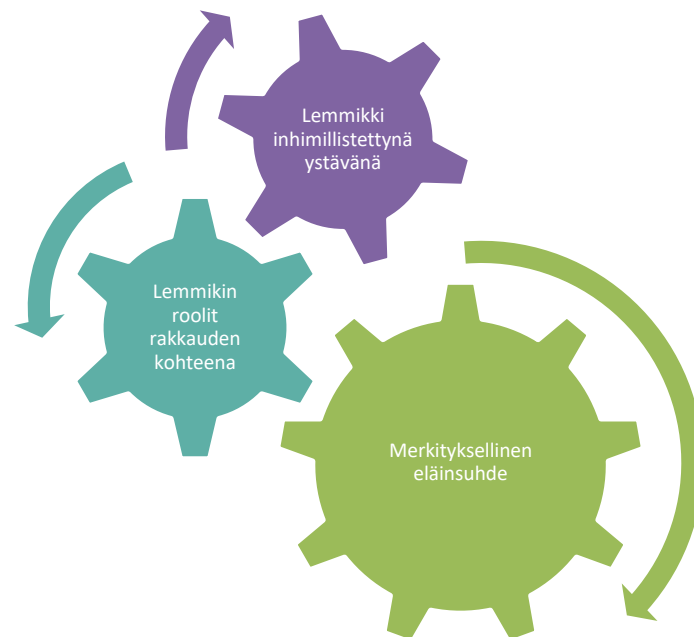
Kokevatko haastateltavat väliä sillä, asuuko eläin fyysisesti ihmisen kanssa, omassa terraariossaan vai kenties hevostallilla? Ei ollut väliä. Kiintymyksen näyttäytyminen nähtiin niin monimuotoisena ilmiönä, ettei eläimen fyysisellä asuinpaikalla tai sillä, kuinka paljon siihen pystyi koskemaan, ollut merkittävää vaikutusta koetun merkityksellisyyden kannalta.

Ovatko kaikki lajit kykeneväisiä tarjoamaan lohtua? Kyllä. Lohtu näyttäytyy eri tavalla sen perusteella, miten ihminen kokee, että eläin osoittaa kiintymystään arjessa. Kuitenkin jokainen lemmikinomistaja myös kertoi saaneensa lohtua lemmikiltään, vaikkei ajattelisi, että itse eläin olisi kykeneväinen edes moista tunnetta tuntemaa.

Tämä kaikki kulminoituu mielestäni ihmisten kokemaan merkityksellisyyteen eläinsuhteestaan ja on linjassaan sekä selitettävissä ihmisen ja eläimen välisen suhteen syvemmillä analysoinnilla. Tässäkin tutkimuksessa nousi esille näkökulma siitä, että ihmiset kokevat tekevänsä asioita eläintensä vuoksi siksi, että eläimillä olisi hyvä olla. Kun eläimillä on hyvä olla, niin ihmisten kokema hyvä olo kertaantuu entisestään, jolloin muotoutuu eräänlainen positiivinen oravanpyörä, jonka seurauksena suhde myös syvenee. Demonstroin ajatusta oheisilla ratilla, jotka jokainen pyöriessään mahdollistavat myös toinen toistensa tukemisen ja näin vahaan lemmikkisuhteen ylläpitämisen, joka tutkimuksessa todettiin pohjaksi lemmikkisuhteelle.

Kuvio 7

Kiintymys lemmikkisuhteessa ihmisen näkökulmasta

Siihen, millaisena merkityksellinen eläinsuhde näyttäytyi osallistujien arjessa käytännössä, riippui paljon yksilön itsensä kokemasta merkityksellisyydestä ja siitä millaisena kunkin lemmikin rooli koettiin. Näistä eläinsuhteista muotoutui monenkirjava joukko ihania tarinoita ja kertomuksia siitä, miksi juuri kyseisen eläinyksilön kanssa side oli muotoutunut osallistujan kannalta merkitykselliseksi. **Kaiken tiivistävänä tuloksena kuitenkin oli se, että jokainen lemmikki koettiin omalla tavallaan merkitykselliseksi, eikä elämää ilman sitä voitu tai haluttu kuvitella.** Päälimmäiseksi useilla osallistujilla kuitenkin nousi ajatus siitä, että he ovat kiitollisia siitä, että ovat saaneet lemmikin luottamuksen. Ajatus siitä, että eläimet itse päättävät keneen luottavat ja ihmiset ansaitsevat luottamuksen, korostui haastattelujen kertomuksissa. **Näin ollen lemmikkisuhteen suurin koettu merkitys pohjautui koettuun kumppanuuteen sekä molemminpuoliseen toiselta oppimiseen ja sitä kautta muodostuneeseen inhimillistettyyn käsitykseen ystävästä.**

5.3.2 Tutkimusprosessin vahvuudet ja heikkoudet

Tällä tutkimuksella saatiin avarrettua kattavasti sitä, miten kiintymys näyttäytyy lemmikkisuhteessa ihmisen näkökulmasta. Tutkimukseen osallistui 10 haastateltavaa, joka on tarpeeksi laaja haastatteluaineisto Pro gradu -tutkielmalle. Pro gradu tutkielman ollessa kyseessä voidaan

todeta, ettei ole tarkoituksenmukaista syventyä tutkittavaan aiheeseen liian laajasti ja perinpohjaisesti, sillä pääpaino on itse tutkimuksessa sekä sen tuloksissa. Kuitenkin merkittävässä teollisessa tutkimuksessa olisi syytä perustella väitteet asianmukaisilla lähteillä sekä käyttää lähdekritiikkiä tietoa etsiessä. Lisäksi omat haasteensa luo se, ettei tämänkään tutkimuksen aiheita ole juuri tutkittu tästä samaisesta näkökulmasta ja näin ollen jo lähteiden etsimisen vaiheessa oli pyrittävä löytämään mahdollisimman laaja otanta aiheesta sekä katsomaan tutkimuskysymystä myös ulkopuolisin silmin.

Tutkimukseen Yhdeksi haasteeksi nousikin lähteissä olevien otantojen suppeus sekä niiden taipumus kuvata vain pientä osaa tiettyä väestöstä, ikää tai kulttuuritaustaa (Smith, 2012). Tämän vuoksi pyrinkin omassa tutkimuksessani haastattelemaan ihmisiä, jotka olivat mahdollisimman eri ikäisiä ja kotoisin eri puolilta Suomea. Sillä, minkä ikäinen osallistuja oli kyseessä tai mistä päin Suomea hän oli kotoisin, ei vaikuttanut olevan merkitystä sen kannalta, millaisia tutkimustuloksia syntyi. Toki laajamittainen arviointi voisi olla paikallaa ja tutkimusta voisikin jatkaa kvalitatiivisin menetelmin kattamaan koko Suomen koettua lemmikkien merkityksellisyyttä elämässä.

Tutkimus on laadullinen tutkimus, joka on toteutettu hyödyntäen narratiivista tutkimusmenetelmää ja aineisto on kerätty teemahaastatteluilla, jonka jälkeen haastattelut on litteroitu ja analysoitu narratiivisella sisällönanalyysillä. Narratiivisuus kulki kautta linjan vahvasti mukana. Kuitenkin laadullisen tutkimuksen ollessa kyseessä sekä aineistoon että johtopäätöksiin liittyy aina jonkinasteinen vaara siitä, että tutkija itse ei ole täysin puolueeton. Itse tiedostan myös kyseisen vaaran, etenkin tässä kyseisessä tutkielmassa, joka tuli niin lähelle omaa sydäntä. Toisaalta tutkielman vahvuutenakin voisi pitää sitä, että aineisto puhuu ihan omasta puolestaan, eikä haastateltavien sanomisia ollut tarpeen kaunistella tai muokata, sillä aihe itsessään tuotti merkityksellisiä ja kauniita tarinoita, jotka mahdollistivat aiheen syvänkin pohdinnan eri näkökulmista.

Tutkimuksen yhtenä suppeutena voisi nähdä sen, että kaikki haastateltavat olivat sukupuoleltaan naisia. Rajoitteita tämä tuo siinä suhteessa, etteivät tulokset periaatteessa anna täysin luotettavaa kuvaa ihmisen koetuista merkityksellisistä eläinsuhteista, vaan pikemminkin otannan naisten kokemuksista. Esimerkiksi Prato-Previde, Fallani & Valsecchi (2006) kertoivat, että miesten ja naisten välisessä lemmikinomistajuudessa ei heidän tekemän tutkimuksensa mukaan näyttäisi olevan valtavasti eroja. Sekä miehet, että naiset leikkivät yhtä innokkaasti tutkimustilanteessa ja raportoivat saman asteista kiintymystä lemmikkiään kohtaan. Toisaalta

stereotyyppisesti on usein ajateltu, että naiset kiintyvät eläimiin vahvemmin sekä tuntevat vahvempaa primitiivistä hoitoviettiä eläimiä kohtaan – tämä taas kytkeytyy ja sopii yhteen ajatukseen siitä, että domestikaation myötä eläimet ovat muuttuneet myös ulkoisesti vastaamaan käsitystä söpöstä (Borgi & Cirulli, 2016). Tulevaisuudessa voisikin olla mielenkiintoista jatkaa tutkimustani siihen suuntaan, onko naisten ja miesten välisillä ajatuksilla ja kokemuksilla merkittävää eroa käytännössä. Samalla tavalla voisi tutkimusta laajentaa myös lasten kokemiin eläinkäsityksiin ja merkityksellisiin lemmikkisuhteisiin. Myös vastaavanlainen tutkimus, joka olisi toteutettu pelkästään miesoletettujen haastattelujen pohjalta voisi avata lemmikkien merkityksellisyyttä vielä lisää.

Tämän tutkimuksen vahvuudet koostuivat ehdottomasti sen merkityksellisyydestä. Jo tutkimuksen alkuvaiheessa keväällä 2020 minulle tutkijana muodostui vahva käsitys siitä, että tämä on aihe, jota haluan ja jaksan tutkia ja josta monella olisi mielestäni myös vielä paljon opittavaa. Sama merkityksellisyys korostui ja jopa kertaantui siinä vaiheessa, kun rupesin etsimään tutkimukseen innokkaita haastateltavia. Oli mahtavaa, miten monella olisi ollut kerrottavaa omasta rakastaa lemmikistään ja vähän jäi myös harmittamaan, etten kaikkia voinut haastatella.

Tämän tutkimuksen jälkeen voisikin olla mielenkiintoista selvittää, pääseekö eläinsuhteen merkityksellisyydestä uudelle tasolle silloin, kun kyseessä on oma lemmikki, vai riittääkö syvään suhteeseen oppilaan näkökulmasta se, että on innoissaan tai kokee vetoa kyseistä luokkaan saapunutta eläintä kohtaan. Eläinten läsnäoloa kouluympäristössä voidaankin perustella monesta eri näkökulmasta – onhan eläimen hyötyä ja vaikutuksia ihmiseen tutkittu lähes koko meidän yhteisen historiaamme ajan. Eläimet todistetusti auttavat oppimaan lisäämällä motivaatiota, alentamalla stressiä, parantamalla suorituskkyä sekä tukevat lapsen kehittymistä tarjoamalla tukea emotionaalisen kasvun ja kehityksen tueksi (Brelsford, 2017).

Mielestäni tämän tutkimuksen ajatuksista eläinten tunteista, tietoisuudesta ja älystä voidaan hyödyntää pohtiessa jatkosovellutuksia. Esimerkiksi tutkimusta laajentamalla, otanta suurentamalla ja vaikka lasten näkökulmia mukaan tuomalla pystyisi perustelemaan mm. päätöksentekijöille, mistä eläinten syvällinen viehätys mahdollisesti kumpuaa ja miksi esimerkiksi luokissa työskenteleviä eläimiä ja eri eläinterapiamuotoja pitäisi tukea ja rahoittaa vielä laajemmin.

5.3.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimukseni on luotettava ja sen eettisyys on pyritty huomioimaan koko tutkimusprosessin ajan. Oulun Yliopiston opiskelijana olen sitoutunut noudattamaan myös yliopiston omaa hyvän tieteen tekemisen käytäntöä, joka pitää sisällään laadukkaan tutkimustyön, vastuullisen tieteen perusteet, sekä läpinäkyvän tieteen periaatteet. Tutkijana olen sitoutunut noudattamaan näitä periaatteita. Perinteisesti kun tutkimuksen kohteena on ollut ihminen tai ihmisen kokemukset, arvot ja ajatukset, on tutkimuksessa etusijalla ihmisen terveyden ja hyvinvoinnin turvaaminen.

Yhtenä kantavana ajatuksena eettisesti kantavassa tutkimuksessa voidaan myös pitää oikeudenmukaisuutta ja sitä, miten se toteutui. Tutkimukseen osallistuvilta on kerätty suullinen suostumus sekä tutkimukseen osallistumiseen, että haastattelujen nauhoittamiseen. Jokaisen haastattelun nauhoitus sekä litterointi hävitetään asianmukaisesti tämän tutkimuksen valmistuttua. Mikäli haluaisin käyttää haastatteluja uudessa tutkimuksessa, koen, että osallistujilta olisi kerättävä uusi suostumus, jotta he varmasti tietäisivät, millaisesta tutkimuksesta on kyse ja mihin suostumuksensa antavat. Oikeudenmukaisuus näyttäytyi myös silloin, kun valitsin haastateltavia tutkimukseeni. Kuten kerroin aiemmin, innokkaita oli aivan tulvaksi asti. Sillä mielestäni jokaisen panos oli tärkeää, päätin edetä jonon mukaan ja kiitin jokaista, joka jäi tällä kertaa tutkimuksen ulkopuolelle.

Tutkimuksen luotettavuudesta kertoo myös se, että tein aluksi pioneerihaastattelun, jonka pohjalta vielä hieman muokkasin kysymyksiä sekä omaa otettani tutkijana. Kertasin sekä narratiivisen tutkimuksen periaatteet että oman tutkimukseni lähtökohdan siinä, että halusin koostaa haastatteluista tarinoita. Tämän pohjalta pyrinkin seuraavissa haastatteluissa kannustamaan tarinallisuuteen ja pyrin odottamaan rauhassa, mikäli haastateltavalla itsellään tuli ajatuksia tai pohdintoja mieleen ennen omia jatkokysymyksiä.

Tämä kytkeytyy vahvasti ajatukseen siitä, että kaikella inhimillisellä elämällä on koettu moraalinen arvo, eli jokaisella tutkittavalla oli lisäksi oma ihmisarvo sekä jokaisella eläimellä eläin-arvo. Näiden arvojen kunnioittaminen on paitsi itselle selvää, myös osa eettistä tutkimusta. Ihmisarvon ja eläin-arvon kunnioittaminen, on oma ainutlaatuinen näkemyksensä elämästä sekä olemassaolosta. Näin ollen tutkijana pyrin pysymään haastattelutilanteissa mahdollisimman neutraalina sekä kannustavana. Ajattelen osittain myös itse tämän olevan perusta sensitiiviselle kohtaamiselle, jossa ihmisyksilöä kunnioitetaan ja annetaan myös mahdollisuus perääntyä, mikäli aihe käy liian raskaaksi. Tässä tutkimuksessa sensitiivisyys näyttäytyi etenkin surun ja lemmikin menettämisen tuntemusten käsittelemisessä.

Jokaiselle on kerrottu, mihin tarkoitukseen tutkimus on tulossa ja halukkaille olen myös avannut lopuksi vielä enemmän tutkimuksen lähtökohtia sekä siihen mennessä todennetuista löydöksistä. Koin parhaaksi kertoa löydöksistä vasta lopussa siksi, etten halunnut vaikuttaa haastattelvien alitajuntaa millään tapaa tarjoamalla ”valmiita” tai ”oletettuja” vastauksia.

Luotettavan tutkimus perustuu myös suurilta osin päättelyyn ja siihen, millaisia asioita sekä merkityksiä minä tutkijana nosta aineistosta esille. Koen, että tässä kohti, kun tuloksia syntyy ja niistä päävastuussa on tutkija itse, on tärkeää tarkastella kerätty aineistoa eri näkökulmien lisäksi ulkopuolisen tarkastelijan silmin. Tässä tapauksessa keskiöön nousee käytetyn tutkimusmenetelmän johdonmukaisuus, tutkijan vetämät tulokset sekä lähdekirjallisuuden monipuolisuus. Tässä tutkimuksessa onnistui erityisen hyvin se, että narratiivisuus kulki kautta linjan työkaluna ja näkökulmana tutkimuksen jokaisessa vaiheessa.

Pohdinta

Aloitin itse tutkimusprosessin jo vuonna 2020 ensimmäisillä haastatteluilla ja rungon suunnittelulla. Kuitenkin koronapandemian iskiessä päälle ja saadessani odottamattomasti huikean työpaikan, en ehtinyt syventyä tutkimuksen kirjoittamiseen haluamallani tavalle ennen kevättä 2021. Tänä keväänä tein loppuun haastattelut ja kirjoitin intensiivisesti useamman viikon ajan täysipäiväisesti. Koin tutkimuksen tekemisen miellyttävänä päätöksenä opinnoilleni, sillä koko aihe heijastaa niin vahvasti omaa minuuttani. Olen myös kiitollinen jokaisesta uudesta ihmisestä ja eläimestä, jonka tapasin haastatteluja tehdessäni.

Tutkimusprosessi itsessään oli itselleni, sekä myös oman tulkintani mukaan osallistujille merkityksellinen sekä tärkeä. Ne, jotka valikoituivat osaksi haastattelua, hämmästyttivät minut aidolla kohtaamisellaan ja välittömällä tavallaan puhua lemmikeistään. Kuten kerroin jo tutkimuksen alussa, koen itse, ettei minua aina aivan täysin ole hyväksytty tällaisena kuin olen, etenkin sellaisten ihmisten puolesta, jotka eivät itse ole eläinihmisiä. haastatteluja tehdessä minulle tuli todella vahvaksi tunne siitä, että maailmassa on sittenkin olemassa ihmisiä, jotka rakastavat ja välittävät eläimistä aivan yhtä paljon kuin minäkin – tunne, jota en itse ollut kokenut näin vahvasti melkein koskaan aiemmin. Koin myös, että haastattelutilanteet olivat haastateltaville itselleen merkityksellisiä hetkiä: he saivat kertoa kiireettä, parhaillaan usean tunnin ajan heille merkityksellisestä eläimestä niin, että toista ihmistä oikeasti kiinnosti kuulla, mitä sanottavaa heillä on. Jo pelkästään tämän tuloksen varaan voin yllpeästi todeta, että jokainen tunti, jonka tutkimukseeni käytin, oli ehdottomasti sen arvoinen, puhumattakaan kaikesta muusta, mitä opin. Lisäksi suurin osa haastateltavista pyysi saada lukea haastattelun ja kuulla sen myötä, mitä muut olivat kertoneet eläinsuhteistaan.

Tutkimusta tehdessä esille nousi myös eettinen pohdinta, teema ja ajatus siitä, haluavatko eläimet olla vangittuina. Kautta aikojen on kiistelty siitä, onko lemmikkien omistaminen puhtaasti egosentristä toimintaa ihmisen puolesta: omistammeko lemmikkejä sen vuoksi, että ne tuovat meille iloa, vai saavatko eläimet myös jotain vaihtokauppaa tästä suhteesta? Miten hyvin eläin pystyy toteuttamaan omaa luontoaan vankeudessa eläessään? Osaako eläin kaivata elämäänsä ihmisen määräysvallan ulkopuolella? Osittain tämä pohdinta varmasti kytkeytyy jo pitkään ihmisiä askarruttaneeseen kysymykseen lemmikinomistamisen syvimmästä filosofiasta. Aiheeseen on ottanut kantaa esimerkiksi tunnettu zoologian professori James Serpell (1995) joka määritteli, että ihmiset pitävät lemmikkejä koska he joko kokevat, että heidän ihmissuhteistaan puuttuu jokin ulottuvuus tai koska eläimet voivat tarjota heille jotain, mitä ihmisten ei ole

mahdollista tarjota tai koska eläimet ovat olemassa sen vuoksi, että pääsisimme lähemmäksi luontoa, josta ihmiset vieraantuvat yhä kasvavissa määrin (Serpell, 2015).

Mielestä Serpellin kaikki kolme määritelmää pitävät hyvin paikkaansa tämän tutkimuksen kohdalla. Siinä, missä Serpell (1995) ajattelee lemmikin omistamisen olevan lähtöisin yhdestä edellä mainituista kolmesta motiivista, itse haluaisin ajatella toisin. Tutkimuksen perusteella haastateltavista nousi esille niin monta eri näkökulmaa, että jollain tavalla jokainen edellä mainituista motiiveista kuvastaa myös tässä tutkimuksessa esille nostettuja lemmikin rooleja (*5.1. Lemmikin roolit rakkauden kohteina*). Kuten aiemmin jo mainitsin, ei tämän tutkimuksen roolien tarvitse olla toisiaan poissulkevia, vaan eläin voi kuulua useampaan eri rooliryhmään. Näin ollen myös Serpellin ehdottamista motiiveista, vaikka jokainen voi pitää paikkaansa miettiesämme syitä lemmikinomistamisen takana.

Eläintenpidon eettisten kysymysten pohdinnan tekee haastavaksi myös se, ettemme voi kysyä eläimiltä itseltään mielipidettä siihen, millaisena ne kokevat elämänsä meidän seinien sisällä. Kaikki tietomme perustuu tukijoiden tuomaan tietouteen siitä, mitä eläimet aistivat, tuntevat ja ajattelevat. Aihetta onkin käsitelty muun muassa Helena Telkänranta (2015) teoksessaan ”Millaista on olla eläin?”. Telkänranta syventyy teoksessaan miettimään eläinten kognitiota ja sitä, mitä tiede on pystynyt meille todistamaan eläinten tietoisuudesta. Kuten aiemmin jo kerroin, on eläimillä todistettu olevan perustunteita kuten iloa, pelkoa ja nälkää (Telkänranta, 2020). Se miten määrittelemme, haluaako eläin kuitenkin elää meidän ”määräysvallan” olla on monimutkaisempaa.

Pohjimmiltaan tämä tutkimus avasi sekä minun, että toivottavasti myös teidän, lukijan, ajatusmaailmaa siitä, miten monimuotoista ja palkitsevaa lemmikin omistaminen voi parhailaan olla. Tutkimuksen jälkeen huomasin myös itse ajattelevani lemmikkieläimistäni usein anthropomorphismiin peilaten ja sainkin myös tärkeää tietoa sekä itselleni, että ajatukseen eläinavusteisen pedagogiikan jatkosovelluksista. Tutkimuksen alussa siteeraamani Anatole Francen tavoin uskon vahvasti siihen, että ihmisen sielusta jää valtaisa osa puuttumaan, mikäli koskaan ei saa etuoikeutta aidosti ja ehdoitta rakastaa eläintä, sekä tulla itse rakastetuksi. Toivon jokaiselle ihmiselle samanlaista mahdollisuutta kokea tämä ainutlaatuinen side - samalla mahdollisesti oppia myös itsestään uusia puolia saadessaan rakastaa ja tulla ehdoitta rakastetuksi eläimen toimesta.

Lähteet

- Ainsworth, M. D. S., & Bowlby, J. (1991). An Ethological Approach to Personality Development. *American Psychologist*, 46, 333-341. <http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.46.4.333>
- Anderson, K.L. (2007). Who let the dog in? How to incorporate a dog into a self-contained class-room. *Teaching exceptional children*, 4(1) article 4
- Ankersmith, F. (1983). *Narrative Logic: A semantic analysis of the historians' language*. Haag:Martinus Nijhoff Publishers.
- Beckoff, M. (2007). *Do animals have emotions?* New Scientist Life, 2605, 12–13.
- Beetz, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H., & Kotrschal, K. (2012). Psychosocial and Physiological Effects of Human-Animal Interactions: The Possible Role of Oxytocin. *Frontiers in Psychology*, 3. doi:10.3389/fpsyg.2012.00234
- Bell, B. F. (1981). When is an animal, not an animal? *Journal of Biological Education*, 15(3), 213–218. doi:10.1080/00219266.1981.9654381
- Belyaev, D. K. (1979). Destabilizing selection as a factor in domestication. *Journal of Heredity*, 70(5), 301–308. doi:10.1093/oxfordjournals.jhered.a109263
- Bradshaw, J. & Valtari, E. (2013). *Koiruus: Tiede auttaa ymmärtämään koiraa*. Helsinki: Gemm.
- Brelsford, V., Meints, K., Gee, N., & Pfeffer, K. (2017). Animal-Assisted Interventions in the Classroom—A Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(7), 669. doi:10.3390/ijerph14070669
- Brown, L. (1993). *The new shorter Oxford English dictionary on historical principles: Volume I, A - M*. Clarendon.
- Borgi, M., & Cirulli, F. (2016). Pet Face: Mechanisms Underlying Human-Animal Relationships. *Frontiers in Psychology*, 7. doi:10.3389/fpsyg.2016.00298
- Carter, C. S., Kenkel, W. M., MacLean, E. L., Wilson, S. R., Perkeybile, A. M., Yee, J. R., ... Kingsbury, M. A. (2020). Is Oxytocin “Nature’s Medicine”? *Pharmacological Reviews*, 72(4), 829–861. doi:10.1124/pr.120.019398
- Clutton-Brock, J. 1989. *The Walking Larder: Patterns of Domestication, Pastoralism, and Predation*. London: Unwin Hyman Ltd
- Collis, G. M., & McNicholas, J. (1998). A theoretical basis for health benefits of pet ownership: Attachment versus psychological support. Teoksessa C. C. Wilson, & D. C. Turner (toim.), *Companion animals in human health* (s. 105–122). Thousand Oaks, CA: Sage

- Cohen, S. P. (2002). Can Pets Function as Family Members? *Western Journal of Nursing Research*, 24(6), 621–638. doi:10.1177/019394502320555386
- Coppinger, R. & Coppinger, L. (2005). *Koira?: Ihmisen paras ystävä biologin näkökulmasta*. Helsinki: Sanasilta.
- Craigon, P. J., Hobson- West, P., England, G. C. W., Whelan, C., Lethbridge, E., & Asher, L. (2017). “She’s a dog at the end of the day”: Guide dog owners’ perspectives on the behaviour of their guide dog. *PLOS ONE*, 12(4), e0176018. doi:10.1371/journal.pone.0176018
- Eddy, T. J. (2003). What is a pet? *Anthrozoös*, 16(2), 98–105. doi:10.2752/089279303786992224
- Elia, I. E. (2013). A foxy view of human beauty: implications of the farm fox experiment for understanding the origins of structural and experiential aspects of facial attractiveness. *Rev. Biol.* 88, 163–183. doi:10.1086/671486
- Fine A. & Alan B. (2015) *Understanding Our Kinship with Animals: Input for Health Care Professionals Interested in the Human–Animal Bond*. Department of Education, California State Polytechnic University, Pomona, CA, USA.
- Haapasaari, A. & Yli-Viikari, M. (2013). *Eläinavusteinen työskentely ja Green Care. Teoksessa K. Ikäheimo (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa*. Helsinki: Solution Models House, 99–100.
- Handlin, L., Hydbring-Sandberg, E., Nilsson, A., Ejdebäck, M., Jansson, A., & Uvnäs-Moberg, K. (2011). Short-Term Interaction between Dogs and Their Owners: Effects on Oxytocin, Cortisol, Insulin and Heart Rate—An Exploratory Study. *Anthrozoös*, 24(3), 301–315. doi:10.2752/175303711x13045914865385
- Hanrahan C. (2011). Challenging Anthropocentrism in Social Work Through Ethics and Spirituality: Lessons from Studies in Human-Animal Bonds. *Journal of Religion & Spirituality in Social Work*. DOI: 10.1080/15426432.2011.587387
- Hart, L. A. (2003). Pets along a continuum: Response to “What is a pet?” *Anthrozoös*, 16(2), 118–122. doi:10.2752/089279303786992288
- Herzog, H. (2013). Psychology, Ethics, and the Death of Pets. *Ethics & Behavior*, 23(4), 338–339. doi:10.1080/10508422.2012.757195
- Ikäheimo, K. (2013). Eläinavusteisen työskentelyn määritelmiä ja termejä (AAA ja AAT). Teoksessa K. Ikäheimo (toim.) *Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa*. Helsinki: Solution Models House, 10–13.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.

- Hyvärinen, M. (2006). *Kertomuksen tutkimus* (PDF). Noudettu [http://www.uta.fi/yky/yhteystiedot/henkilokunta/mattikhyvarinen/index/Kerronnallinen% 20tutkimus.pdf](http://www.uta.fi/yky/yhteystiedot/henkilokunta/mattikhyvarinen/index/Kerronnallinen%20tutkimus.pdf)
- Laukkanen, S. (2013). Eläinten läheisyys tunne-elämämme säätelykeinona. Teoksessa K. Ikäheimo (toim.) *Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa*. Helsinki: Solution Models House, 22-36.
- Latva, H. & Lähdesmäki O. (2020). Miten kertoa menneisyydestä ja rakentaa tulevaisuutta - historiasta, ihmisistä ja muista eläimistä. Teoksessa: Räsänen, T., Schuurman, N. & Bläuer, A. (2020). Teoksessa: *Kanssakulkijat: Monilajisten kohtaamisten jäljillä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Latvala-Sillman, P., & Anundi, E. (2018). *Työparina koira: Koira sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteen työssä*. Kuggom: Sanasilta Oy.
- Lichtman, M. (2013). *Qualitative research in education: A user's guide*. Thousand Oaks, CA: Sage
- Lerkanen, M-K. & Pakarinen, E. (2018). Opettajan merkitys oppimismotivaatiolle. Teoksessa K. Salmela-Aro (toim.) *Motivaatio ja Oppiminen*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Lähdesmäki, H. (2020). Susien paikat: Ihminen ja susi 1900-luvun Suomessa. Jyväskylän yliopisto.
- Manninen, E. (2005). Lemmikeistä voi olla etua terveydelle. Suomen eläinlääkärilehti 111 (2005) : 11, 3. artikkeli
- McHarg M. et al. (1995). National people and pets survey. Australia. Sydney: Urban Animal Management Coalition.
- Mithen, S. (1996). *The prehistory of the mind: An exchange*. London, UK: Thames and Hudson.
- MOT sanakirjasto (2021).
- Nast, H. (2006). Critical Pet Studies? *Antipode*, 38(5), 894–906. doi:10.1111/j.1467-8330.2006.00484.x
- Netting, F. E., Wilson, C. C., & New, J. C. (1987). The Human-Animal Bond: Implications for Practice. *Social Work*, 32(1), 60–64. doi:10.1093/sw/32.1.60
- Petersson, M., Uvnäs-Moberg, K., Nilsson, A., Gustafson, L.-L., Hydbring-Sandberg, E., & Handlin, L. (2017). Oxytocin and Cortisol Levels in Dog Owners and Their Dogs Are Associated with Behavioral Patterns: An Exploratory Study. *Frontiers in Psychology*, 8. doi:10.3389/fpsyg.2017.01796
- Prato-Previde, E., Fallani, G., & Valsecchi, P. (2006). Gender Differences in Owners Interacting with Pet Dogs: An Observational Study. *Ethology*, 112(1), 64–73. doi:10.1111/j.1439-0310.2006.01123.x

- Rainola, J (2018). Benefits and challenges of animal-assisted pedagogy: Aspects to Consider Before Bringing a Dog to School. Oulun yliopisto. <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201811233107.pdf>
- Rautio, P. (2017) Thinking about life and species lines with Pietari and Otto (and garlic breath). The Finnish Society for Human-Animal Studies.
- Raevaara, T. (2011). *Koiraksi ihmiselle*. Helsinki: Teos.
- Rajack L. (1997). Pets and Human Health: the influence of pets on cardiovascular and other aspects of owners' health. Doctoral Dissertation, University of Cambridge, UK.
- Rowley-Conwy, P., Pike-Tay, A., Quinney, P., Outram, A., Burke, A., Cachel, S., . . . Serjeantson, D. (2000). *Animal bones, human societies*. Oxford Books.
- Rowan A. & Beck A. (1994). The Health Benefits of Human-Animal Interactions. *Anthrozoös* 7:2 85-89.
- Salmela-Aro, K. (2018). Motivaatio ja oppiminen kulkevat käsi kädessä. Teoksessa K. Salmela-Aro (toim.) *Motivaatio ja Oppiminen*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Serpell, J. A. 1996. *In the Company of Animals*. Cambridge: Cambridge University Press (Canto).
- Servais, V. (2018). Anthropomorphism in Human–Animal Interactions: A Pragmatist View. *Frontiers in Psychology*, 9. doi:10.3389/fpsyg.2018.02590
- Siegel A. (1962) Reaching the severely withdrawn through pet therapy. *American Journal of Psychiatry*. 118:1045-6.
- Singer, P. (1985). *In defence of animals*. Basil Blackwell.
- Sinkkonen, J. (2013). Lapsen yksilökehitys ja suhde eläimiin. Teoksessa K. Ikäheimo (toim.) *Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa*. Helsinki: Solution Models House, 37-43.
- Snaza, N., Appelbaum, P., Bayne, S., Carlson, D., Morris, M., Rotas, N., Sandlin, J., Wallin, J. & Weaver, J. 2014. "Toward a Posthumanist Education." *Journal of Curriculum Theorizing* 30(2): 39-55.
- Stoeckel, L. et al. (2014). Patterns of brain activation when mothers view their own child and dog: an fMRI study. *PloS one*, 9(10), e107205.
- Suomen virallinen tilasto: Kulutustutkimus 2016 [verkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu 17.5.2021]. Saantitapa: https://www.stat.fi/til/ktutk/2016/ktutk_2016_2020-04-20_tie_001_fi.html
- Telkänranta, H. (2016). *Millaista on olla eläin?* Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

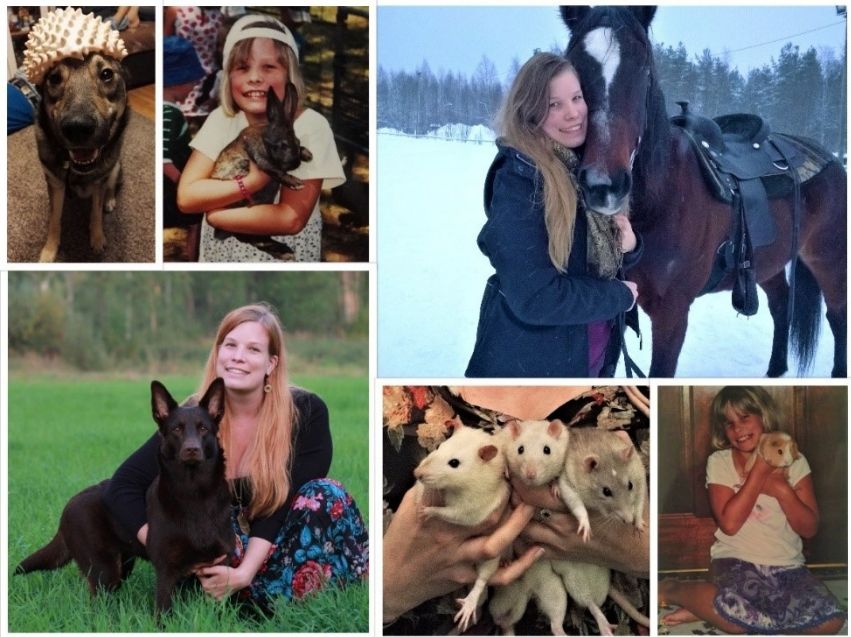
- Uvnäs Moberg, K. & Kankkunen, R. (2007). *Rauhoittava kosketus: Oksitosiinin parantava vaikutus kehossa*. Helsinki: Edita.
- Walsh, F. (2009). Human-Animal Bonds I: The Relational Significance of Companion Animals. *Family Process*, 48(4), 462–480. doi:10.1111/j.1545-5300.2009.01296.x
- Mish, F. C. (1991). *Webster's ninth new collegiate dictionary*. Merriam-Webster.
- Wertz, Frederick & Charmaz, Kathy & McMullen, L.M. & Josselson, Ruthellen & Anderson, R. & McSpadden, Emalinda. (2011). Five Ways of Doing Qualitative Analysis: Phenomenological Psychology, Grounded Theory, Discourse Analysis, Narrative Research, and Intuitive Inquiry.
- Westgarth, C. et al. (2017). I Walk My Dog Because It Makes Me Happy: A Qualitative Study to Understand Why Dogs Motivate Walking and Improved Health. *International journal of environmental research and public health*, 14(8), 936.
- Wilson C. (1991) The Pet as an Anxiolytic Intervention. *Journal of Nervous and Mental Disease*. 179(8) 482-489.
- Wine, M. L. (2020). Climaticization of environmental degradation: a widespread challenge to the integrity of earth science. *Hydrological Sciences Journal*, 1–17. doi:10.1080/02626667.2020.1720024
- Zeuner, F. E. (1963). *A history of domesticated animals*. London: Hutchinson.

Liite 1 Haastattelukutsu

Hei kaikille!

Onko sinulla lemmikkieläin, rakas ystävä, johon sinulla on erityinen suhde?

Jos vastasit kyllä ja sinulla on lisäksi kiinnostusta kertoa yhteisestä elämästäanne ja osallistua samalla tieteen tekemiseen, jatka lukemista!

Työstän graduani ja sain mahdollisuuden tehdä tutkimusta, jossa tavoitteena on valottaa ja tuoda ymmärrystä eläimen ja ihmisen väliseen suhteeseen. Äärimmäisen eläinrakkaana ihmisenä olen kiinnostunut siitä, miten eläinyksilön ja ihmisyyksilön välinen side ja syvä suhde syntyy ja kasvaa, sekä millaisia merkityksiä ja tärkeyttä nämä suhteet tuovat ihmisille.

Jos innostuit, laita alle tai minulle suoraan viestiä! Haastattelut suoritetaan rakkaan ystäväsi luona (usein kotonanne), jonne myös minä saavun sovittuna ajankohtana.

Tutkimukseni kulkee nimellä ”haastattelut”, mutta käytännössä tilanne on enemmän rento ja vapaa, teidän näköisenne keskustelu, jossa toivon, että kertoisit lemmikkisi ja sinun välisestä suhteesta, muistoista, ajatuksista, iloista, suruista ja odotuksista – keskustelunomaisesti, teille molemmille tutussa paikassa.

Eläimen ja ihmisen välistä suhdetta on perinteisesti tarkasteltu suurina ryhminä, persoonat ja yksilölliset erot häivyttäen. Vastaavaa tutkimusta on tavallisesti lähestytty koirien, kissojen ja hevosten näkökulmasta, mutta haluaisin ehdottomasti sisällyttää omaan aineistooni myös eksoottisempia eläimiä. Tulevaisuudessa toivon voivani laajentaa tutkimusta pidemmälle ja kuvaamaan mm. päätöksentekijöille, miksi esimerkiksi luokissa työskenteleviä eläimiä ja eri eläinterapiamuotoja pitäisi tukea ja rahoittaa vielä laajemmin. Poimimalla yksilölle merkityksellisiä ajatuksia ja kokemuksia yleiseen tietoisuuteen, toivon voivani edesauttaa myös lemmikkien asemaa ja arvostusta yhteiskunnassamme.

Liite 2 Haastattelurunko

Vaihdoin jokaisessa haastattelussa sanan ”lemmikki” tilalle kunkin haastateltavan merkityksellisen eläimen nimen. Haastatteluissani pyrin välttämään sanaa merkityksellinen ja saamaan mahdollisimmaan laajaa kuvailua haastateltavan ja hänen lemmikkinsä suhteesta.

Huom. Kaikkien haastateltavien kanssa ei käyty läpi kaikkia kysymyksiä, sillä osaan sain jo vastauksen heti ensimmäisessä ”Kertoisitko minulle sinun ja lemmikkisi tarinan?” – kysymyksessä. Myös kysymysten järjestys ja painotus vaihteli riippuen siitä, millaisena haastateltava omasta lemmikistään kertoi ja mitkä aiheet nousivat merkityksellisiksi. Saatoimme pysähtyä eri aiheisiin eri mittaisiksi ajoiksi eri haastattavien kanssa. Myös jatkokysymykset (kuten: Kerrotko lisää siitä hetkestä? Mitä ajattelit? Mitä tunsit? tms.) vaihtelivat, enkä niitä listannut erikseen.

1. Kertoisitko minulle sinun ja lemmikkisi tarinan?
2. Voitko kuvailla, millainen suhteenne mielestäsi on?
3. Miltä sinusta tuntuu, kun lemmikkisi on lähelläsi?
4. Miten kuvailisit tunteitasi lemmikkiäsi kohtaan?
5. Onko lemmikkisi auttanut sinua?
6. Koetko, että lemmikkisi lohdutta sinua? Miten?
7. Mistä pidät eniten lemmikissäsi?
8. Miksi juuri tämä lemmikki on niin tärkeä?
9. Kertoisitko yhden mieleen painuneen muiston lemmikkisi kanssa?
10. Mitä luulet, että lemmikkisi ajattelee? Ajatteleeko se?
11. Millainen lemmikkisi sielunmaisema on?
12. Miltä sinusta tuntuisi, jos lemmikkisi kuolisi yllättäen?
13. Millainen olisi maailma ilman lemmikkiäsi?
14. Onko lemmikilläsi tunteita? Millaisia?
15. Onko sinulla muita ajatuksia eläinten tunteista?
16. Miltä sinusta tuntuu, kun olet muiden eläinten lähellä tai seurassa?
17. Miksi luulet, että lemmikit ovat ihmisille ympäri maailman tärkeitä?
18. Jos haluat kertoa vielä jotain muuta tiedän suhteesta tai omista ajatuksistasi, joita kysymykset eivät kattaneet, kuulen mielelläni!